

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
FAKULTA REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A MEZINÁRODNÍCH
STUDIÍ

IDENTITA, HRANICE A PŘESHraniČNÍ
SPOLUPRÁCE RAKOUSKO – SLOVINSKO

Diplomová práce

Autor: Bc. Veronika Batelková

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Nevěděl, Ph.D.

Brno 2016

ZADÁNÍ

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat mému vedoucímu práce, Lukáši Nevědělovi PhD., za jeho vedení, pomoc a cenné rady při psaní této diplomové práce. Další velký dík patří rodině a přátelům za nehynoucí podporu a trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Identita, hranice a přeshraniční spolupráce Rakousko – Slovinsko*“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne: 5. 5. 2016

.....

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na dva tematické celky. Prvním je zhodnocení přeshraniční spolupráce Rakouska a Slovinska. Zde je předmětem výzkumu zjistit, jakou formou mezi sebou sousedící státy kooperují a jaké přináší spolupráce výhody či nevýhody. K tomu byla použita metoda analýzy realizovaných přeshraničních programů a aktuální situace v rámci spolupráce. Druhým celkem je zkoumání identity občanů v pohraničním území, na které je nahlíženo jako na specifický region. Cílem tohoto okruhu je zjistit, jak se v pohraniční oblasti střetávají různé národnosti identity a jaké to má dopady na danou oblast, ale i jaké jsou vztahy sousedících národů, které obývají společnou hranici. K realizaci výzkumu bylo využito kvalitativního a kvantitativního výzkumu – zúčastněného pozorování, řízeného rozhovoru a dotazníkového šetření. Kombinací těchto metod bylo dosaženo výsledků, které bylo možné aplikovat na oblast pohraničí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Přeshraniční spolupráce, Rakousko, Slovinsko, program Interreg, pohraničí, identita.

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on two thematic units. The first one is analysis of cross-border cooperation between Austria and Slovenia. The aim of this part is to find out the forms of cooperation between the states, its advantages or disadvantages. Analysis method of realized cross-border programs and regarding current situation has been used. The second unit is focused on analysis of cross – border part citizen's identity which is seen as specific region. Goal of this part is to find out the impacts of meeting and melting two different nations in one area but also how is the relation of these neighbour nations who are sharing one border. The implementation of research has been made by qualitative and quantitative research - participant observation, guided interview and questionnaire. The combination of these methods achieved results that could be applied to the borderland region.

KEY WORDS

Cross – border cooperation, Austria, Slovenia, program Interreg, borderland, identity.

OBSAH

1. Úvod	8
2. Cíl a metodika práce	10
3. Společný historický vývoj	13
3.1. Utváření národů.....	13
3.2. První společná území	14
3.2.1. Karantánie	14
3.2.2. Carniola.....	15
3.3. Současná situace.....	16
4. Regionální politika Evropské unie	19
4.1. Cíle regionální politiky EU	21
4.1.1. Programové období 2007 – 2013.....	21
4.1.2. Programové období 2014 – 2020.....	22
4.2. Nástroje regionální politiky EU	23
4.3. Regionální politika Rakouska	25
4.4. Regionální politika Slovinska	27
5. Definice pohraničního prostoru	29
5.1. Hranice a pohraničí	29
5.2. Venkovský prostor	31
6. Identita.....	33
6.1. Národ, Nacionalismus, národní identita.....	34
6.1.1. Národ	34
6.1.2. Nacionalismus.....	35
6.1.3. Národní identita	36
6.2. Osobní a sociální identita	38
6.3. Identita pohraničí	39
6.4. Etnolingvistická teorie identity	40
6.5. Rakouská vs. Slovinská identita.....	41
PRAKTICKÁ ČÁST	42
7. Analýza přeshraniční spolupráce Rakouska a Slovinska – Program Interreg	42
7.1. Vznik spolupráce.....	42
7.2. Současný program.....	43
7.2.1. Cíl programu	46

7.2.2.	Zákonná ustanovení programu.....	46
7.2.3.	Cílové skupiny spolupráce.....	47
7.2.4.	Prioritní osy programu	47
7.2.5.	Financování	48
7.3.	Socio-ekonomická charakteristika programového území	49
8.	Výsledky výzkumu.....	55
8.1.	Spolupráce a současná situace v přeshraničním prostoru	55
8.2.	Identita v přeshraničním prostoru	67
9.	Diskuse výsledků.....	85
9.1.	Přeshraniční spolupráce	85
9.2.	Identita.....	90
10.	Závěr	93
11.	Použité zdroje	96

1. ÚVOD

Diplomová práce je zaměřena na několik vybraných aspektů spojujících pohraničí území Slovinska a Rakouska. Jsou rozebírána dvě primární témata. Prvním je jejich přeshraniční spolupráce, která bude analyzována prostřednictvím rozboru již realizovaných přeshraničních programů, především programů Interreg působících na daném území. Také budou rozebírány počátky spolupráce, současný stav a výhledy do budoucna. Spolupráce v rakousko-slovinském pohraničí má dlouholetou tradici. Byla zavedena ještě před vstupem Slovinska do Evropské unie, přestože po jeho vstupu došlo k jejímu rozšíření díky vlivu regionální politiky EU. To přineslo i značné výhody v podobě dotací z evropských fondů, například Evropského fondu pro regionální rozvoj, díky němuž bylo podpořeno velké množství projektů s cílem rozvoje pohraničního prostoru. Analýzu programů o spolupráci bude doplňovat kvantitativní metoda ve formě polostrukturovaného dotazníku, který přinese názory a postoje respondentů na tuto spolupráci, ale i výpovědi dotazovaných v rámci řízených rozhovorů. Ty ukážou nové poznatky o vnímaných výhodách, nevýhodách či bariérách při spolupráci.

Druhým primárním tématem, kterým se práce zabývá, je identita v pohraničním prostoru, která navazuje na spolupráci mezi hranicemi. Slovinsko a Rakousko obývali historicky společné území již v 6. století, když se na jejich dnešním území začínaly formovat první národy. Velký vliv, především na pohraniční území, mělo i Rakousko – Uhersko, které se rozpínalo přes území dnešního Slovinska. S tím souvisí i podobnosti v rámci kultury či jazyka, které byly zkoumány v praktické části. Pohraniční oblast je velmi specifickým útvarem, který se často odlišuje od zbylých částí země. Nejen ekonomicky, ale i kulturně. V tomto ohledu závisí na propustnosti a otevřenosti hranice, která ovlivňuje jeho ráz. Pohraničí pak může fungovat jako bariéra nebo naopak prostor, ve kterém mohou vznikat nové příležitosti ke spolupráci sousedních států. To je důvodem, proč se práce bude mimo jiné zaměřovat na definici samotného pohraničí a jeho hranice. Propustnost hranice má totiž velký vliv na vnímání národní, ale i individuální identity občanů, proto bude důležitým ukazatelem při realizaci výzkumu.

Hodnocení pak budou provedena na základě získaných informací z dotazníkového šetření, řízeného interview a zúčastněného pozorování autorky. Všechny typy výzkumu budou srovnány tak, aby bylo možné odpovědět na výzkumné

otázky práce a situaci v pohraničí co nejlépe zhodnotit, jak z hlediska kooperačního, tak hlediska vnímání identity tamních občanů.

Práce bude rozdělena na dvě základní části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se bude zabývat především průběžnou literární rešerší a zmapuje tak informace k danému tématu od historických souvislostí až po současnou situaci. Využije také srovnání, a to především v rámci literatury, kdy budou porovnávány názory různých autorů na stejné téma, aby bylo využito co největší objektivnosti. V teoretické části se autorka bude zabývat popisem historických souvislostí území až po jejich nynější situaci, ve spojení s přeshraniční spoluprací, vstupem do Evropské unie a regionální politikou, kterou musí členské státy dodržovat. U tématu identita budou vybrány především aspekty, které souvisejí s výzkumem v praktické části. Jedná se tak o národní, individuální nebo etnolingvistickou identitu, kterým bude předcházet rešerše témat jako národ, nacionalismus či identita včetně srovnání názorů od různých autorů. Literární část práce bude vycházet z dostupných knižních a internetových materiálů, které jsou autorkou používány v průběhu celé práce.

Výsledky práce a odpovědi na dané otázky budou shrnuty v posledních částech práce, diskuzi a závěru, kde autorka shrne všechny získané informace v průběhu sběru dat. Do příloh poté bude vložen dotazník v české jazykové modifikaci a otázky použité při řízených rozhovorech.

2. CÍL A METODIKA PRÁCE

Cílem autorky je zjistit, jak probíhá přeshraniční spolupráce a zda je známá v územních oblastech, ve kterých je realizována nejvíce a jak ji vnímají obyvatelé zkoumaného území. Zda například ve spolupráci vidí výhody či nevýhody. Dalším cílem je objasnit vnímání identity občanů v pohraniční oblasti. Předpoklad je, že identita v okrajových oblastech státu může být vnímána odlišně, než je běžné v jeho zbylých částech. Pro zajištění dat k vytyčeným cílům bylo použito několik druhů výzkumu tak, aby bylo možné zodpovědět následující výzkumné otázky práce:

- Jak funguje přeshraniční spolupráce Rakouska a Slovinska?
- Jaká je informovanost o přeshraniční spolupráci v rámci občanů žijících v pohraniční oblasti?
- Jak je vnímána občany, kteří žijí v pohraniční oblasti, jejich vlastní identita?
- Je možné považovat slovinsko–rakouskou pohraniční oblast za specifické území?

K zajištění informací souvisejících s přeshraniční spoluprací je použita metoda analýzy, která je tvořena analýzou programů vytvářených v pohraničním prostoru včetně srovnání socioekonomických ukazatelů obou zemí k lepšímu pochopení jejich současné situace a výhledu do budoucnosti, především v rámci programu Interreg.

Kvalitativní výzkum je v práci zastoupen řízenými rozhovory s občany obou zemí na téma identita a rakousko–slovinská spolupráce, které je navíc doplněno o kvantitativní metodu dotazníkového šetření obyvatel zaměřené na stejné téma. K interpretaci výsledků jsou pak využity grafy a tabulky, které jsou dostatečně popsány a okomentovány autorkou. Interview bylo realizováno s náhodně vybranými respondenty, muži i ženami, různých věkových kategorií, v anglickém a slovinském jazyce. Respondenti byli vybráni tak, aby splňovali potřebná kritéria. Jedním z nich bylo, aby žili v pohraniční oblasti Slovinska nebo Rakouska a druhým, aby se nejednalo o politicky zainteresované osoby v programu Interreg, ale o běžné občany státu. Dále se autorka snažila dodržet pohlavní a věkovou strukturu dotazovaných.

U řízeného rozhovoru bylo připraveno 12 otázek, které byly rozděleny na dvě skupiny – přeshraniční spolupráce a identita v pohraničí. Zkoumán byl především vztah a přístup jednotlivých osob a jejich názory k danému tématu. Struktura otázek v interview byla předem určená, ale v jeho průběhu bylo možné ji pozměnit v souvislosti s odpověďmi respondentů. V případě nutnosti byly otázky dovysvětleny, aby byl jasný jejich význam, především z důvodu, že rozhovory neprobíhaly v mateřském jazyce dotazovaných. Metoda rozhovoru, která byla vybrána je polostandardizovaný řízený rozhovor. Byla vybrána pro možnost sloučit výhody standardizovaného a nestandardizovaného interview, jelikož v rámci rozhovoru byly navrženy otázky, jejichž odpovědi je možné standardizovat, ale i takové, u kterých by bylo výhodou zkoumat širší souvislosti dané problematiky. Ke spolupráci na řízeném rozhovoru byli respondenti osloveni osobně autorkou či emailem, při čemž byli informováni o tématu interview a době jeho trvání. Poté na základě domluvy s respondenty byly realizovány všechny schůzky v prostředí dle respondentova výběru, aby se cítili komfortně v průběhu dotazování. Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon spolu s psanými poznámkami. Poté byly doslovně přepsány, analyzovány a následně mezi sebou srovnány. V případě stejných odpovědí bylo možné provést i generalizaci textu. Ve výsledcích jsou použity i některé doslovné citace respondentů, avšak všichni jsou uvedeni v naprosté anonymitě. Z tohoto důvodu jsou odpovědi zaznamenány jako respondenti s označením písmene (A - L). Celkem takto proběhlo 12 rozhovorů.

Dotazníkové šetření probíhalo ve stejné časové linii jako řízené rozhovory, v rámci 2 týdnů v březnu 2016. Z technického hlediska obsahoval dotazník 19 otázek, z toho 4 byly identifikační. Krom jedné se jednalo o otázky uzavřené, aby byl dotazník co nejméně časově náročný. Zdroj sběru v rámci šetření byl vybrán elektronickou formou kvůli jednoduchosti a dobré přístupnosti ze strany respondentů, ale i šetření životního prostředí vzhledem vynechání tisknutí dotazníků. Respondenti byli nejdříve osloveni autorkou kvůli ochotě spolupráce a následně jim byl zaslán dotazník na jejich e-mailovou adresu. Struktura obyvatel oslovených lidí byla vybrána tak, aby byla shodná s věkovou a pohlavní strukturou v Rakousku a ve Slovinsku, což bylo statisticky testováno. Pro zlepšení možnosti pochopení otázek dotazníku a eliminování chyb byl dotazník vytvořen ve dvou jazykových modifikacích, slovinštině a němčině, aby bylo dotazování pro respondenta jednodušší. Z 80 rozeslaných dotazníků se vrátilo 52

vyplněných, což vytváří 58,4% návratnost. Na vyplnění a odeslání dotazníku bylo vyčleněno 14 dní a byl vyplňován zcela anonymně. Sběr dat byl poté zpracován ručně autorkou a výsledky byly zaneseny pro lepší přehlednost do grafů.

Poslední výzkumnou technikou, která je v práci využita je zúčastněné skryté pozorování, které provedla autorka v rámci svého pobytu v pohraniční oblasti obou států. Skryté pozorování bylo vybráno především z důvodu, aby bylo možné potvrdit či vyvrátit informace a domněnky, které byly sesbírány v dotaznících a obdrženy z rozhovorů, a to bez zasahování pozorovaných do výzkumu a jejich snahy měnit odpovědi či své chování, když jsou obeznámeni s probíhajícím výzkumem. Zúčastněné pozorování pak bylo vybráno z důvodu, že autorka žila po určitou dobu ve zkoumaném prostředí, a proto jí bylo umožněno sledovat prostředí a nálady obyvatel pohraničního prostoru při různých situacích.

Uvedené výzkumy byly realizovány v rámci autorčiny půlroční pracovní stáže ve Slovinsku a také 3 měsíčního pracovního pobytu v Rakousku. V obou zemích se jednalo o pohraniční oblasti, čímž byl zabezpečen dobrý přístup k informacím v době vlastního výzkumu. Dané metody měly za úkol odpovědět na předem stanovené výzkumné otázky k tématu diplomové práce.

Všechny typy výzkumů byly realizovány zcela anonymně, proto jsou respondenti či pozorování označováni písmeny, uvedeno je případně pouze pohlaví, národnost, nebo status dotazovaného, pokud to má význam v daném textu.

3. SPOLEČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ

V této kapitole je popsán společný historický vývoj zemí, s cílem poukázat na to, že jejich nynější vzájemná spolupráce, stejně tak jako vnímání identity v pohraničí, může mimo jiné pramenit z historicky společně obývaného území. Přestože se v minulosti toto postavení změnilo a každá ze zemí se stala nezávislou republikou, je možné mluvit o opětovném sjednocení po vstupu obou zemí do Evropské unie. Kapitola „Historický vývoj“ se tak zabývá časovou osou území obývaného nynějšími Rakušany a Slovinci od prvních utváření kmenů na společně obývaném území, přes období Rakouska-Uherska, bývalé Jugoslávie až po vstup do Evropské unie a otevřením hranic.

3.1. UTVÁŘENÍ NÁRODŮ

Úplné počátky existence budoucího rakouského a slovinského národa jsou datovány již kolem roku 550, kdy se odtrhla první slovansky mluvící skupina a zamířila na jih, skrz nynější Vídeň až k údolí Alp.¹ Slovanské země se tak postupně vytvářely během 6. století, kdy se především v okolí řek Sáva, Dráva a Mura začaly usazovat kmeny přicházející ze severu. Největší vývoj byl zaznamenán v době vlády Sába, který mnoho kmenů sjednotil a utvořil z nich tak první známky národa. Nyní jsou tyto kmeny označovány historiky jako Alpští Slované.² Koncem 6. století bylo dnešní Tyrolsko a Korutansko známé jako „*Země Slovanů*“ (*Sclaborum provincia*),³ je tak možné říci, že od počátku utváření národů v Evropě bylo Slovinsko s Rakouskem spojené jako celek. Sábmo v době své vlády rozšířil území až k dnešnímu Lipsku a Alpští Slované se krom území dnešního Rakouska, dostali i do západního Maďarska, kde přebývali další dvě století.⁴ O důležitosti Sába jakožto lídra slovanských národů vypovídá i zmínka v textu z roku 870 „*The Conversion of the Bavarians and Carantians*“, který je považován za nejdůležitější historický pramen vztahující se k východním alpským a panonským regionům. Dokazuje tak, že Sábmo byl skutečně v počátcích Karantánské historie⁵, což je

---

¹ LUTHAR, O. The land between: a history of Slovenia., s. 83

² The Slovene lands. In: Britannica [online text].

Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Slovenia/Government-and-society#toc42907>

³ LUTHAR, O. The land between: a history of Slovenia.,s. 85

⁴ The Slovene lands.[online text]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Slovenia/Government-and-society#toc42907>

⁵ LUTHAR, O. The land between: a history of Slovenia. s. 86

původní území dnešní východní pohraniční oblasti mezi Rakouskem a Slovinskem. Karantánii specifikuje blíže následující kapitola.

3.2. PRVNÍ SPOLEČNÁ ÚZEMÍ

3.2.1. KARANTÁNIE

Karantánie vznikla jako polyetnická skupina na území dnešního Slovinska, Rakouska a jižního Německa, o které se začíná mluvit okolo roku 670, kdy je označována jako země Alpských Slovanů.⁶ Jádrem Karantánie byly Korutany,⁷ byla tedy spojením dnešní severovýchodní části Slovinska s jižním Rakouskem a soustřeďovala kmeny především okolo toků řek. Centrem území pak byl Krnski grad, který leží nedaleko dnešního Klagenfurtu.⁸ Vedle území Karantánie bylo vytvořeno ještě jedno, menší knížectví, které je možné posuzovat jako rakousko-slovinské. Nacházelo se na západ od Karantánie a bylo od ní odděleno Karavanskými horami. Především se pak soustřeďovalo v údolí řeky Sávy. Z dochovaných náboženských textů existence tohoto území spadala do osmého století.⁹ Během 9. století se Karantánie z větší části germanizovala, na rozdíl od Carnioly, což vedlo k ústupu slovanského obyvatelstva. To si udrželo převahu jen v jižní části území Karantánie.¹⁰

Zmíněná území, přestože byla později oddělena, udržují významnou přeshraniční spolupráci. Je pravděpodobné, že je to právě kvůli jejich společné historii. Například Steyer (Štýrsko), jež bylo Karantánským hrabstvím,¹¹ je nyní územím obsahující pomurský kraj náležící Slovinsku s hlavním městem Mariborem a štýrským krajem ležícím v Rakousku s centrem v Grazu. Obě území značně spolupracují, a to především v rámci migrace za prací. Zda se Karantánie nebo, po jejím rozdělení, na konci 10. století známá jako Velká Karantánie, dá považovat za první formu rané slovinské státnosti, není jasné a jsou o tom vedeny značné pochybnosti z řad historiků.

---

⁶ LUTHAR, O. The land between: a history of Slovenia. s. 89

⁷ HLADKÝ, L. Slovinsko: stručná historie států, s. 18

⁸ Tamtéž.

⁹ LUTHAR, O. The land between: a history of Slovenia, s. 94

¹⁰ RYCHLÍK, J. Dějiny Slovinska, s. 20 – 21

¹¹ HLADKÝ, L. Slovinsko: stručná historie států., s. 22-23

Jak ale uvádí Rychlík a spol. ve své publikaci, nelze pochybovat o tom, že Karantánie rozhodně patří do slovinských dějin.¹²

3.2.2. CARNIOLA

Dalším společným územím, které bylo osídlováno dnešními Rakušany a Slovinci je území Carniola. Carniola byla základem pro dnešní území Kraňska a v době vzniku byla považována za druhé knížectví, existující na jih od Karantánie, které patřilo východoalpským Slovanům. I přes nadvládu Franků během 8. století v daném území, si Carniola udržela své vlastní území. V roce 795 se o ní objevily první zmínky jako o Kraňsku. Kraňsko má velký význam především pro slovinskou historii i budoucnost slovinského národa. Důvodem bylo odlišné osídlování v jeho části. Na rozdíl od jiných územních celků, bylo Kraňsko, tehdy ještě označované jako Carniola, nejméně kolonizováno románským obyvatelstvem a z toho důvodu zůstalo převážně slovanské. Jeho důležitost potvrzuje i následující citace: „...ne náhodou se stalo v 19. století základnou slovinského politického života. Slovinská historiografie proto vidí v Kraňsku jeden ze základních stavebních kmenů své národní státnosti.“¹³ Přesto po dlouhou dobu nebyl zaznamenán žádný větší rozvoj měst na území Kraňska. Existovaly zde pouze tři důležité osady městského charakteru – Lublaň, Kamník a Kranj. Lublaň získala v roce 1416 status města a stala se tak nejvýznamnějším městem celého území¹⁴, což jí vydrželo až dodnes, kdy je hlavním městem Slovinska.

Ve 14. století se Kraňsko stalo trvalou državou Habsburků, stejně tak jako Korutany a byly tak připojeny k společnému území pod nadvládou Habsburků. Území Kraňska bylo mnohokrát přerozděleno dle momentální politické situace nacházející se v dané oblasti. V průběhu 14. – 16. století došlo k mnoha změnám při rozdělování rakouských zemí, opětovném sjednocování, invazích Turků nebo povstání proti systému, které vedlo k počátku velkých reforem započatých v roce 1525, na které navazovala protireformní hnutí až do poloviny 17. století. Důležitým historickým bodem se pak stal rok 1782, kdy z Kraňska, Korutan a Štýrska byl vytvořen jediný správní celek s centrem ve Štýrském Hradci a nejvyšším soudem v Klagenfurtu. Roku 1809, po vpádu Napoleona na rakouské území a jím vytvořené okupace, byl nastolen vídeňský mír, který způsobil, že Rakousko přišlo o většinu svých vnitřních zemí včetně

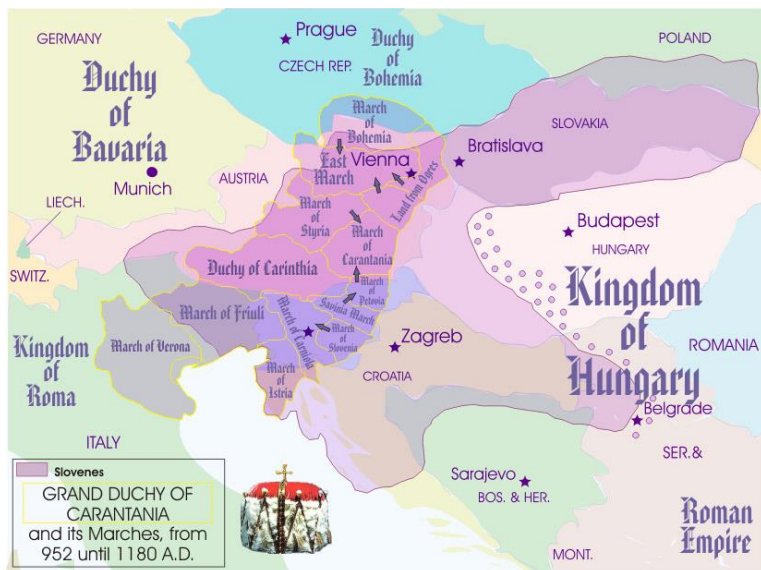
---

¹² RYCHLÍK, J. Dějiny Slovinska, s. 20 – 21

¹³ RYCHLÍK, J. Dějiny Slovinska, s. 38 – 42

¹⁴ Tamtéž.

Korutan i Kraňska. V následujících letech se Kraňsko, díky své poloze, stalo součástí mnohých změn. Například při zakládání slovinského státu, revoluci v Rakousku, vyhlášení války Rakouskem-Uherskem roku 1914. Bylo také vyhlášeno jednou z korunních zemí Rakouska-Uherska. Kraňsko, původní Carniola, tak byla velmi důležitým útvarem a stala se tak součástí politických dějin nejen habsburské monarchie, ale i dějin Slovinců.¹⁵ Pro lepší představu původních historických území, je možné vidět umístění Karantánie a Carnioly na obrázku níže se znázorněním států existujících dnes.

Obr. č. 1: Historické území Karantánie a Carnioly

Zdroj: Hervardi, [cit. 21-03-2016]¹⁶

3.3. SOUČASNÁ SITUACE

V rámci porovnání s historickými územími, kterých byly republiky součástí, se, dle dat z roku 2015, nyní republika Rakousko rozkládá na ploše vlastního svrchovaného státu o výměře 83 871 km² s populací 8 665 550.¹⁷ Republika Slovinsko se od své nabyté nezávislosti rozkládá na území 20 273 km² s počtem obyvatel 1 983 412 k červenci 2018.¹⁸ V současnosti tak hovoříme o obou státech jako o nezávislých republikách. Rakousko proklamovalo nezávislost v dubnu 1945, na konci druhé světové

¹⁵ RYCHLÍK, J. Dějiny Slovinska, s. 38 – 42

¹⁶ Dostupné z: <http://www.hervardi.com/zemljevidi.php>

¹⁷ Austria. In: The World Factbook [online text]

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html>

¹⁸ Slovenia. In: The World Factbook [online text]

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/si.html>

války, zatímco Slovinsko přijalo nezávislost 25. června 1991, kdy se na základě jednomyslného návrhu všech parlamentních stran a poslaneckých skupin, oddělilo od Socialistické federativní republiky Jugoslávie.¹⁹

Vznik moderního slovinského národa souvisí s dobou národního obrození. Důležitým aspektem bylo vytvoření slovinského jazyka, který bude překračovat hranice rakouských zemí a bude mít jednotnou podobu. Z tohoto důvodu byl v roce 1789 vytvořen jazyk, kterému mělo rozumět nejen slovinské obyvatelstvo, ale i nynější pohraniční oblasti jako Kraňsko, Štýrsko a Korutany.²⁰ To dokazuje, že pohraniční regiony, které jsou nyní hranicemi rozděleny do dvou států, hovořily stejným jazykem. Slovinsko v historii nikdy nemělo svůj vlastní nezávislý stát. Vždy bylo součástí nějakého většího celku až do vyhlášení nezávislosti. Do roku 1918 bylo součástí Habsburské monarchie, kde ovšem nevytvářeli žádný územní celek. Po roce 1918 se většina národa přesídlila do Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, které od roku 1929 neslo název Jugoslávie. V tomto regionu obývali Slovinci dvě hlavní centra, lublaňské a mariborské. Tato hlavní centra vydržela ve Slovinsku dodnes. Později, v době Titovy Jugoslávie, tvořilo Slovinsko jedno ze šesti svazových republik.²¹

Stejně tak samostatné Rakousko čekalo mnoho let na nezávislost. Dlouhou dobu bylo součástí Rakouska-Uherska, až do roku 1918, kdy došlo k jeho rozpadu. Za hlavního viníka rozpadu je považována 1. světová válka, která byla pro rakouské území, především hospodářskou, katastrofou, na kterou doplácela následně i první republika Rakousko.²² Po 2. světové válce se Rakousko stalo neutrálním, což mu umožnilo se rychle začlenit do skupiny dalších západoevropských zemí a stejně tak se brzy přidat ke Společenství.²³

Obě země jsou nyní členy Evropské unie. Rakousko vstoupilo do EU v roce 1995 v rámci tzv. Severního rozšíření a Slovinsko bylo přijato až v roce 2004, v rámci zatím největšího rozšíření za dob vzniku Společenství, kdy vstoupilo společně s dalšími 9 státy východní Evropy²⁴. Stejně tak obě země podepsaly členství v rámci Schengenské

¹⁹ Deklaracija ob neodvisnosti. In: 1/1991. Ljubljana: Skupščina Republike Slovenije, 1991

²⁰ RYCHLÍK, J. Dějiny Slovinska, s. 87 - 90

²¹ Tamtéž.

²² VEBER, V. Dějiny Rakouska, s. 548-596

²³ Tamtéž.

²⁴ 40 let rozšiřování EU. [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/VRA73o>

dohody. Rakousko v roce 1998 a Slovinsko koncem roku 2007²⁵, což výrazně usnadnilo vzájemnou spolupráci. Pro Slovinsko nebyl vstup do Schengenské zóny dobrovolným rozhodnutím, jelikož od roku 1999 se vstup do Schengenu, a s tím i zrušení hraničních kontrol, stal jednou z podmínek vstupu do Evropské unie.²⁶ Díky hlavním bodům Dohody o společném hraničním režimu a imigrační politice, se zjednodušil export a import, stejně tak pohyb osob, čímž byla podpořena mezinárodní migrace za prací. Tato skutečnost se stala výhodou především pro slovinskou ekonomiku, která zaostává za průměrem Evropské unie. Dalším podporujícím faktem kooperace je, že obě země jsou členy Eurozóny, což také usnadňuje vzájemný obchod. Rakousko vstoupilo do Eurozóny již v roce 1999, v rámci třetí etapy vytváření hospodářské a měnové unie,²⁷ která vyvrcholila uvedením eura do oběhu jakožto jediného platidla v dosavadních zemích Eurozóny, a to k 1. lednu 2002. Slovinsko se pak připojilo v roce 2007.²⁸ Jakožto všechny ostatní členské státy Evropské unie, podléhají obě republiky evropským právům, jak primárnímu, které v sobě nese zakládající smlouvy upravující chod EU, tak sekundárnímu, které upravuje jednotlivé politiky prostřednictvím institucí Unie.²⁹ Mezi takovéto politiky patří i regionální politika Evropské unie, která souvisí s tématem práce. Proto jí bude věnována následující kapitola.

---

²⁵MACHOTKOVÁ, Š. Co je Schengen: Rozšiřování Schengenu. [online text]

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>

²⁶ Tamtéž.

²⁷ FRIČOVÁ, V. Hospodářská a měnová unie: Vznik měnové unie.[online text]

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/674/sekce/hospodarska-a-menova-unie/>

²⁸ Rozšíření Eurozóny. [online text] Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9032/sekce/rozsireni-eurozony-2011/>

²⁹ KRUTÍLEK, O. Vývoj rozhodování o legislativě. [online text] Dostupné z: <https://goo.gl/0uam7R>

4. REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Cílem Evropské unie je sdružovat členské státy v mnoha sférách. Nejdříve šlo o spolupráci hospodářskou či bezpečnostní, postupně i o kooperaci v rámci environmentální či regionální politiky, která má vést k lepšímu začleňování a celistvosti Unie. „*Regionální politika je odrazem principu solidarity uvnitř Evropské unie, kdy bohatší státy přispívají na rozvoj chudších států a regionů.*“³⁰ Díky regionální politice se mají lépe integrovat nejen členské státy, ale i jednotlivé regiony. Podpora a snaha o integraci tak může probíhat i výlučně na regionální úrovni, nemusí se nutně jednat pouze o úroveň celostátní. Krutílek ve svém článku o unijní regionální politice uvádí, že: „*cílem regionální politiky EU je investovat do zvyšování konkurenceschopnosti a zaměstnanosti na regionální úrovni a zajistit zvýšení životní úrovně nových členských států.*“³¹ Dle něj se tak musí zlepšení nejprve vytvořit u menších celků, regionů, které postupně přinesou zkvalitnění celému státu. Na to navazuje pohled Ministerstva pro místní rozvoj České republiky, které chápe regionální politiku jako činnost, která má vést k harmonickému rozvoji jednotlivých regionů, a to díky zkušenostem, že tržní prostředky regionu samy o sobě nebývají dostačující k vyváženému rozvoji na území celého státu.³²

Regionální politika je označována i pojmy jako Politika hospodářské a sociální soudržnosti nebo kohezní politika³³ a patří mezi politiky koordinované.³⁴ Koordinovaná neboli sdílená politika znamená, že o její realizaci se starají členské státy, avšak její koordinace a harmonizace je v rukou orgánů Unie, které ji mohou upravovat i legislativně.³⁵ Z toho důvodu probíhá pravidelné hodnocení regionální politiky na úrovni EU a každé tři roky musí být Komisí vydána zpráva o jejím pokroku.³⁶ Regionální politika EU je upravena v sekundárním i primárním právu od roku 1986, kdy byl přijat Jednotný evropský akt a regionální politika se tak poprvé objevila

---

³⁰ KRUTÍLEK, O. Regionální politika. [online text]

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9195/sekce/regionalni-politika/>

³¹ Tamtéž.

³² Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020 [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/4wBvsD>

³³ Regionální politika. In: Euroskop [online text]

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

³⁴ NOVOTNÁ, M. Regionální politika EU., s. 67 - 92

³⁵ ŽÍTEK, V. a V. KLÍMOVÁ. Regionální politika, 2008

³⁶ NOVOTNÁ, M. Regionální politika EU, s. 67 – 92

v zakládajících smlouvách.³⁷ Euroskop o kohezní politice uvádí, že se zaměřuje: „na vyrovnání hospodářských a sociálních rozdílů mezi jednotlivými regiony (268 regionů ve 27 členských státech), a hraje tak zásadní roli při budování jednotného trhu.“³⁸ Evropská Komise dále dodává, že cílem politiky soudržnosti je podpora vytváření pracovních míst, konkurenceschopnosti firem, hospodářského růstu, udržitelného rozvoje a zlepšování kvality života občanů³⁹ Žitek k tomuto výčtu cílů navíc zdůrazňuje, že všechno musí probíhat při respektování místních zvláštností, přírodních hodnot území a také ochrany životního prostředí.⁴⁰

Podle Lněničky, který se věnuje nepoměru mezi regiony, má na ekonomické a sociální rozdíly mezi členskými státy, ale i regiony, zásadní vliv nerovnoměrné rozložení aktivit, které následně negativně ovlivňuje blahobyt a životní úroveň obyvatel.⁴¹ Každý region by proto měl dostat příležitost využít svůj potenciál a zabezpečit tak svůj rozvoj, a tím i zvýšit životní úroveň svých občanů.⁴² Mezi hlavní body politiky soudržnosti proto patří stírání nerovnoměrností jak mezi regiony, tak mezi členskými státy navzájem. Klímová a Žitek upozorňují na roli kohezní politiky právě ve snižování disparit mezi územími. Důvodem proč, jsou dle nich nežádoucí účinky, které mohou být vnímány, pokud mají regiony mezi sebou příliš velké rozdíly a místo motivačního účinku tak mezi nimi nastává napětí.⁴³ K tomu, aby docházelo ke snižování nepoměru mezi regiony, a to jak na regionální, ale i národní a nadnárodní úrovni, jsou využívány nástroje kohezní politiky,⁴⁴ kterým se bude více věnovat následující kapitola.

---

³⁷ NOVOTNÁ, M. Regionální politika EU, s. 67 – 92

³⁸ NOVÁK, O. Regionální politika. [online text]

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

³⁹ Regional policy: Regional Policy is the EU's main investment policy. [online text]

Dostupné z: <http://goo.gl/I0kSg2>

⁴⁰ ŽÍTEK, V. Regionální ekonomie a politika I.

⁴¹ LNĚNIČKA, L. Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU na území Jihomoravského kraje v období 2004–2006 [online text]

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/272260/prif_d/DP_Lnenicka_final.pdf.

⁴² Regionální politika. In. Euroskop [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/9IDNbS>

⁴³ KLÍMOVÁ, V. a V. ŽÍTEK. Inovační paradox v Česku: ekonomická teorie a politická realita. Politické ekonomie, s. 147-166.

⁴⁴ LNĚNIČKA, L. Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU na území Jihomoravského kraje v období 2004–2006 [online text]

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/272260/prif_d/DP_Lnenicka_final.pdf.

Význam Politiky hospodářské a sociální soudržnosti potvrzuje i to, že od svého vzniku, kdy primárně řešila regionální problémy jako postižení hutnickou krizí či vývoj moderních telekomunikací⁴⁵, se stala jednou z nejdůležitějších politik Evropské unie⁴⁶ a je na ni vyhrazena více než jedna třetina celkového rozpočtu EU.⁴⁷ Přesto se objevuje i kritika existence regionální politiky. Hlavními argumenty tohoto proudu proti kohezní politice jsou, že ničí regionální soutěživost a tím pokřivuje mezinárodní konkurenci. Řešení regionálních problémů by tak mělo být ponecháno zcela na působení trhu a tržních sil, které by měly automaticky disparity napravit na ekonomických základech, a to bez vynakládání značných společenských prostředků jako například snížení daní nebo poskytnutí výhodných úvěrů.⁴⁸

4.1. CÍLE REGIONÁLNÍ POLITIKY EU

Jako každá z politik Společenství, i regionální politika má vytyčené cíle, jejímž úkolem je, je naplnit. Ty se mění dle programového období. V předešlém období, 2007 - 2013, byl prioritním cílem cíl Konvergence, na který bylo uvolněno i nejvíce prostředků z fondů. V novém období, od roku 2014, nastaly změny a cíl Konvergence byl odstraněn. Prioritními body nového programového plánu je zaměřit pomoc detailněji a lépe ji alokovat.⁴⁹

4.1.1. PROGRAMOVÉ OBDOBÍ 2007 – 2013:

V období 2007 – 2013 byly určeny následující tři hlavní cíle a bylo na ně celkem uvolněno 350 miliard EUR⁵⁰:

- ***Konvergence,***

Tento cíl je prioritou pro strukturální fondy a má za úkol sblížovat nejméně rozvinuté členské státy a regiony díky zlepšení podmínek pro růst zaměstnanosti. Toho chce dosáhnout prostřednictvím zvýšení kvality investic do hmotného, ale i lidského kapitálu. Jedná se například i o rekvalifikace pracovníků. Také se snaží o zlepšení

---

⁴⁵ KRUTÍLEK, O. Regionální politika: Vývoj regionální politiky, [online text]

Dostupné z: <https://goo.gl/yaO5RP>

⁴⁶ NOVÁK, O. a V. FRIČOVÁ. Regionální politika: Vznik a vývoj politiky. [online text]

Dostupné z: <https://goo.gl/1zC2vd>

⁴⁷ Panorama inforegio: Politika soudržnosti 2014–2020, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/Nuav1K>

⁴⁸ ŽÍTEK, V. Regionální ekonomie a politika I.

⁴⁹ Panorama inforegio: Politika soudržnosti 2014–2020, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/Nuav1K>

⁵⁰ Tamtéž.

schopností přizpůsobovat se hospodářským a sociálním změnám a ochranu životního prostředí.⁵¹ Zjednodušeně se snaží pokrýt co nevíce aspektů, které mohou ovlivňovat rozvoj zemí nebo regionů a dostat je na takovou úroveň, aby byly srovnatelné s vyspělými zeměmi na území Evropské unie.

- ***Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost,***

Cíl je určen pro vyspělejší regiony a především je zaměřen na posílení konkurenceschopnosti a atraktivnosti regionů spadajících do této skupiny, což jsou všechny regiony nepatřící do skupiny cíle Konvergence. Snaží se dříve zmíněné zajistit například zvýšením investic do lidského kapitálu, inovací nebo podporou znalostní společnosti a podnikání.

- ***Evropská územní spolupráce.***

Poslední z cílů je zaměřen na posílení přeshraniční spolupráce, o což se snaží prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ, posílení nadnárodní spolupráce a na posílení meziregionální spolupráce.

Každý s cílů má rozvrženou rozdílnou částku finančních zdrojů, které jsou v rámci něj poskytovány. Podle finančních zdrojů je pak určena i váha dotyčného cíle. Například v rámci cíle Konvergence bylo vyčleněno 251 miliard EUR, což je největší balíček, který byl rozdělen mezi všechny ostatní cíle. Prostředky pro druhý cíl byly 49 miliard EUR a pro třetí 8 miliard EUR.⁵²

4.1.2. PROGRAMOVÉ OBDOBÍ 2014 – 2020:

Pro nové programové období 2014 – 2020 byl zvolen nový přístup realizace politiky soudržnosti. Jedním z důvodů pro změnu byla ekonomická krize. Díky ní bylo rozhodnuto, že zdroje z rozpočtu se nebudou navyšovat, ale mají být koncentrovány lépe a s jasnějšími cíli.⁵³ Pro toto období byla navrhována částka 366,8 miliard EUR.⁵⁴ Hlavní změnou v novém programovém období je soustředění se na jeden primární cíl, a tím je ustálit kohezní politiku jako hlavní investiční záměr strategie Evropa 2020.⁵⁵

---

⁵¹ ŽÍTEK, V. a V. KLÍMOVÁ. Regionální politika., 2008

⁵² Tamtéž.

⁵³ Panorama inforegio: Politika soudržnosti 2014–2020, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/Nuav1K>

⁵⁴ Regionální politika EU 2014-2020. [online text] Dostupné z: <https://goo.gl/oPWylr>

⁵⁵ Panorama inforegio: Politika soudržnosti 2014–2020, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/Nuav1K>

K nim patří: „*nastartování růstu, tvorba pracovních míst, boj proti změně klimatu, řešení energetické závislosti, omezení chudoby a sociálního vyloučení.*“⁵⁶

Nový program, na období 2014 – 2020, má dva prioritní cíle:

- **Investice do růstu a zaměstnanosti** (pro který bude uvolněno 97,6 % rozpočtu z fondu ERDF, ESF a Fondu soudržnosti)
- **Evropská územní spolupráce** (2,4 % rozpočtu, což pokračuje z předešlého programového období, kdy byl tento cíl ustanoven)⁵⁷

Úkolem těchto cílů je držet se v souladu se strategií Evropa 2020, podle které se mají všechny regiony podílet na společném cíli, jako jsou investice do pracovních pozic a růstu.⁵⁸ Největší změnou je dvojnásobné navýšení prostředků k podpoře malých a středních podniků, které oproti minulému období dostanou 140 miliard EUR.⁵⁹

4.2. NÁSTROJE REGIONÁLNÍ POLITIKY EU

Nástroje regionální politiky EU mají sloužit ke snižování regionálních rozdílů EU, ale také mohou například podporovat oblasti ochrany životního prostředí.⁶⁰ Jsou používány tak, aby bylo možné dosáhnout vytyčených cílů kohezní politiky.

Projekty, které mají podporovat regionální sblížení a ostatní cíle politiky soudržnosti, jsou finančně zajišťovány ze strany členských států, často se značnou podporou fondů Evropské unie, kterými jsou:

- Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF/EFRR),
- Evropský sociální fond (ESF).
- Fond soudržnosti.⁶¹

---

⁵⁶ Regionální politika EU 2014-2020. [online text] Dostupné z: <https://goo.gl/oPWylr>

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Panorama inforegio: Politika soudržnosti 2014–2020, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/Nuav1K>

⁵⁹ Regionální politika EU 2014-2020. [online text] Dostupné z: <https://goo.gl/oPWylr>

⁶⁰ VYSKOT, I. Udržitelný rozvoj regionu: pracovní kolokvia

⁶¹ NOVOTNÁ, M. Regionální politika EU, s. 67 – 92

Jedná se o dva strukturální fondy, Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond, který se věnuje především zaměstnanosti a otázkám diskriminace,⁶² a dále o Kohezní fond neboli Fond soudržnosti. Ten byl zřízen roku 1994⁶³ a mimo jiné: „investuje (...) do dopravních sítí a životního prostředí v zemích EU, jejichž HDP je nižší než 90 % průměru EU-28 (...) aktivně podporuje zelený růst a zároveň snižuje hospodářské a sociální rozdíly zlepšením propojenosti a přístupnosti regionů.“⁶⁴ V programovém období 2007 – 2013 z tohoto fondu čerpalo prostředky i Slovinsko.⁶⁵ V některých případech se finančně může podílet i Evropská investiční banka, která má za úkol naplňovat jednotlivé politiky EU, a to zejména cíle regionální politiky, a dále i Evropský investiční fond.⁶⁶

Jednotlivé fondy jsou zaměřeny na různé oblasti rozvoje a společně se snaží o dosažení celoevropských cílů strategie Evropa 2020.⁶⁷ V rámci přeshraniční spolupráce, která je tématem této práce, je důležité zdůraznit Evropský fond pro regionální rozvoj, který se věnuje podpoře znevýhodněných území. „EFRR také podporuje a financuje přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci (tzv. „Evropská územní spolupráce“), která zahrnuje širokou škálu otázek, např. společnou dopravní infrastrukturu, inovace a komunikační sítě, přeshraniční obchod, společné řízení přírodních zdrojů a propojení městských a venkovských oblastí.“⁶⁸ V minulém programovém období, 2007 – 2013, kdy z něj čerpalo i Slovinsko, intervenoval Evropský fond pro regionální rozvoj do všech tří cílů, které byly v rámci kohezní politiky vytyčeny. Ty jsou blíže specifikovány v předchozí kapitole „Cíle regionální politiky EU“. Pro příhraniční oblast Slovinska byl důležitý především třetí cíl, Evropská územní spolupráce, který se věnoval rozvoji přeshraničních hospodářských sociálních a environmentálních činností, navázání spolupráce mezi regiony a posílení účinnosti

---

⁶² Politiky Evropské unie: Regionální politika, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/pzAxHu>

⁶³ NOVOTNÁ, M. Regionální politika EU, s. 67 – 92

⁶⁴ Politiky Evropské unie: Regionální politika, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/pzAxHu>

⁶⁵ ŽÍTEK, V. a V. KLÍMOVÁ. Regionální politika, 2008

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Politiky Evropské unie: Regionální politika, [online text] Dostupné z: <http://goo.gl/pzAxHu>

⁶⁸ Tamtéž.

regionální politiky.⁶⁹ Toho bylo využito v oblasti méně rozvinutých regionů na východě země při hranicích s Rakouskem, kterým se věnuje tato práce nejvíce.

Mezi další nástroje používané v rámci regionální politiky je možné uvést Evropský zemědělský fond orientace s garancí, jehož sekce orientace financuje rozvoj venkova a pomoc farmářům v zaostalých regionech a Finanční nástroj pro orientaci v rybářství.⁷⁰

4.3. REGIONÁLNÍ POLITIKA RAKOUSKA

Rakousko bude v období 2014 – 2020 spravovat dva operační programy, které spadají pod kohezní politiku Evropské unie. Bude tedy následovat unijní cíle pro zvolené období. Pro tento účel bude jeden z programů čerpat prostředky z Evropského regionálního fondu pro rozvoj a druhý z Evropského sociálního fondu.⁷¹ Hlavními tématy, kterými se v tomto operačním období bude zabývat, jsou inovace, trh práce, sociální začlenění a vzdělání, ale také redukce CO₂ emisí. Důležitou složkou bude právě ochrana životní prostředí, což má naplňovat celounijní cíle do roku 2020.

Oba z fondů podporovaly úspěšné projekty v rámci programu 2007 – 2014. ERDF byl zaměřen především na projekty směřující k inovacím a podnikání a bylo z něj uvolněno 6 349 000 EUR. Zbylou částku ve výši 26 300 000 EUR dotovalo Rakousko ze svého rozpočtu. Evropský sociální fond podporuje především projekty, které se zabývají situací na trhu práce a zlepšení začlenění znevýhodněných skupin. V rámci tohoto byl vytvořen projekt na training, podporování a poradenství potřebných obyvatel Rakouska, na který ESF přispěl 128 000 EUR z celkových 406 000 EUR.⁷²

---

⁶⁹ ŽÍTEK, V. a V. KLÍMOVÁ. Regionální politika, 2008

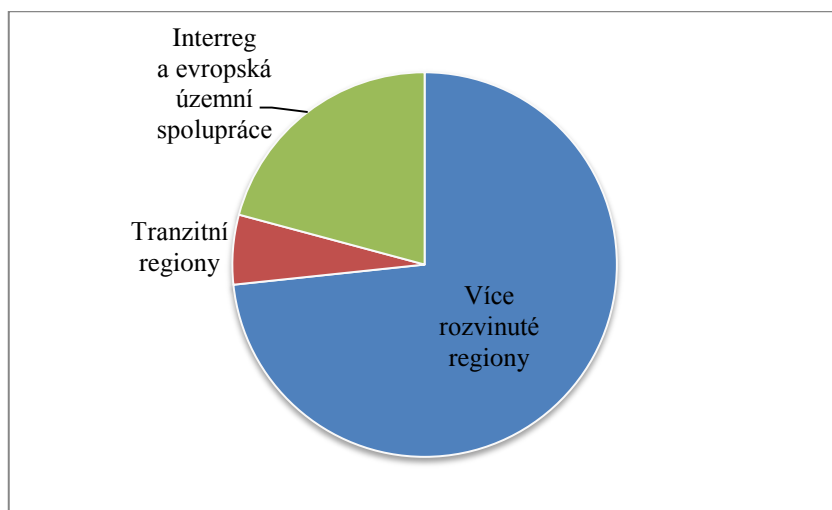
⁷⁰ ZAHRADNÍK, P. Regionální politika EU a její finanční nástroje[online text]

Dostupné z: <http://goo.gl/7nKdBE>

⁷¹ Cohesion policy and Austria. [online text]. Dostupné z: <http://goo.gl/0rXoVp>

⁷² Tamtéž.

Graf č.: 1: Rozdělení finančních prostředků v rámci regionální politiky Rakouska, 2014 – 2020 v EUR

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Evropské Komise.

Na grafu výše je možné vidět rozdělení finančních prostředků. Celková suma určená pro Rakousko ve zmíněném sedmiletém období je 1,235 miliard EUR. Z toho jsou vyčleněny následující sumy:

- 906,1 milionu EUR pro rozvinuté regiony kromě regionu Burgenland,
- 72,3 milionu EUR na tranzitní regiony – region Burgenland,
- 257,3 milionu EUR na Evropskou územní spolupráci, což zahrnuje oba programy Interreg – přeshraniční spolupráci i transnacionální spolupráci.

Na zmíněné částce se bude ESF podílet částkou 442,1 milionu EUR.⁷³

⁷³ Cohesion policy and Austria. [online text]. Dostupné z: <http://goo.gl/0rXoVp>

4.4. REGIONÁLNÍ POLITIKA SLOVINSKA

Slovinsko se potýká s nerovnostmi mezi regiony, především kvůli konceptu centralismu. Disparity se začaly zmenšovat až v době, kdy byla na území aplikována regionální politika v 70. letech.⁷⁴ Mezi bohatší regiony patří především centrální části země, zejména pak území hlavního města Lublaně. Naopak ty zaostalejší se rozkládají na okrajové části státu, v pohraničí a venkovských oblastech. Ke zlepšení situace došlo, až když se začalo jednat o vstupu země do Evropské unie, v rámci kterého musel být aplikován jednotný přístup regionální strategie. Vzhledem k tomu, že součástí zákona o podpoře jednotného regionálního rozvoje je snižování disparit mezi východní a západní částí země,⁷⁵ muselo se Slovinsko zaměřit na tento cíl a snižovat nerovnosti, pokud se chtělo stát členem Unie. Od vstupu do EU Slovinsko participuje na programech Kohezní politiky.

V minulém programovém období, 2007 – 2014, se na podpoře slovinských regionálních projektů podílely tři fondy: Evropský regionální fond pro rozvoj, Evropský sociální fond i Kohezní fond a dohromady z nich byla vyčerpána částka 4,2 miliard EUR. Projekty ERDF byly zaměřeny na přestavbu nemocnice ve snaze snížit její environmentální zátěž a snížit tak i provozní výdaje s použitím efektivního využití obnovitelné energie, ale i rozvoje technologií a výzkumu v oblasti astrofyziky. Na tyto projekty bylo z fondu vyčleněno 9,7 milionu EUR. Projekty pod záštitou ESF byly primárně určeny k podpoře zaměstnanosti. Z fondu ESF bylo vyčerpáno 427 000 EUR z celkových 502 000 EUR, které byly vynaloženy na realizaci projektů.⁷⁶

Priority pro nové období 2014 – 2020 byly určeny v Dohodě o partnerství s Evropskou Komisí. Jedná se o změnu zaměření podpory z infrastruktury na zlepšování v oboru inovací a investic do podnikání, které by mohly přinést růst pracovních pozic.

---

⁷⁴ DOČKAL, V. Regionální politika EU a naplňování principu partnerství: případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska.

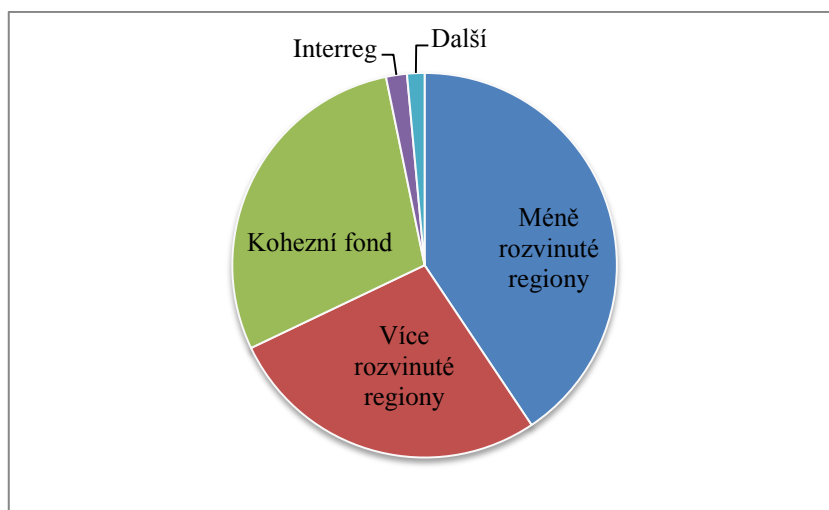
⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Cohesion policy and Slovenia. [online]. Dostupné z: <http://goo.gl/U4njG0>

Byly také určeny dvě hlavní priority, které mají za úkol podpořit a implementovat cíle Evropy 2020. Jedná se o:

- Investice do výzkumu, rozvoje, inovací a konkurenceschopnosti ve snaze definovat primární sektory slovinské ekonomiky a tím získat větší podporu a zaměstnanost,
- Podporovat účinné využívání zdrojů s ohledem na lepší environmentální zacházení, udržitelné využití energie a mobility.⁷⁷

Graf č.: 2: Rozdělení finančních prostředků v rámci regionální politiky Slovinska, 2014 – 2020 v EUR

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Evropské Komise.

Na grafu č. 2 je vidět poměrné zastoupení finančních prostředků vynaložených evropskými fondy v rámci kohezní politiky Slovinska. Pro období 2014 – 2020 bylo alokováno kolem 3,07 miliard EUR. Největší sumu, jak je z grafu patrné, zastávají méně rozvinuté regiony s částkou 1,26 miliard EUR. Podobné balíky financí jdou na více rozvinuté regiony (847,3 milionu EUR) a Kohezní fond (895,4 milionu EUR). Zbytek prostředků je rozprostřen na projekty přeshraniční spolupráce Interreg (54,5 milionu EUR), a zbytek mezi Evropskou teritoriální spoluprací a Iniciativu mládeže na východním Slovinsku.⁷⁸ ESF zde bude reprezentovat sumu ve výši 716,9 milionu EUR.⁷⁹

⁷⁷ Cohesion policy and Slovenia. [online]. Dostupné z: <http://goo.gl/U4njG0>

⁷⁸ Total allocations of Cohesion Policy 2014-2020. [online]. Dostupné z: <https://goo.gl/SeQfEs>.

5. DEFINICE POHRANIČNÍHO PROSTORU

Předchozí kapitoly zabývající se územím států ukázaly, že zkoumané země mají významnou společnou historii. Po jejich rozdělení je nadále spojuje hraniční prostor. Binek a spol. se zabývají definicí prostoru, především venkovského. Je možné brát pohraniční oblast za venkovský prostor? Jeřábek ve své knize rozebírá, zda je pohraniční oblast spíše brána jako bariéra nebo prostor pro zprostředkování spolupráce? Na položené otázky se pokusí odpovědět tato kapitola a zároveň se pokusí určit definici pohraničního prostoru v rámci souvisejících pojmů jako hranice, pohraničí či venkovský prostor. Tyto pojmy v ní budou také přiblíženy včetně názorů na jejich význam a definice.

5.1. HRANICE A POHRANIČÍ

Hranice jako pojem nemá jednu vymezenou definici. V geografickém pojetí se jedná o vymezení nebo oddělení nějakého území od jiného. Například státní hranice, která rozděluje jednou linií sousedící území na několik celků. Rumpel ji popisuje jako: „*stanovenou linií na mapách a v terénu, která odděluje území jednoho suverénního státu, nebo od oblasti nepodléhající suverénní moci žádného státu.*“⁸⁰ Státní hranice je obvykle představována jako linie, která je vedena po povrchu země. Autoři Šindler a spol. se však domnívají, že tato definice je naprosto nedostačující. Proto popisují hranici jako jakousi hraniční plochu, která začíná ve vnitru Země, protíná její povrch a odděluje i vzdušný prostor od suverénního státu.⁸¹ Tato myšlenka vychází z faktu, že hranice neexistuje jen ve významu geografickém, ale má spoustu dalších podob. Jsou důležité například i tzv. lidské prostorové hranice, které jsou vymezeny společenskou aktivitou nebo hranice politické. Ty mají za úkol vymezit na území státu přesné limity pro uplatnění práva na státní suverenitu.⁸² Některé druhy hranic se tak mohou i překrývat. Politická a geografická hranice se nemusí nutně shodovat s tou sociální či kulturní. Především pak, pokud se věnujeme pohraničnímu prostoru, kde je pravděpodobné, že se například kulturní zvyklosti a aktivita občanů budou prolínat, ale i shodovat mimo ohraničení státu. Takovéto vymezení pohraničního prostoru se nazývá kulturní či etnické, které bývá provázáno především s minulostí, kdy území bylo

---

⁷⁹ Cohesion policy and Slovenia. [online]. Dostupné z: <http://goo.gl/U4njG0>.

⁸⁰ BAAR, V., P. RUMPEL a P. ŠINDLER. Politická geografie, 1996.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² JEŘÁBEK, M. (ed.). Geografická analýza pohraničí České republiky, 1999.

kulturně nebo etnicky homogenní, ale z politických důvodů bylo později rozděleno, avšak historie území je stále parná i v přítomnosti.⁸³ Stejně tak tomu může být u jazykových hranic. V pohraničním prostoru, například v případě regionu Štýrska, které sdružuje jak regiony Rakouska, tak i Slovinska, je možné najít množství shodných jazykových výrazů, přestože oba státy mají svůj vlastní, značně odlišný, jazyk. Je tedy patrné, a autoři se shodují, že mimo jiné: „*hranice je dělicí čára mezi jednou prostorovou jednotkou nebo skupinou a druhou,*“⁸⁴ avšak se nevyklučuje, že různě definované hranice se mohou vzájemně prolínat, což nastává právě v pohraničním prostoru. Jak uvádí Jeřábek: „*pohraniční oblasti jsou místy stýkání různých etnik, jazyků a kultur. Jsou prostorem, kde končí platnost jednoho právního řádu a jednoho správního systému.*“⁸⁵ Příhraniční prostor je také často označován jako druh regionu, který je hranicí pouze rozdělen.⁸⁶

Existenci hranic, které oddělují státy, ale i regiony je zapříčiněn vznik pohraničí. Díky velké diverzifikaci státních útvarů se objevuje i velký rozdíl mezi pohraničními oblastmi. Pokud budeme posuzovat příklad slovinského a rakouského pohraničního území, setkáme se s velkými, například platovými rozdíly. Avšak vymezení pohraničí je poměrně složité, jelikož neexistuje žádné jeho přímé definování⁸⁷, jako například u města. Největší význam pro jeho vymezení má charakter hranice, u které závisí na její propustnosti. Čím více je propustná a není limitována hraničními přechody a kontrolami, tím více se stává pohraniční oblast rozsáhlejší.⁸⁸ Jeřábek však ve své knize uvádí tři hlavní body teorie, kterými je možné pohraničí vytyčit. Jde o „*teoretické začlenění příhraničního prostoru do konceptu geografického myšlení, definování hlavních znaků identity pohraničí a pojmenování možností, resp. kritérií vymezení pohraničí v geografických vědách.*“⁸⁹

---

⁸³ JEŘÁBEK, M. (ed.). Geografická analýza pohraničí České republiky, 1999.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ JEŘÁBEK, M., J. DOKOUPIL a T. HAVLÍČEK. České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?, 2004.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ JEŘÁBEK, M., J. DOKOUPIL a T. HAVLÍČEK. České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?, 2004.

⁸⁹ JEŘÁBEK, M., J. DOKOUPIL a T. HAVLÍČEK. České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?, 2004.

5.2. VENKOVSKÝ PROSTOR

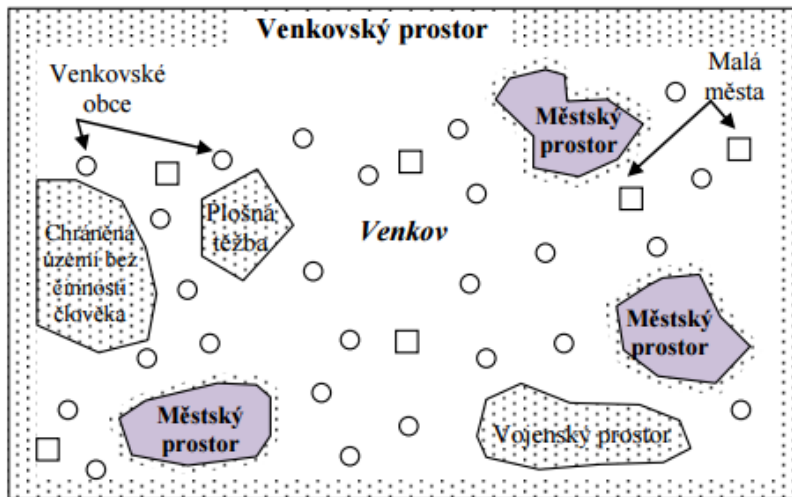
Pohraniční území je možné zařadit do venkovského regionu. Větší část území, která se nachází při hranicích Rakouska i Slovinska by mohla být považována a označena za formu venkovského regionu. Pojem venkov není jednoduché jednoznačně vymezit. Jedná se totiž z velké části o „*abstraktní označení osídlené kulturní krajiny se specifickými charakteristikami.*“⁹⁰ Z tohoto důvodu je možné označit pohraniční rakousko-slovinskou oblast za venkov, respektive její části. Jak uvádí Binek a spol. ve své publikaci, „*exaktní vymezení venkova tak neodráží reálný venkov, respektive venkovy jako takové, ale různé hierarchické semiperiferie, periferie a marginálie. Výsledek je často značně proměnlivý v závislosti a zkoumané jednotce (...), volbě ukazatelů a nastavení kritérií.*“ Pokud tedy nastavíme kritéria venkovského prostoru jako vzájemně spolupracující územní jednotky, které spadají do pohraniční oblasti Rakouska a Slovinska a vynecháme z nich městské části, jako například Graz či Maribor, můžeme mluvit o venkovském prostoru spojující hranice sousedících států. Venkovský prostor může být rozložen, není nutné, aby to byla jedna celistvá plocha označená tímto pojmem, což dokazuje prostorová strukturace níže od Binek a spol. Venkovský prostor není synonymem pro venkov, jak by se mohlo zdát. Definice venkovského prostoru v sobě zahrnuje i malá města či obce. Binek ho popisuje následovně: „*Venkovský prostor je základním prostorovým souborem, v rámci něhož nabývá krajina a sídla venkovských znaků, tj. podoby venkova. (...) zahrnuje venkovské obce i malá města tvořící jeden funkční celek.*“⁹¹ Zjednodušeně řečeno, za venkovský prostor můžeme označit všechno, co není označeno jako prostor městský.

V rámci rozvoje venkova je nutné projít mnohými změnami, které rozvoj podpoří. Jedná se například o dopravní obslužnost, kulturní vyžití nebo další aspekty, díky kterým se rozšíří komunita nebo se vytvoří prostor pro investice. Mnoho venkovských prostorů, obcí či menších měst v rámci rozvoje žádá o dotace na zlepšení stávající situace. Dotace v této oblasti vyřizuje Evropský regionální fond pro rozvoj, který dotuje i přeshraniční spolupráci a programy Interreg mezi Slovinskem a Rakouskem.

---

⁹⁰ BINEK, J. Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova, 2009.

⁹¹ Tamtéž.

Obr. č. 2.: Prostorová strukturace území z hlediska přístupů k vymezení venkova

Zdroj: Binek a spol., Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova

Pro lepší představivost je zde vložen obrázek č. 2 znázorňující strukturu území z pohledu městského a venkovského prostoru. Je z něj patrné, že venkovský prostor může být ohraničením jiných, menších, prostorů, například i malých měst nebo vojenských prostorů.

6. IDENTITA

Identita jako pojem má mnoho teorií, stejně jako mnoho autorů, kteří se tímto pojmem zabývají. Především je na ni nahlíženo z psychologického a sociálního hlediska, kdy je vnímána jako vztah k člověku nebo skupině. Bývá také obvykle definována dvěma různými koncepty: stejností a růzností. Tedy popisujeme národ nebo jedince podle jeho vlastních znaků, jestli se shodují s ostatními bytostmi/národy, pak mluvíme o znacích stejnosti nebo naopak, zda se jejich charakteristiky odlišují = různost.⁹² K tomuto tvrzení se přiklání i Richard Jenkins, který tvrdí, že similarita a diference jsou naprosto nezbytné pro definici identity.⁹³

Identita je také způsob sebevnímání ve vztahu k ostatním. Jak ve sféře jedince, tak i národa. Je to proces, který určuje pozici vnímaného objektu k něčemu většímu, například jedince k národu nebo národu ve vztahu k světu. Odkazuje to na postoje, charakteristiky či zájmy, které vymezují to „vlastní“ od ostatních. Na identitu můžeme nahlížet z dvou dimenzí, individuální a sociální:

- Individuální dimenze – jakožto zvyšování a vychovávání osobnosti jednotlivých členů národa a přípravování je tak k jejich budoucímu životu.
- Sociální dimenze – jaký vliv má identita občanů národa na národní celistvost a společenskou shodu (social agreement).⁹⁴

V práci jsou podrobněji rozebrány významy, které souvisejí se zkoumanou problematikou. Jedná se především o individuální identitu - jak na sebe nahlíží obyvatelé jednotlivých zemí, a o národní identitu. Dalším popisovaným bodem bude i srovnání národních identit v rámci rakousko-slovinských vztahů.

---

⁹² Interdisciplinary journal of contemporary research in business: Comparative Analysis Identity Components between an Eastern Society [online text].

Dostupné z: <http://journal-archieives15.webs.com/310-316.pdf>

⁹³ JENKINS, R. Social identity, 2008.

⁹⁴ Interdisciplinary journal of contemporary research in business: Comparative Analysis Identity Components between an Eastern Society [online text].

Dostupné z: <http://journal-archieives15.webs.com/310-316.pdf>

6.1. NÁROD, NACIONALISMUS, NÁRODNÍ IDENTITA

V následující podkapitole jsou vysvětleny pojmy, jako národ, národní identita či nacionalismus kvůli lepšímu pochopení popisované problematiky v kapitole Identita. Pojmy spolu úzce souvisejí, a proto zde budou uvedeny jejich definice, jelikož jsou spjaty s tématem práce.

6.1.1. NÁROD

Národ, stejně tak jako národní identita, má mnoho různých významů a přestože se tomuto tématu věnuje mnoho autorů, nelze určit jedno konkrétní vymezení těchto pojmů. Jeho vznik můžeme datovat do období 17. století v Anglii, načež celý proces vzniku národních uskupení vrcholí v 18. století v době Francouzské revoluce.⁹⁵ Vznik národů v Evropě tak většina autorů připisuje především revolučnímu 18. století spojeným s průmyslovou revolucí. Jedním z prvních autorů, který se tomuto tématu věnoval, byl francouzský spisovatel a myslitel Renan, který se svou přednáškou na téma „Co je národ?“ vystoupil v roce 1882 na univerzitě v Sorbonně. V jeho pojetí národa uvažoval i pojmy jako jsou rasa, kultura či náboženství a také vysvětlil, že je rozdíl mezi národem a státem. Podle něj mezi typické evropské národy patří například Francie a Německo, avšak Rakousko je státem, nikoli národem. Tehdy ho přirovnal ke starověkému Římu. Důvodem je, že ve státě najdeme množství etnických či národnostních menšin, čili se nejedná o kompaktní národ.⁹⁶

Definici národa je možné sloučit s pojmy jako společný jazyk, tradice, dějiny či teritorium. Oxford Analytica Ltd uvádí, že národ je subjektivně definovaná skupina lidí, kterou drží pohromadě smysl společného osudu, často na základě společného jazyka, náboženství, etnického původu a historie.⁹⁷ Ve střední a východní Evropě je nejčastějším přístupem k pojmu národa právě společný jazyk a tradice, i čeština definovala od počátku národ jazykem, kulturou a společnými dějinami,⁹⁸ zde se jedná o primordialistický přístup, kdy se předpokládá objektivní existence národa. Opačný přístup zastává Weber, který tvrdí, že příslušníci národa nemusí nutně cítit tuto

---

⁹⁵ GELLNER, A., *Národy a nacionalismus*, 1993.

⁹⁶ RENAN, E. al. *What is a Nation?. Nation and narration*, 1990.

⁹⁷ *Europe: National Identity Prevails as Policy Tool*, 2010.

⁹⁸ HROCH, M. (ed.). *Pohledy na národ a nacionalismus*.

objektivní existenci, ale záleží na pocitu sounáležitosti každého jedince osobně,⁹⁹ také se domnívá, že národ není možné definovat několika předurčenými znaky, ale je definován zcela situačně, je především o otázkách hodnot skupiny lidí a jedinců, kteří prožívají subjektivní pocity vůči jiným skupinám a osobám.¹⁰⁰ Na zajímavý fakt poukazuje Bauer, který k pojmu národa jakožto společných tělesných a duševních znaků, přidružuje navíc pojmy *vůle*, kterou vnímá v procesu poznávání jako pozornost a *rozhodnutí*. Podle Bauera národní povahu vytváří to, jak se občan národa chová v určité situaci a také to, že se bude chovat odlišně od občana jiné země. Uvádí to následovně: „...jestliže Němec a Angličan podniknou tutéž cestu, vrátí se do vlasti s velmi rozličným ziskem; chtějí-li německý a anglický učenec zkoumat tentýž předmět, budou jejich výzkumné metody, tak i výsledky jejich výzkumu velmi odlišné. (...) národní povahu bezpochyby vytváří to, že Němec i Angličan budou ve stejné situaci jednat; že ke stejné práci přistupují různě...“¹⁰¹

6.1.2. NACIONALISMUS

S pojmy národní identita a národ je i úzce spjat pojem nacionalismus. Ani ten nemá jedinou vymezenou definici. Knapp a Wright popisují jeho historickou hodnotu, kdy ve Francii po Velké francouzské revoluci byl nacionalismus spojen s levicovou stranou a republikány, avšak koncem 19. století, především po Dreyfusově aféře se nacionalismus stal pojmem pro ochranu tradičních hodnot a historického dědictví, který byl vyznáván i pravicovou stranou.¹⁰² Nejčastěji se setkáme s názorem, že se jedná o ideologii, která zdůrazňuje význam vlastního národa, jakousi hrdost a sounáležitost občanů, které spojuje stejný jazyk a kultura. Například Giddens popisuje nacionalismus jako: *“Přesvědčení a symboly, jež vyjadřují identifikaci s určitým národem (národním státem).”*¹⁰³ Gellner to vidí opačně, neztotožňuje se s názorem, že nacionalismus je součástí lidské přirozenosti. Jeho základní myšlenka zní *„Nacionalismus vytváří národ, a ne naopak.“*¹⁰⁴ Nacionalismus neboli národnost je podle něj stav, který je vytvářen lidmi za jakýmsi účelem. Nejvíce ho spojuje s průmyslovou epochou, protože dle

---

⁹⁹ HROCH, M. Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů.

¹⁰⁰ WEBER, M. 1922: *Wirtschaft und Gesellschaft Grundriss der verstehenden Soziologie* 1972.

¹⁰¹ BAUER, O. Pohledy na národ a nacionalismus, s. 36-45.

¹⁰² KNAPP, A., WRIGHT, V., *The government and politics of France*. Routledge, 2006.

¹⁰³ GIDDENS, A. a P. W. SUTTON. *Sociologie*, 2013

¹⁰⁴ GELLNER, A., *Národy a nacionalismus*, 1993

Gellnera je nacionalismus nutným projevem moderní doby.¹⁰⁵ Podle Motahariho je národnost formována především společnou nevolí, nespravedlností nebo bolestí národa. Pocit společného příkoří dle něj tak zburcuje národ k činnosti, například k boji za svobodu¹⁰⁶, což je v rozporu s názorem Gellnera, který si nemyslí, že nacionalismus je projevem probouzení spících národů. Národnost dle něj byla zkonstruována až jako požadavek nacionalismu.¹⁰⁷

6.1.3. NÁRODNÍ IDENTITA

Identitou rozumíme to, čím člověk je a co ho ovlivňuje v jeho bytí. Může být vnímána jako identita jedince nebo na ni můžeme nahlížet v rámci společenství, které pak člověka deformuje a tím i ovlivňuje jeho identitu. Zjednodušenou definicí může být, že národní identita je soubor kulturních, sociálních, ale i politických hodnot, které jsou vlastní konkrétnímu společenství.¹⁰⁸ Dle článku vydaného v roce 2010 Oxford Analytica Ltd je národní identita osobní pocit sounáležitosti jednotlivce k národu.¹⁰⁹ Giddens chápe národní identitu jako stav, který se řídí podle toho, kým se daná osoba cítí být, například zda se považuje za Angličana či Francouze, tedy kam patří.¹¹⁰ Každý národ má své faktory, které pak určují jednotlivé obyvatele patřící právě ke konkrétnímu národu. Například dle výzkumu Řehákové a Vlachové o české národní identitě, nejvíce Čechů, 76 % z celkového počtu 178 respondentů, považuje za určující národní prvkem mateřský jazyk. Druhým nejpočetnějším faktorem pak byla společná historie a kultura s 64 %.¹¹¹ Potvrzením zmíněného je, že národní identita je signalizována symboly jako je například vztyčování vlajky na různých kulturních či sportovních akcích, čímž se příslušníci národa automaticky integrují ke své skupině a ukazují tak svou národní identitu a k jakému národu se hlásí.¹¹² Podle Giddense se v takovýchto případech setkáváme s kulturními hodnotami, které jsou ovlivněny tím,

---

¹⁰⁵ HROCH, M.(ed.). Pohledy na národ a nacionalismus, 2003.

¹⁰⁶ A Study of Individual Cultural Identity Differences from National Cultural Identity, 2014.

¹⁰⁷ GELLNER, A., Národy a nacionalismus, 1993.

¹⁰⁸ Národní myšlenka: EU - ztráta národní identity? [online text].

Dostupné z: <http://www.narmyslenka.cz/view.php?cislocianku=2002030005>

¹⁰⁹ Europe: National Identity Prevails as Policy Tool, 2010

¹¹⁰ GIDDENS, A. a P. W. SUTTON. *Sociologie*, 2013.

¹¹¹ VLACHOVÁ K., ŘEHÁKOVÁ B., Česká národní identita po zániku Československa a před vstupem do Evropské unie, s. 20.

¹¹² Europe: National Identity Prevails as Policy Tool, 2010.

v jaké kultuře žijeme,¹¹³ a ty se pak prolínají s národní identitou. Hajiani, který se věnuje především islámským národům, popisuje národní identitu jako sadu materiálních, biologických kulturních a psychologických znaků, které spolupracují a pomáhají tak společenstvím vymezit se jeden od druhého.¹¹⁴ Z výše uvedených definicí je jasné, že národní identita slouží jako prostředek každého národa k vymezení svých vlastních znaků. Každý národ má své určité znaky, například na základě historických nebo náboženských souvislostí, a právě těmi se odlišuje nebo naopak sblíží s jinými národy, vykazuje tím svou jedinečnou identitu vůči ostatním ve světě.

Identita národů může být také chápána jako politický koncept, který je možné mobilizovat za účelem vstřípení stejných politických zájmů a vytváření kolektivních akcí, jinak řečeno je možné ji použít k racionalizaci svých činností na politické úrovni.¹¹⁵ Rahmatollah popisuje národní identitu z politické dimenze jako útvar, ve kterém jsou lidé psychicky i legálně členy politického systému, zároveň žijí uvnitř národního státu a podvolují se nařízením a zákonům téže země a mentálně se považují za členy dotyčného politického systému.¹¹⁶

V souvislosti s národní identitou se často setkáváme s názorem, zda je vůbec možné ji v době globalizace udržet, když se potírají hranice států a na více místech, nejen v Americe, se kterou je tento termín nejčastěji spojován, je možné pozorovat tzv. „*melting pot*“. Na evropském kontinentu se samozřejmě jedná o Evropskou unii, která se snaží propojit členské státy do jedné velké federace. Otázkou zůstává, zda je národní identita v 21. století vůbec udržitelná, když dochází k takovému slučování národů.

---

¹¹³ GIDDENS, A. a P. W. SUTTON. *Sociologie*, 2013.

¹¹⁴ HAJIANI, E., Sociological Analysis of national identity in Iran and making some hypotheses

¹¹⁵ Europe: National Identity Prevails as Policy Tool, 2010

¹¹⁶ KESHAVARZ, H. A Study of Individual Cultural Identity Differences from National Cultural Identity, 2014.

6.2. OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ IDENTITA

Individuální neboli osobní identita je chápání sebe sama, sebevnímání své osoby. Vždy ovšem závisí na kulturním a sociálním kontextu dané osoby, protože okolí je to, co nejvíce determinuje člověka. Teorie osobní identity byla popsána Eriksonem, který ji chápal jako dynamický proces, který je součástí začleňování se člověka do společnosti.¹¹⁷ Na jeho práci z oblasti osobní identity navazuje mnoho psychologů, kteří vytvářejí nová pojetí identity člověka. Jednou z nich je sociální identita. Vzhledem k povaze práce je tento pojem velmi důležitý. To především v rámci praktické části, kdy se občané musejí identifikovat a přiřadit se k nějaké společnosti dle vlastního sebevnímání.

Sociální identita byla formulována v polovině 20. století Tajfelem, který byl známý především pro své experimentální metody a kritiku zastaralých sociálně psychologických metod. Její význam je popisován jakožto individuální část každého jedince, která je ovlivněna znalostmi o sociální skupině, ke které patří a jaké k tomuto vztahu vnímá emoce.¹¹⁸ Je v podstatě základem pro skupinové chování a myšlení. Dle Tajfelových experimentů bylo zjištěno, že skupiny, které jsou sdruženy k sobě, mají tendence začít napodobovat své chování a vnímat své pozitivní hodnoty. Naopak to platí u vnímání jiných, cizích, skupin, u kterých spíše vnímají ty negativní aspekty a snaží se tak od nich vyčlenit, případně i distancovat.¹¹⁹ Zde je možné vidět podobnost v rámci posuzování národů a vzniku nacionalismu. Především v některých státech je možné se setkat se silnou národnostní základnou, která podněcuje občany k semknutí se v rámci svého státu a vyzdvihování svého národa nad jinými. V rámci praktické části se autorka pokusí zjistit, k jaké skupině se přiřazují dotazovaní jedinci z obou zkoumaných států, zda se budou identifikovat k svým, národním skupinám, nebo naopak.

---

¹¹⁷ SVĚCHOTOVÁ, S., Osobní identita a společenská realita – kolektivní identita v bezpečnostních sborech, s. 77-82.

¹¹⁸ TAJFEL, H., Social identity and intergroup relations, 2010.

¹¹⁹ Národní identita slovenských studentů na českých vysokých školách jako prediktor jejich následné repatriace. [online text]. Dostupné z: <https://goo.gl/WiYcSs>

6.3. IDENTITA POHRANIČÍ

Předchozí kapitoly poukazyvaly na skutečnost, že pohraničí mnohdy vykazuje prvky jako samostatný region. Je možné, že se na jeho území vyskytují aspekty, které v ostatních částech země nebývají spatřovány. Je to především díky vlivu kultur, v tomto případě rakouské a slovinské, které se na hraničním území setkávají a prolínají. Z tohoto důvodu je možné mluvit i o specifické identitě pohraničního prostoru. Pod pojmem identity v tomto smyslu se rozumí hlavně rozpoznání určitých znaků a jevů, které jsou typické právě pro dané území. Je také závislá na hraničním efektu, tedy, zda se jedná o hranici otevřenou, jak je tomu v případě států Evropské unie nebo uzavřenou. V konkrétním případě Slovinska a Rakouska se jedná o otevřenou a značně propustnou hranici, což rozšiřuje hraniční efekt a rozlohu pohraničí. Významným znakem, na který je potřeba zde poukázat je prolínání rozdílných etnik, ale i ekonomických systémů hraničících států. V případě, že je ekonomická situace zemí značně rozdílná, dochází pak k dynamickému vývoji příhraničního prostoru a z toho důvodu může pohraničí vykazovat míru nezávislosti na centru svého státu,¹²⁰ jelikož se bude ekonomicky upínat spíše k rostoucí ekonomice státu druhého. Tento jev je možný sledovat právě na východní pohraniční oblasti Slovinska a Rakouska, kde je spolupráce ze strany slovinské části alokována spíše k rakouské hranici a rakouským městům, stejně tak jako je to využíváno občany, kteří díky neexistenci hranic využívají výhod bohatšího státu, jelikož je to pro ně zcela dostupné, jako v jednom celistvém regionu. Z těchto důvodů se autorka domnívá, že identita obyvatel v pohraničních oblastech nemusí být nutně jednotná a předurčená k pocitu národní identity, ale může se prolínat, jelikož většina obyvatel nemusí vnímat hranice státu, stejně tak národa.

---

¹²⁰ JEŘÁBEK, M., J. DOKOUPIL a T. HAVLÍČEK. České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?, 2004.

6.4. ETNOLINGVISTICKÁ TEORIE IDENTITY

Posledním druhem identity, kterým se tato kapitola bude zabývat, je etnolingvistická teorie, jejímž autorem je Giles. Jako mnoho dalších teorií, i tato vychází z poznatků sociální identity. Již podle jejího názvu je jasné, že hlavním prvkem teorie bude jazyk. Etnolingvistická teorie se domnívá, že zvyšování sebevědomí a tudíž získání pozitivní sociální identity záleží na užívání jazyka, který pochází z dominantnějších skupin.¹²¹ Důležitost jazyka v rámci identity potvrzuje i Bačová, která tvrdí, že: „*Identita je tvořená jazykem, který ve skutečnosti vytváří realitu nahlíženou z určité perspektivy (jinou realitu nejsme schopni poznat)*.“¹²² K získání pozitivního sebehodnocení je možné využívat strategie mobility, což znamená, že se člověk snaží o členství v jiné skupině, která je dominantnější a více uznávaná. K tomu je nutné se naučit jazyk dané skupiny, což poté i značně usnadňuje asimilaci člověka.¹²³

V oblasti pohraničí je možné vymezit dvě skupiny etnolingvistické identifikace, které jsou závislé na propustnosti hranice.¹²⁴ V případě silné a málo propustné hranice je etnolingvistická identifikace výrazná, jelikož se národy a jejich jazyky hůře střetávají. Naopak v případě propustné hranice, o níž mluvíme v případě rakousko-slovenských hranic, je tato identifikace nižší. A to přesto, že oba jazyky sousedících zemí patří do různých jazykových rodin, stále je zde možné nalézt společné jazykové výrazy.

---

¹²¹ BOHÁČOVÁ, P. Problematika sociální integrace a možnosti rozvoje kulturní identity v nízkoprahovém zařízení Darjav, o.s. [online text]. Dostupné z: <https://goo.gl/qfEmsM>

¹²² BAČOVÁ, V. In: VÝROST, J. (ed.) Sociální psychologie, 2008.

¹²³ BOHÁČOVÁ, P. Problematika sociální integrace a možnosti rozvoje kulturní identity v nízkoprahovém zařízení Darjav, o.s. [online text]. Dostupné z: <https://goo.gl/qfEmsM>

¹²⁴ Národní identita slovenských studentů na českých vysokých školách jako prediktor jejich následné repatriace. [online text]. Dostupné z: <https://goo.gl/WiYcSs>

6.5. RAKOUSKÁ VS. SLOVINSKÁ IDENTITA

Přestože státy mají společné historické kořeny, jejich dnešní identita je odlišná. Podepsalo se na tom především přidružení k velmi rozdílným skupinám v době utváření prvních evropských státních útvarů. Plavšaková se věnuje problematice slovinské identity a jako hlavní její body považuje anti jugoslávskou a proevropskou orientaci, což je samozřejmě dáno historickým postavením Slovinska v Jugoslávii. Z tohoto důvodu vidí velkou snahu Slovinska o integraci v rámci Evropské unie, přestože je to spíše ekonomický, politický a bezpečnostní proces. Naopak zde není zájem o kulturní integraci, potažmo známky federalizace, což opět souvisí se slovinskou nedůvěrou po soužití v jugoslávské federaci.¹²⁵ Je možné tedy stručně shrnout slovinskou identitu se známkami proevropských tendencí a snaze se přiblížit k vyspělejším státům EU, avšak i se strachem o zánik národní identity a kultury, která má pro Slovince velký význam a tradici, a kterou si chtějí udržet.

Rakousko v rámci identity má spíše opačný problém. Jedná se o neexistenci rakouské národní identity, což se ukázalo jako problém především v době počátku nezávislého státu. Většina občanů, která se najednou stala příslušníky rakouského státu, se považovala za Němce, jelikož mluvili německy a převzali tak i německou kulturu. Rakousko je proto považováno za mladý národ hledající svou vlastní identitu, přestože spolkové země Rakouska, jako například Korutany nebo Tyrolsko se identifikují jako území s bohatou vlastní kulturou, většina jejich tradic má kořeny v Německu.¹²⁶

---

¹²⁵ P LAVŠAKOVÁ, K. National and european identities in EU enlargement: views from Central and Eastern Europe, s. 100-101.

¹²⁶ Austrian national identity. [online text] Dostupné z: <http://countrystudies.us/austria/61.htm>

PRAKTICKÁ ČÁST

7. ANALÝZA PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE RAKOUSKA A SLOVINSKA – PROGRAM INTERREG

Po vstupu Slovinska do Evropské unie v roce 2004, se otevřely hranice k historicky společnému území a tím se zjednodušila přeshraniční spolupráce, pohyb zboží, ale i osob. Došlo tak k migraci za prací, a to především pracovníků ze Slovinska do Rakouska. Výhodou je především malá vzdálenost, čehož využívají především studenti po ukončení vysoké školy a dojíždí do pohraničních oblastí za prací do Rakouska, například z Mariboru do Grazu. Důvodem jsou především lepší platební podmínky a nižší nezaměstnanost v Rakousku. Dle Eurostatu se nezaměstnanost v Rakouských městech pohybuje hluboko pod průměrem Evropské unie. Míra nezaměstnanosti v EU v roce 2013 byla 10,8 %, tedy nezaměstnanost počítaná z tehdejších členských států Unie v roce 2013. Rakouské regiony toho roku dosahovaly míry okolo 5 %.¹²⁷

7.1. VZNIK SPOLUPRÁCE

Spolupráce v rakousko-slovinském pohraničí je nyní spojována především s programy Interreg, které fungují po celém území Evropské unie. Jejich náplní je zajistit lepší a efektivnější rozvoj pohraničních regionů, které obvykle zaostávají za centrálními částmi země. Kooperace v rámci programu Interreg Slovenia-Austria navazuje na předchozí spolupráci, která byla zavedena pod bilaterálním a trilaterálním programem ve spolupráci s Maďarskem a Chorvatskem, která začala v polovině devadesátých let, v roce 1995.¹²⁸ Díky této dlouhodobé přeshraniční spolupráci vzniklo mnoho příležitostí k navázání kontaktů mezi řídicími orgány a veškerými zúčastněnými stranami. Program Interreg Slovinsko – Rakousko byl uveden již pro období 2000 – 2006, přestože projekty byly realizované až od roku 2004 – vstupu Slovinska do EU. V programovém období 2000 – 2006 šlo především o rozvoj a spolupráci na poli turistickém a kulturním s ohledem na rozvoj venkova. Pozdější programy se začaly více soustřeďovat na inovace, výzkum, malé a střední firmy a životní prostředí. Na tyto

---

¹²⁷ Unemployment rates [online text]. Dostupné z: <http://goo.gl/DbKJwX>

¹²⁸ Community Initiative programme Interreg IIIA: Compilation of projects 2004-2006 [online text].

Dostupné z: http://84.39.218.252/wp-content/uploads/2015/07/Zbornik%20Interreg%20IIIA_2.pdf, s. 5

projekty bylo průměrně z ERDF uvolněno 75 % z potřebné částky k realizaci každého projektu, zbytek potřebných financí přispívají státy, ve kterých se projekt uskuteční.¹²⁹

V rámci fungování těchto programů, bývají zapracovány zkušenosti z nich vzniklé; například postřehy a názory zúčastněných stran, které byly sesbírány v průběhu programového období a během veškerých jeho aktivit.¹³⁰ Po vstupu Slovinska do EU bylo možné využít evropských fondů v rámci dotací a vznikla první po unijní přeshraniční spolupráce, „*Cross-border cooperation Slovenia – Austria 2007 – 2013*“. Po ní následuje, stále ještě běžící program, v projektovém období 2014 – 2020, Interreg V-A Slovenia Austria. Dle komunikace se zaměstnanci z oddělení pro rozvoj a spolupráci v Mariboru, bylo zjištěno, že ani jeden z realizovaných programů od roku 2007 nemá zatím žádné oficiální výstupy o výsledcích realizovaných projektů. Ty z programového období 2007 – 2013 by měly být dostupné až v polovině roku 2016.

Každý z programů má vytyčené primární body své působnosti. Program Interreg IIIA byl zaměřen především na rozvoj turismu v pohraniční oblasti, čímž se snažil udržet kulturní dědictví, ale i životní prostředí, například v rámci ochrany geoparků. Novější programy od roku 2007, kdy už se Slovinsko zapojovalo jako rovnocenný partner a člen EU, se zabývaly především vývojem nových inovačních programů, výzkumy a technologiemi. S blížícím se rokem 2020 je významnou otázkou i ochrana životního prostředí a využívání zdrojů.

7.2. SOUČASNÝ PROGRAM

Vzhledem k předchozí úspěšné spolupráci v rámci společných programů mezi Slovinskem a Rakouskem, byla podpořena další kooperace na nové období. Program nese název *Interreg V-A Slovenia-Austria*. Jedná se o program přeshraniční spolupráce mezi Slovinskem a Rakouskem v programovém období 2014-2020. Přestože jeho způsobilost proveditelnosti byla stanovena na rok 2014, schválen byl až v září roku 2015. Měl by pracovat celé programové období, dokonce jeho schopnost využitelnosti byla stanovena až k poslednímu dni roku 2023. Program se věnuje veškeré meziregionální spolupráci mezi Rakouskem a Slovinskem a pojímá 8 slovinských a 9

---

¹²⁹ Community Initiative programme Interreg IIIA: Compilation of projects 2004-2006 [online text].

Dostupné z: http://84.39.218.252/wp-content/uploads/2015/07/Zbornik%20Interreg%20IIIA_2.pdf, s. 5

¹³⁰ Cooperation Programme Interreg V-A Slovenia-Austria: Citizens' Summary. [online text]

Dostupné z: [http://84.39.218.252/en2/download/documents_for_the_website\(3\)/Citizens%20Summary.pdf](http://84.39.218.252/en2/download/documents_for_the_website(3)/Citizens%20Summary.pdf)

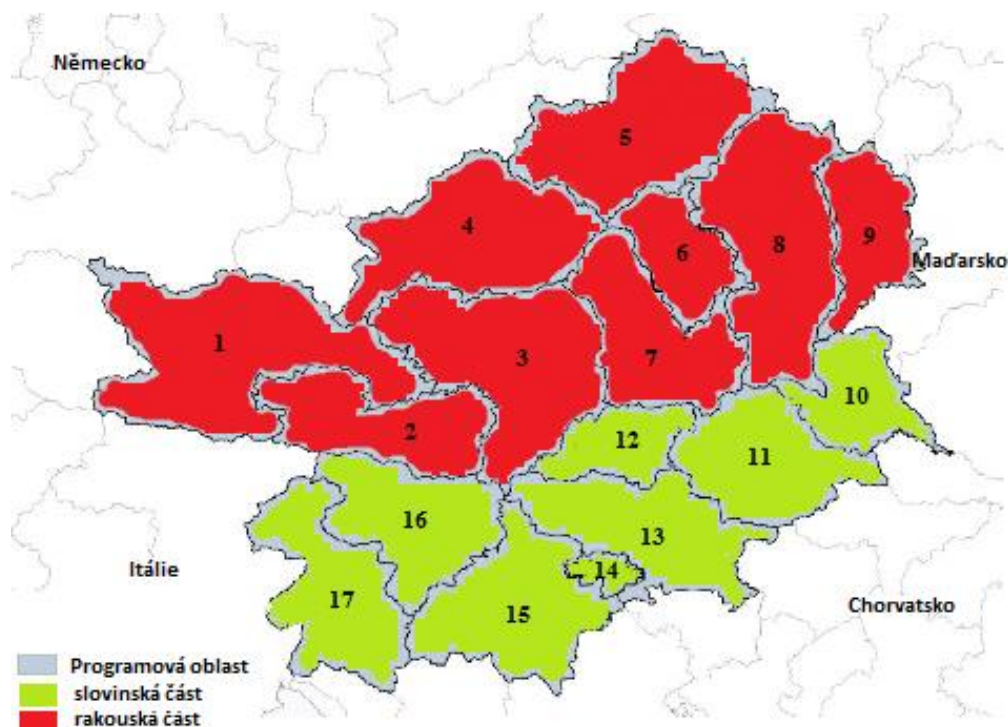
rakouských regionů, které jsou zaneseny a rozděleny pod celoevropským jednotným označením NUTS 3. Celý program tak pod sebou zahrnuje 38 353 km² s celkovou populací 3 467 000 obyvatel. V rámci programu jsou k sobě přidružena města dle počtu obyvatel a velikosti, například dvě aglomerace jako Štýrský Hradec na rakouské straně a Lublaň zastupující Slovinsko. Města jsou mimo jiné spárována podle jádrových oblastí, kterým se věnují, například Klagenfurt v Korutanech a Maribor ve Slovinsku. Tato města společně spadají do skupiny středně velkých měst a zároveň jejich jádrem je vzdělání a výzkum.¹³¹ Programová oblast, protože je především cílem se soustředit na přeshraniční spolupráci, je soustředěna kolem hranice Rakouska se Slovinskem. Pro lepší znázornění je možné vidět zmiňované regiony na obrázku níže. V zelené, slovinské oblasti, se nachází druhé největší město Slovinska, Maribor, které leží v oblasti zvané Podráví. V rakouské části se nachází více velkých měst, například Klagenfurt a Villach v oblasti č. 2 nebo Graz, který má také svou vlastní oblast, č. 6.

K dubnu 2016 bylo v rámci tohoto období 2014 – 2020 přijato 52 projektů, ze kterých bylo 32 ustanoveno jako vhodných k podpoře v rámci programu Interreg. Z průzkumu vyplynulo, že 56 % žadatelů o podporu projektu pochází z Rakouska a 44 % ze Slovinska. Další projekty mohou být stále podávány až do července 2016.¹³²

---

¹³¹ Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online text]. Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>, s. 5 – 8.

¹³² Project applications. [online text]. Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/2016/04/08/32-out-of-52-project-applications-received-within-the-first-deadline-for-submission-are-administratively-eligible/>

1 – Horní Korutany	10 – Pomuří
2 – Klagenfurt – Villach	11 – Podráví (Maribor)
3 – Dolní Korutany	12 – Korutany
4 – Západní Horní Štýrsko	13 – Savinjsko
5 – Východní Horní Štýrsko	14 – Zásaví
6 – Štýrský Hradec/Graz	15 – Centrální Slovinsko
7 – Západní a jižní Štýrsko	16 – Goreňsko
8 – Východní Štýrsko	17 – Goricko
9 – Jižní Hradsko	

Obr. č. 3.: Znázornění spolupracujících regionů Slovinska a Rakouska v rámci programu Interreg V-A Slovenia-Austria

Zdroj: Vlastní návrh.

7.2.1. CÍL PROGRAMU

Úkolem programu je zabezpečit rozvoj participujících přeshraničních regionů a umožnit tak všem obyvatelům vytěžit z této spolupráce co nejvíce příležitostí ve všech formách programových oblastí. K tomuto účelu byla provedena hloubková analýza ke zjištění potřeb v daných regionech. Výsledky zjistily nutnost zvýšení spolupráce v oblastech výzkumu, malých a středních podniků, životního prostředí, využívání zdrojů a veřejné správy. Program spolupráce také následuje ambice strategie Evropa 2020, čili se drží hesla „*smart, sustainable and inclusive growth*“. Mimo jiné se snaží zaštitit pomocí spolupráce i lepší sociální, ekonomickou a teritoriální soudržnost v rámci regionů. K naplnění všech zmíněných potřeb je programová strategie Interreg V-A Slovenia-Austria postavena na následujících pilířích:

- Posílení výzkumu, rozvoj technologie a inovací
- Zachování a ochrana životního prostředí a podpora účinného využívání zdrojů
- Posilování institucionální kapacity veřejných orgánů i zúčastněných stran a zajištění účinné veřejné správy.¹³³

7.2.2. ZÁKONNÁ USTANOVENÍ PROGRAMU

Program o spolupráci je základním dokumentem usneseným na regionální úrovni států, stejně jako byl vytvořen pro následné předložení Evropské komisi. Byl připraven na právním základě společných programů a zvláštních předpisů jako jsou Společná ustanovení a nařízení č. 1303/2013, nařízení Evropského fondu pro regionální rozvoj č. 1301/2013, nařízení Evropské územní spolupráce č. 1299/2013, a je vytvořen v souladu se společným strategickým rámcem o dohodách a partnerství mezi Slovinskem a Rakouskem.¹³⁴

---

¹³³Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online text].

Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>, s. 7

¹³⁴Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online text].

Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>, s. 5.

7.2.3. CÍLOVÉ SKUPINY SPOLUPRÁCE

Všechny z programů Interreg měly cílové skupiny, na které se zaměřovala jejich pomoc. Hlavním bodem, který musí být splňován pro získání podpory a možnosti participovat na realizaci projektů pod záštitou Interreg Slovenia – Austria je, aby byl projekt realizován v pohraniční oblasti. Tato oblast je znázorněná na obrázku č. 3. Cílové skupiny, které byly vybrány pro programové období 2014 – 2020 jsou následující:

- Lídři v oblasti inovací,
- Podniky stojící na prahu inovačních aktivit,
- Univerzity a jiné akademické a vzdělávací instituce,
- Instituce, které se zabývají výzkumem a rozvojem,
- Mladí podnikatelé a zakladatelé nových společností,
- Místní podnikatelské sféry,
- Mechanismy podpory podnikání a
- Technologické, obchodní nebo univerzitní parky.¹³⁵

7.2.4. PRIORITNÍ OSY PROGRAMU

Program Interreg Slovenia – Austria 2014 – 2020 má tři hlavní prioritní osy. Všechny jsou financovány z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Každá z os je rozdělena na tematické a specifické cíle, které má naplnit. Zaměření os je možné vidět v tabulce č. 1. Hlavním bodem tohoto programu, a os jako celku, je dosáhnout inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění, jakožto jedním z hlavních cílů Evropské unie.¹³⁶

---

¹³⁵ Cooperation Programme Interreg V-A Slovenia-Austria: Citizens' Summary [online text]

Dostupné z: [http://84.39.218.252/en2/download/documents_for_the_website\(3\)/Citizens%20Summary.pdf](http://84.39.218.252/en2/download/documents_for_the_website(3)/Citizens%20Summary.pdf)

¹³⁶ Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online text].

Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>

7.2.5.FINANCOVÁNÍ

Financování celého programu je dotováno z Evropského regionálního fondu pro rozvoj. Celková částka potřebná k financování Interreg V-A Slovenia-Austria je 47 988 355 EUR. Částka, která byla dotována Evropským fondem na podporu projektu, byla vyčíslena na 44, 9 milionů EUR. Rozdělení jednotlivých finančních balíčků pro každou z prioritních os můžeme vidět v tabulce č. 1 níže.¹³⁷

Tabulka č. 1: Prioritní osy programu a jejich finanční podpora z Evropského regionálního fondu pro rozvoj

Prioritní osy	Podpora ERDF v EUR
PO1 Posilování přeshraniční konkurenceschopnosti, výzkumu a inovací	15 023 809
PO2 Ochrana životního prostředí a podpora efektivního využívání zdrojů	17 564 263
PO3 Posilování institucionální kapacity a výkonost veřejné správy	12 400 283
PO4 Technická asistence	3 000 000

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Interreg.

¹³⁷ Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online text].

Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>, s. 3

7.3. SOCIO-EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA PROGRAMOVÉHO ÚZEMÍ

Programová oblast, kterou je možné vidět znázorněnou na obrázku č. 3, je charakteristická především národními, ale i regionálními nerovnostmi.¹³⁸ Rakousko patří mezi nejbohatší státy Evropské unie, což potvrzuje výše HDP na hlavu 43 500 EUR¹³⁹ z roku 2015¹⁴⁰, kdežto Slovinsko se ve stejném roce pohybuje na úrovni 28 300 EUR¹⁴¹ per capita.¹⁴² Tato situace se odráží i ve výši mezd, které jsou v Rakousku znatelně vyšší. Dle zprávy z roku 2012, která komentovala vývoj rakouských mezd v období ekonomické krize, bylo Rakousko sice zasaženo krizí jako ostatní evropské státy, ale ta neměla vliv na pokles důchodů zaměstnanců. Výzkum přikládá význam skupinovým vyjednáváním odborů, které byly proti snižování mezd.¹⁴³

Nerovnosti mezi zeměmi jsou nejvíce patrné na rozdílných částkách HDP per capita. To je možné vidět na grafu č. 3, který se zabývá srovnáním situace Rakouska, Slovinska a Evropské unie. Graf ukazuje, že situace Slovinska je v uvedených deseti letech ekonomicky výrazně horší než sousedního Rakouska. Vstup Slovinska do Evropské unie udržel vzestupnou tendenci růstu hladiny HDP, která byla poměrně konstantní od vyhlášení slovinské nezávislosti v roce 1991. Přesto Slovinsko stále zůstává ve skupině evropských států s podprůměrnou hodnotou HDP per capita, kam se mimo jiné řadí i Česká republika.

---

¹³⁸ Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online text].

Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>, s. 8

¹³⁹ Přepočítáno z měny USD na EUR dle směnného kurzu k prosinci 2015.

¹⁴⁰ Economy of Austria. In: CIA Factbook [online text]

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html>

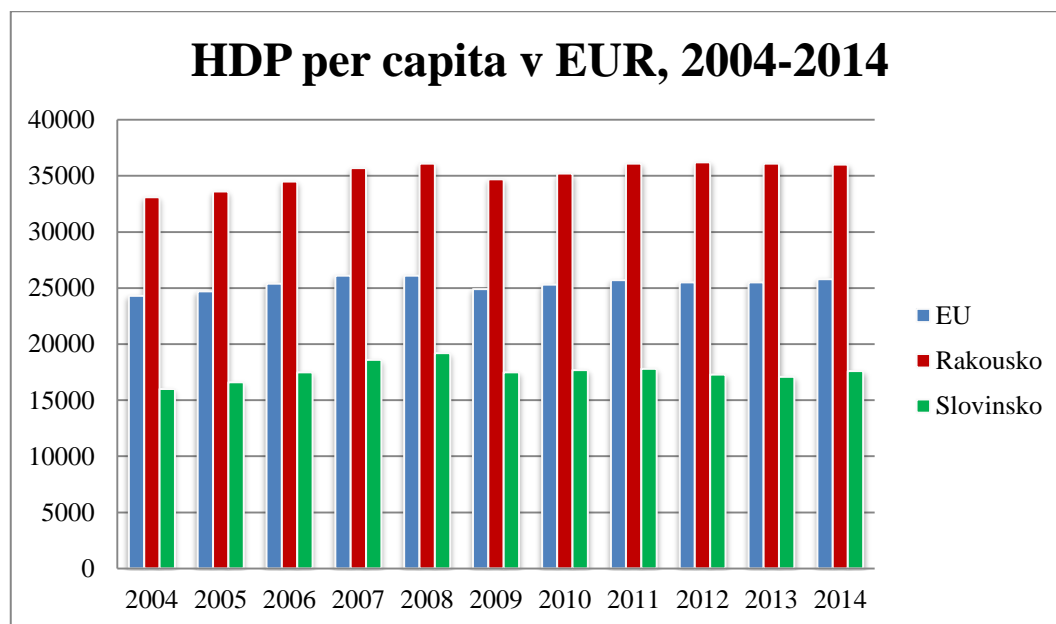
¹⁴¹ Přepočítáno z měny USD na EUR dle směnného kurzu k prosinci 2015.

¹⁴² Economy of Slovenia. In: CIA Factbook [online text] Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html>

¹⁴³ Austria: Evolution of Wages during the Crisis.[online text] Dostupné z: <http://goo.gl/oA9XFk>

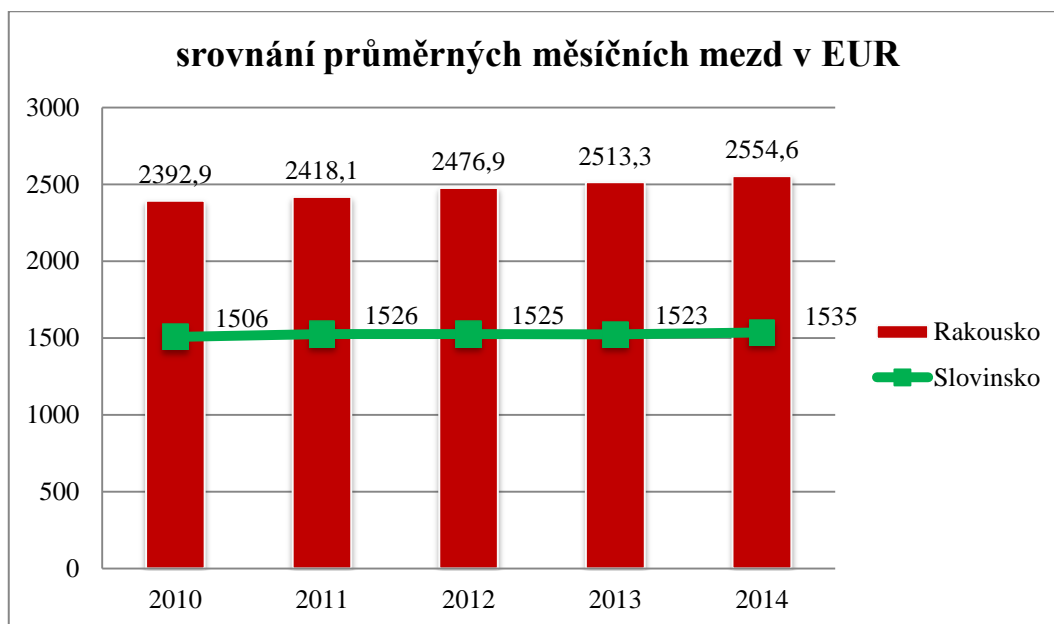
Graf č. 3: Porovnání vývoje HDP per capita Rakouska, Slovinska a států Evropské unie v letech 2004 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Eurostat, 2016.

Graf vývoje HDP per capita názorně ukazuje, že Rakousko se pohybuje i nad hranicí celkového HDP států Evropské unie. Z tohoto důvodu je zaznamenávána vysoká migrace za prací ze strany pohraničního území Slovinska. Jedním z hlavních důvodů migrace je výše mezd, která je v Rakousku znatelně vyšší. Jejich rozdíly zobrazuje následující graf č. 4.

Graf č. 4: Srovnání průměrných měsíčních mezd ve Slovinsku a Rakousku v EUR, pro období 2003 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Ieconomics.com, 2016.

Graf č. 4 vyobrazuje nerovnováhu mezi ohodnocením zaměstnanců ve zkoumaných zemích. Data pochází ze statistických úřadů Slovinska a Rakouska. Poslední data poskytnutá rakouskými úřady ukazují, že průměrná mzda v roce 2014 se pohybovala ve výši 2 555 EUR¹⁴⁴. Ve Slovinsku byla tato hodnota 1 535 EUR¹⁴⁵, což odpovídá pouze 60 % rakouských mezd. Navíc v pohraniční oblasti průměrné mzdy dosahují maximálně 1 400 EUR měsíčně.¹⁴⁶ Důchodová situace ve Slovinsku patří k těm nižším v rámci Unie. Průzkum Eurostatu v rámci evropských zemí z roku 2013 ukázal, že: „*Výše minimálních mezd ve vztahu ke střední hodnotě průměrných (střední hodnota) hrubých měsíčních výdělků byla nejvyšší ve Slovinsku (51,4 %)*.“¹⁴⁷ Stejně tak procento zaměstnanců, kteří jsou odměňováni minimální mzdou, je zde nejvyšší ze zemí EU. Ve Slovinsku se to rovná 19,2 % z celkového počtu zaměstnanců, kteří mají

¹⁴⁴ Austria Wages. In: Ieconomics [online text] Dostupné z: <http://ieconomics.com/austria-wages>

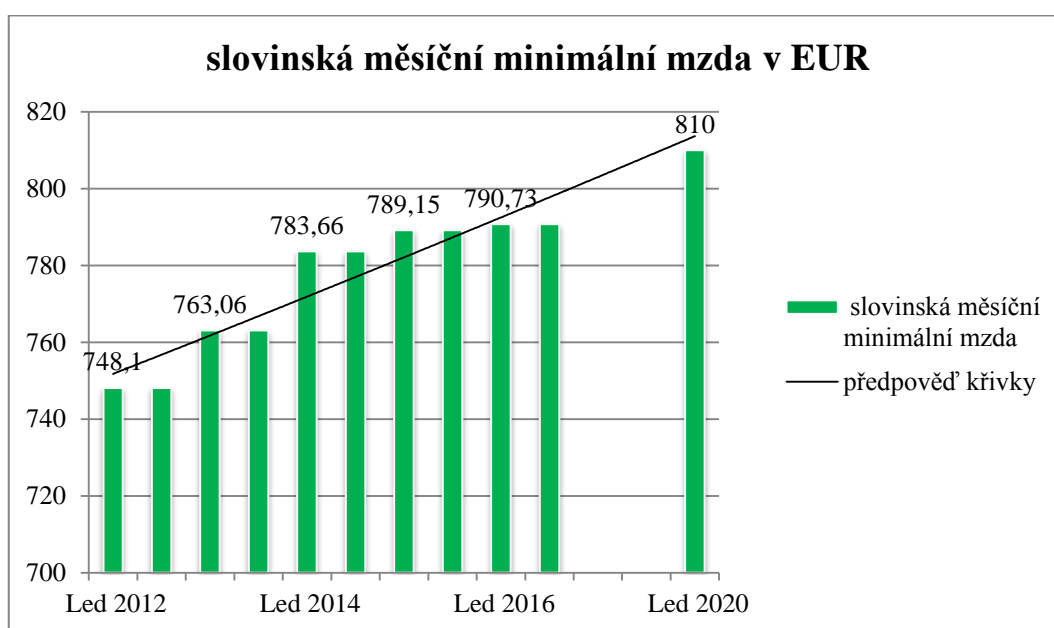
¹⁴⁵ Slovenia Wages. In: Ieconomics [online text] Dostupné z: <http://ieconomics.com/slovenia-wages>

¹⁴⁶ Average monthly gross earnings, statistical regions. Statistical office of Slovenia [online text] Dostupné z: <http://www.stat.si/statweb/en/show-news?id=5045&idp=15&headerbar=4>

¹⁴⁷ Minimum wage statistics [online text] Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics

výdělek nižší než je 105 % národní minimální mzdy.¹⁴⁸ Ta byla v lednu 2016 stanovena na 790,73 EUR,¹⁴⁹ což je možné vidět na následujícím grafu č. 6. Je na něm zaznamenán růst minimální mzdy od roku 2012 až po předpověď vývoje mezd do roku 2020. V grafu je také znázorněno, že Slovinsko očekává mírné zvýšení minimální mzdy. Podle predikovaných makroekonomických analytických výpočtů z *Trading economics*, by se měla minimální mzda v roce 2020 vyšplhat na 810 EUR měsíčně.¹⁵⁰ Jelikož minimální mzda v Rakousku není stanovena, není s ní možné tento ukazatel porovnat.

Graf č. 5: Výše minimální měsíční mzdy od roku 2012 a předpověď křivky minimální mzdy ve Slovinsku do roku 2020

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Ieconomics.com, 2016.

Minimální mzda je určena v 22 z 28 zemí Evropské unie, Rakousko je jednou z šesti zemí, která minimální mzdu nemá. Avšak jejich průměrná mzda se pohybuje vysoko nad minimální i průměrnou mzdou Slovinska, jak je patrné z grafu č. 4.

¹⁴⁸ Minimum wage statistics [online text] Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics

¹⁴⁹ Slovenia Minimum Monthly Wage. In: *Trading Economics* [online text]

Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/slovenia/minimum-wages/forecast>

¹⁵⁰ Tamtéž.

Dalším z důvodů migrace pracovníků za hranice je míra nezaměstnanosti, která je ve Slovinsku poměrně vysoká, především vzhledem k počtu obyvatel. Procentuální míru nezaměstnanosti obou zemí v porovnání se situací států Evropské unie znázorňuje následující graf č. 6. Jak graf znázorňuje, Slovinsko má nejvyšší míru nezaměstnanosti ze zobrazených ukazatelů. Převyšuje i průměrnou míru nezaměstnanosti Evropské unie. Naopak Rakousko si drží nezaměstnanost v poměrně symetrických intervalech a pohybuje se tak ve skupině států Evropy s nižší mírou nezaměstnanosti. Začátkem roku 2016 se nezaměstnanost v Rakousku drží na stejné míře, avšak ve Slovinsku opět stoupla, až na 12,6 %.¹⁵¹ Srovnání míry nezaměstnanosti mezi Rakouskem, Slovinskem a EU, je možné vidět na grafu níže. Dle makroekonomických modelů z *Trading economics* se nezaměstnanost ve Slovinsku bude do roku 2020 udržovat okolo 11,8 %, v roce 2020 by měla klesnout na 10,8 %.¹⁵² V případě Rakouska se očekává pokles na 9,8 %.¹⁵³

---

¹⁵¹ Unemployment rate. In: Ieconomics [online text]

Dostupné z: <http://ieconomics.com/slovenia-unemployment-rate>

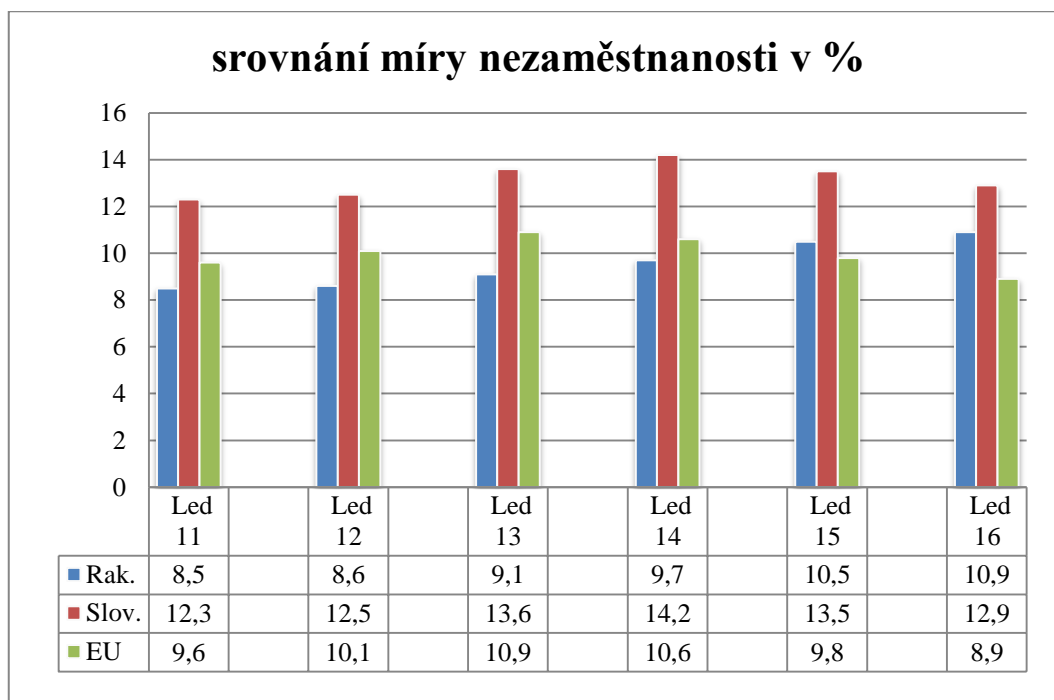
¹⁵² Slovenia unemployment rate. In: Trading economics [online text]

Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/slovenia/unemployment-rate/forecast>

¹⁵³ Austria Economic Forecasts 2016-2020. In: Trading economics [online text]

Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/austria/forecast>

Graf č. 6: Srovnání procentuální míry nezaměstnanosti v období 2011 – 2016 Rakouska, Slovinska a Evropské unie

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Ieconomics.com, 2016

Z vybraných ukazatelů, které byly uvedeny v této kapitole, je jednoznačné, že socioekonomická situace je výrazně lepší v Rakousku. S přihlédnutím k výši mezd, míře nezaměstnanosti či HDP je pro Slovince výhodnější pracovat za hranicemi svého státu. Proto je na Slovinsku zaznamenávána vysoká migrace za prací, a to především v pohraničních oblastech. Netýká se to ovšem pouze venkovských prostorů, ale i městských, například migrační trasa Maribor – Graz.

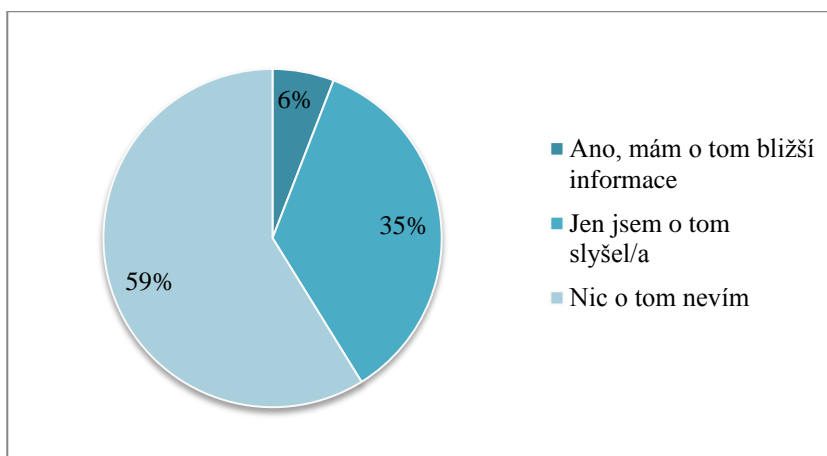
8. VÝSLEDKY VÝZKUMU

8.1. SPOLUPRÁCE A SOUČASNÁ SITUACE V PŘEŠHRANIČNÍM PROSTORU

V rámci dotazníkového šetření i řízeného rozhovoru byl zjišťován postoj a znalosti respondentů vzhledem k dvěma tematickým okruhům. Prvním z nich byla přeshraniční spolupráce Rakouska a Slovinska, se zaměřením na program Interreg, který se nejvíce vztahuje k přeshraniční spolupráci a působí v pohraničních oblastech zmiňovaných států. Druhý okruh se zabýval identitou tamních obyvatel vzhledem k jejich společné historii. V tomto okruhu bylo úkolem zjistit, jaké mají obyvatelé pocity k sobě samým v rámci své identity, ale i k přeshraničním sousedům, se kterými tvořili v minulosti jeden národ, když společně žili na stejném území. A to z pohledu sociologického, ale i etnolingvistického. Vzhledem k tomu, že pohraniční oblast je jedinečným územím, které má svá vlastní specifika jako žádná jiná území státu, bylo snahou zjistit, jaká je situace v tomto konkrétním území. Zúčastněné skryté pozorování pak napomohlo jak k tvorbě otázek do výzkumů, tak k sledování chování obyvatel pohraničí, ale i atmosféry a prostředí, což umožnilo pojmout téma celistvěji a objektivněji.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole o spolupráci Rakouska a Slovinska, stěžejním kooperačním programem je program Interreg, který na území působí již několik let a počítá se s jeho působením i v budoucnosti. Do programu přispívá Evropská unie v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj. V minulém programovém období přispíval ERDF do výše 50 % celkových nákladů na daný projekt. Celkově z fondů bylo vyčerpáno 4,2 miliard EUR. O spoluúčasti regionálních fondů EU ve stále probíhajícím programovém období do roku 2020 zatím nejsou známy výsledky. Vzhledem k jeho rozsáhlosti a popularitě mezi orgány států, ale i skupinami, které ho využívají, bylo jednou z hlavních otázek, jaká je jeho informovanost mezi běžnými občany pohraničních oblastí, kterých se program nejvíce týká. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že většina dotazovaných o programech přeshraniční spolupráce nemá žádné informace, a to celých 59 %. Dalších 35 % respondentů o kooperaci či programu Interreg pouze slyšela, tedy pouhých 6 % dotazovaných mělo bližší informace o spolupráci státu na jejich území. Rozložení ze všech obdržených odpovědí je možné vidět na grafu č. 7.

Graf č. 7: Máte nějaké informace o přeshraniční spolupráci nebo programech mezi Rakouskem a Slovinskem?

Zdroj: Vlastní šetření.

Výsledky z řízených rozhovorů vyzněly pozitivněji, co se týče informovanosti o přeshraniční spolupráci. Až na jednoho, všichni z dotazovaných o přeshraničních programech minimálně slyšeli. Dva z dotazovaných, oba pracující na akademické půdě, byli dokonce součástí programu Interreg v minulém programovém období, jelikož byli přizváni k realizaci projektů pod jeho záštitou. Čtyři z 12 dotazovaných mělo rozsáhlejší informace přímo o programu Interreg. Shodli se především na definici, že program Interreg má za úkol podporovat, převážně finančně, přeshraniční spolupráci na rakousko-slovinském území, a to hlavně v rámci výzkumu, inovací, ale i podpory ochrany životního prostředí. Ostatní účastníci interview neměli o spolupráci bližší informace. Přesto se shodli na mnohých výhodách, které taková spolupráce může přinášet. Především oproti nevýhodám, výhody značně převažují. Majorita z respondentů dokonce nevidí žádné nevýhody spolupráce. Jak i vyjádřil respondent B (muž): „*Nevidím žádné nevýhody, určitě ne, pouze výhody. Lidé mohou spolupracovat jak jazykově, tak kulturně, potkávat se a tak...takže jenom výhody.*“ Výčet všech odpovědí je možné vidět v tabulce č. 2 a rozdělení dle četnosti odpovědí je znázorněno v grafu č. 8 níže.

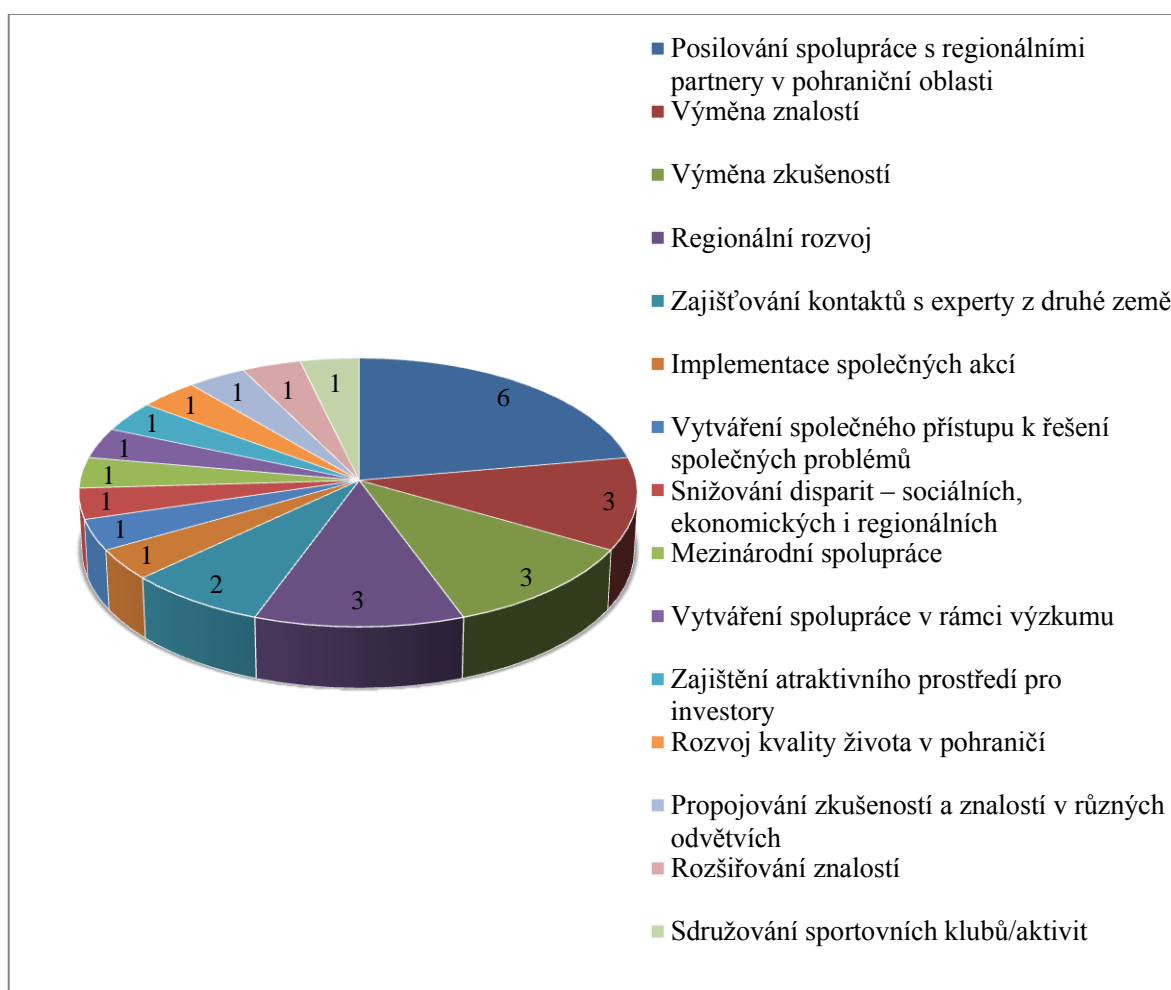

Tabulka č. 2: Výhody a nevýhody přeshraniční spolupráce dle respondentů řízeného rozhovoru

VÝHODY	NEVÝHODY
Posilování spolupráce s regionálními partnery v pohraniční oblasti	Špatná realizace projektů
Výměna znalostí	Komplikovaná finanční struktura
Výměna zkušeností	Omezení týkající se formy plateb za odvedenou práci
Regionální rozvoj	Odliv mozků
Zajišťování kontaktů s experty z druhé země	Politické problémy
Implementace společných akcí	
Vytváření společného přístupu k řešení společných problémů	
Snižování disparit – sociálních, ekonomických i regionálních	
Mezinárodní spolupráce	
Vytváření spolupráce v rámci výzkumu	
Zajištění atraktivního prostředí pro investory	
Rozvoj kvality života v pohraničí	
Propojování zkušeností a znalostí v různých odvětvích	
Rozšiřování znalostí	
Sdružování sportovních klubů/aktivit	

Zdroj: Vlastní šetření.

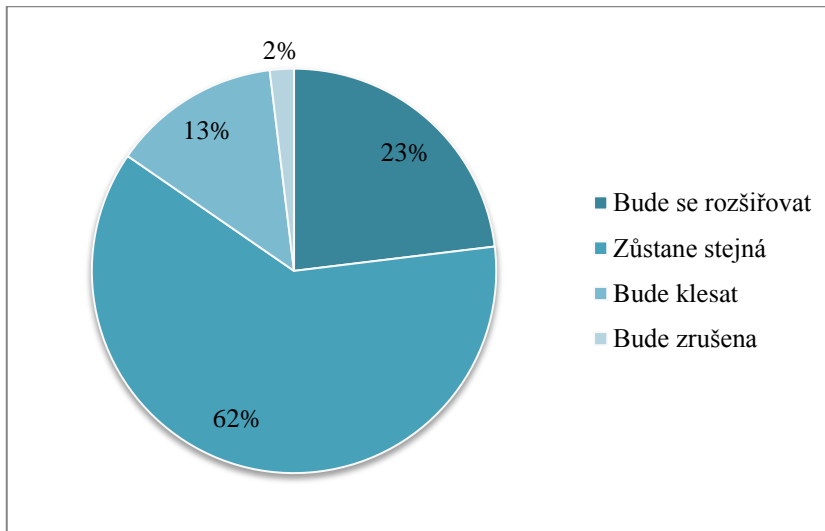
Graf č. 8: Rozložení četností odpovědí dle výsledků zobrazených v tabulce č. 2

Zdroj: Vlastní šetření.

Další otázka, která se objevila v dotazníkovém šetření, týkající se pohraniční spolupráce, byla změřena na její budoucí vývoj. Měla za úkol zjistit, jaký je názor respondentů na budoucnost rakousko-slovenské přeshraniční spolupráce. Zda dle jejich názoru bude pokračovat, stagnovat nebo bude její aktivita klesat, případně se zruší. Výsledky ukazuje následující graf 9. Většina dotazovaných, 62 %, zastává názor, že spolupráce zůstane ve stejné míře jako doposud a 23 % respondentů je názoru, že se spolupráce bude vyvíjet pozitivněji a její působnost bude stoupat. Menšinové procento pak označilo odpovědi negativní, tedy že spolupráce bude mít sestupnou tendenci.

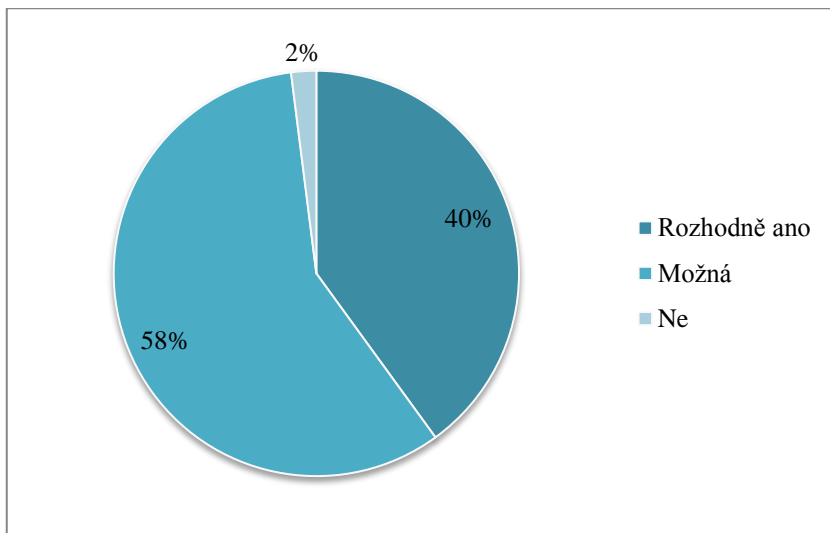
Graf 9: Jak vidíte budoucí vývoj přeshraniční spolupráce mezi Rakouskem a Slovinskem?

Zdroj: Vlastní šetření.

K přeshraniční spolupráci patří i otevřenost hranic. Díky jejich sloučení v rámci EU se vytvořil pohraniční prostor, ve kterém nastalo mnoho nových možností pro obyvatele obou států. Zrušení hranic a kontrol tak usnadnilo i cestování skrz ně a tím i migraci za prací nebo studiem, která je více využívána ze strany Slovinska. Především pak z řad studentů vysokých škol. Otázku, zda otevřenost hranic prospěla přeshraniční a mezinárodní spolupráce shrnuje graf č. 10. Odpovědělo na ni 40 % respondentů, že určitě ano a 58 % vyznačilo odpověď možná. Jen 2 % nevidí v otevřenosti hranic větší výhody nebo příležitosti pro pohraniční území.

Graf č. 10: Myslíte si, že otevření hranic v rámci EU má pozitivní vliv na přeshraniční spolupráci?

Zdroj: Vlastní šetření.

Díky otevřenosti hranic a jejich větší propustnosti, vznikl nový pohraniční prostor mezi zkoumanými státy. Jak je zmíněno v teoretické části práce, pohraničí je jedinečným územím, které se chová odlišně od zbytku státního území. Jeho chování pak závisí především na propustnosti hranice. Ta rakousko-slovinská je po vstupu Slovinska do EU a Schengenu velmi propustná, což mohlo změnit i způsob života v pohraničí. Otevřenost hranice se tak mohla stát bariérou pro obyvatele pohraničního území. Přestože bariérou hranice se nejčastěji rozumí její uzavřenost, i jejich otevření může přinést nečekané negativní následky. Oblast by mohla začít být opomenutou a veškerá podpora by se soustředila pouze do centrálních částí států a pohraničí by se tak stalo jen transferním územím. Druhou možností je naopak pozitivní scénář, kdy se otevřená hranice stane prostorem pro nové formy spolupráce a příležitosti. Dle autorčina názoru a výzkumu, se v případě slovinsko-rakouského pohraničí se jedná o druhou, pozitivní možnost. Pro potvrzení výsledků z pozorování byl následně využit i řízený rozhovor na toto téma.

Zúčastněné pozorování přineslo poznatky o nově se vyvíjejících firmách zaměřené na služby právě v pohraničí. Například rozvoj restauračních zařízení nebo obchodů, které se přizpůsobují i jazykově a využívají bilingvních označení. Stejně tak se tomuto věnuje program Interreg, který podporuje spolupráci malých a středních firem na pohraničním území, ale podporuje i výzkumnou činnost nebo vzdělání v této oblasti.

Například podporoval vybudování inovačního centra univerzity v Mariboru, která zároveň spolupracuje s dalšími univerzitami na rakouské straně hranic, například Klagenfurtu. Samotný program Interreg je velkým podporovatelem těchto okrajových území a snaží se je vyzvednout oproti těm centrálním, které jsou na tom, především ekonomicky, lépe. Zda je pohraniční prostor vnímán jeho obyvateli jako bariéra nebo místo k realizaci spolupráce, byla jedna z otázek řízeného rozhovoru. Všech 12 respondentů se shodlo, že pohraniční prostor, jakým je teď přináší lepší příležitosti pro region. Respondent B uvedl, že takovýto prostor musí přinášet pouze lepší podmínky ke spolupráci, což vidí jako velkou výhodu. Ostatní dotazovaní vyjadřovali stejné názory. Krom lepších podmínek pro spolupráci se v odpovědích objevoval i rozvoj turismu, možnost se naučit jeden od druhého nebo celkový rozvoj pohraničního území, díky rozvoji malých obchodů a služeb, například v rámci víkendových trhů.

V rámci pozorování, jakožto jedné z kvalitativních technik výzkumu, bylo vysledováno, že velké množství studentů na vysokých školách v pohraničních oblastech Slovinska, například v Mariboru, se chystá po skončení studií žádat o práci v Rakousku, především pak městech, které jsou blízko hranicím jako je Graz, Villach nebo Klagenfurt. Značné množství studentů i dojíždí studovat přes hranice do Rakouska na vysokoškolské studium a přitom si hledají práci, která je v Rakousku lépe placená. To potvrzují i následující výpovědi získané v rámci pozorování mezi slovinskými studenty. Pozorovaný student, Slovinec, studující a pracující v Rakousku se vyjádřil, že pro něj nemá smysl zůstat v Mariboru, přestože tam žije. Není spokojený s kvalitou vysokých škol, takže se rozhodl raději studovat v Grazu a dojíždět tam i za prací. Jako výhodu toho i uvedl, že si procvičuje cizí jazyky, protože studuje v angličtině a některé kurzy má i v němčině. Z toho důvodu raději cestuje přes hranice minimálně jednou týdně, protože jak sám uvedl, přijde mu tento způsob života užitečnější. V tomto se shodoval i s druhým slovinským studentem, který poslední dva roky studuje v Rakousku. Uvedl, že cestování do Rakouska je teď velmi jednoduché a rychlé, protože dojíždí autem. Studuje v němčině a také jako jeden z důvodů, proč si vybral zahraniční školu, uvedl, že škola je podle něj kvalitnější a hlavně našel obor, který by ho zajímal. Stěžoval si, že ve slovinské pohraniční oblasti, odkud pochází, nejsou na výběr obory, které chtěl studovat, takže neměl na výběr, protože studovat v Lublani nechtěl.

Co se týče výhodnější práce za hranicemi, první pozorovaný, který si za hranicemi i přivydělává, dodal, že už půl roku pracuje brigádně v Grazu. Uvedl i přímý příklad, který ho vedl k přijetí práce, která je v Rakousku spíše považována za podřadnou. Pozorovaný pracuje na směny v McDonaldu a dostává 3x větší hodinovou mzdu než dostával za stejnou práci u stejného řetězce ve Slovinsku. Velkým motivačním bodem pro něj byly i příplatky za víkendy a svátky, kdy se obvykle v Rakousku nepracuje. Přiznal, že život v Rakousku může být o něco dražší, ale v poměru s tím, co je schopný si tam vydělat, tak se mu rozhodně vyplatí tam zůstat, proto uvažoval i o přestěhování se do pohraniční oblasti Rakouska.

Skryté pozorování také zjistilo negativní chování pozorovaných k faktu zvyšování daní pro Slovinci pracující v Rakousku. První informace o této změně, zdvojování daní, byly zmíněny právě v rámci pozorování, kdy na to upozornil pozorovaný C (muž, Slovinec, pracující v Rakousku i Slovinsku), který byl velmi nespokojený se zvyšováním daní, protože jak uvedl, ve Slovinsku práce není, každý týden musí dojíždět několikrát do Mariboru, ale i do sousedního Rakouska a má pocit, že ho vláda trestá za to, že je nucený pracovat v zahraničí. Po získání informace o plánované změně daňového systému, byla otázka zaměřená na toto téma zařazena i do dotazníkového šetření a řízených rozhovorů. Většina pozorovaných lidí se k tomuto faktu stavila negativně a spíše byla proti jeho zavedení. Zejména mladší generace, která vidí za rakouskými hranicemi lepší životní podmínky. Dokonce se mezi pozorovanými osobami vyskytly i názory, že se tím bude snižovat spolupráce mezi hraničícími státy, především v pohraničním území, protože tím budou uměle vytvořeny bariéry pro migraci za prací, čímž by i firmy a menší společnosti mohly upustit od rozšiřování za hranice. Zmíněná mladší generace má pozitivnější postoj k Rakousku. Jsou toho názoru, že životní podmínky a služby jsou tam na výrazně lepší úrovni než ve Slovinsku; stejně tak výše mzdy, což dokazují i grafy v kapitole o socioekonomických podmínkách území. Negativní postoj občanů pohraničního území vyjádřil i respondent J (žena, pracující ve Slovinsku) v rámci řízeného rozhovoru, kdy odpovídal na otázku o zvyšování daní pro Slovinci pracující v Rakousku. *„Ó ano, slyšela jsem o tom. Jak já tomu rozumím, tak ti, co pracují v Rakousku, budou muset doplatit rozdíl. Jejich práce tam je, myslím, zdaněna 9 % a tak v podstatě budou muset doplatit ten rozdíl, ale upřímně nevím, jestli to tak je, možná se pletu. Takhle to vidím já...je toho teď hodně v novinách, lidé jsou hodně naštvaní, hlavně v tomto regionu, v této části Slovinska,*

(region Podravsko – pohraniční region s Rakouskem) protože spousta lidí odsud pracuje v Rakousku a denně dojíždí. A tak jsou naštvaní, já to chápu.“

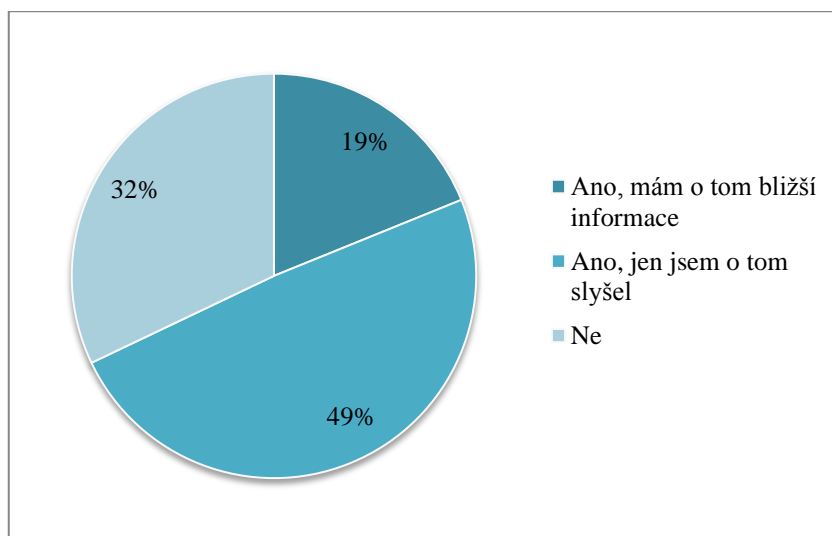
Existují ovšem i názory pro tento návrh. Například pozorovaná žena se k situaci vyjádřila, že jí to přijde naprosto v pořádku. Pokud někdo chce pracovat v Rakousku, tak by tam měl i žít a platit daně tam a ne žít na Slovinsku a využívat tamní služby. Také se vyjádřila, že takoví lidé si pak stěžují, jak je na Slovinsku všechno špatně a z toho důvodu by tam neměli žít anebo ať platí dvoje daně. K tomuto názoru se přidává i respondent D (žena, pracující ve Slovinsku): *„Vláda chce zvýšit daně pro slovinské pracovníky, kteří pracují v Rakousku a žijí na Slovinsku, protože tihle zaměstnanci v podstatě žijí na Slovinsku i se svými rodinami a používají tak naši infrastrukturu takže musí platit i naše daně. To je v pořádku.“*

Z pozorování ohledně tohoto tématu jasně vyplynulo najevo, že lidé, kteří mají blíže k mezinárodní spolupráci nebo vidí jako budoucí možnost práci za hranicemi, se staví k situaci zvyšování daní negativně, zatímco lidé, kteří mají ve Slovinsku dobré postavení a pracovní místo s tím naprosto souhlasí a návrh podporují. Jde především o starší občany, kteří v rámci své práce nemusí cestovat. Také se pak jedná o obyvatele, kteří jsou velmi hrdí na svou národnost a ke globalizačním efektům a spojování hranic se staví spíše záporně. Stejně tak bylo patrné napětí mezi lidmi ohledně tohoto tématu a existence vyhraněných názorů. Při pozorování, i dotazování, se nenašel člověk, kterému by byla otázka práce za rakouskými hranicemi a zvyšování daní lhostejná. Jedna, a to významně větší skupina, byla výrazně proti, zatímco ta druhá se naprosto stavěla pro zasažení zákona o zvýšení daní a nepodporovala jakoukoliv práci za hranicemi, pokud tam zaměstnanec zároveň i nežije.

Stejně tak jako v případě řízených rozhovorů, ani v rámci pozorování, se neobjevil jediný Slovinec, který by o tomto tématu alespoň neslyšel. V Rakousku o tom bylo v obou případech informováno lidí méně. Dotazníkové šetření následně ukázalo, že většina, 36 respondentů, o zvyšování daní slyšelo nebo o něm má dokonce další informace, a to v době, kdy se jednalo o oficiálně nepotvrzenou informaci. Zbýlých 17 respondentů, z toho 11 z nich z Rakouska, o tom nikdy neslyšelo. Celkový poměr odpovědí, je možné vidět na grafu č. 11. Krom jasného primárního důvodu, čímž je výběr většího obnosu financí, velká většina respondentů, ale i pozorovaných občanů, vyslovila svou nespokojenost s tamní vládou při otázce výběru daní. Převažovaly

negativní názory na vládu a její neschopnost, snaha naplnit státní pokladnu na úkor občanů, ale bylo zmíněno i snižování státního deficitu nebo snaha o získání financí na rozvoj infrastruktury, kterou používají všichni, včetně pracujících v Rakousku. Zajímavý názor zmínil respondent C (muž, pracující na Slovinsku): „*Je to součástí fiskální politiky, tak mi to přijde normální. Skutečnou otázkou podle mě je, proč nejsou daňové sazby a regulace stejné v celé EU. Na to bychom se měli spíš zaměřit.*“

Graf č. 11: Slyšeli jste o zvyšování daní (dvojitým zdanění) pro Slovince pracující v Rakousku?

Zdroj: Vlastní šetření.

Pozorování zjistilo, že migrace za prací ze Slovinska do Rakouska je velmi vysoká. To potvrdila i většina dotazovaných, kdy celých 95 % potvrdilo, že velké množství Slovinců hledá práci za hranicemi. Potvrzují to i respondenti v rámci řízeného interview. Respondent J (žena, pracující na Slovinsku): „*Nejsou tady žádná pracovní místa. Lidí jsou vlastně tlačeni do toho, aby si našli práci za hranicemi. Osobně si myslím, že spousta lidí by raději zůstala pracovat tady, doma, než dojíždět denně do Rakouska, tam a zpět, dvě hodiny denně, ale nemají jinou možnost.*“ Respondent H (muž, pracující na Slovinsku): „*Je tady obrovská nezaměstnanost, najít tady práci je teď skoro nemožné.*“ Respondent K (muž, Rakušan): „*Řekl bych, že někteří Slovinci tady hledají lepší život. Vyšší platy a celkově lepší služby.*“ Většina dotazovaných tak uváděla, že největším důvodem je právě vysoká nezaměstnanost ve Slovinsku. Proto je migrace za prací pouze jednosměrná, a to ze Slovinska do Rakouska.

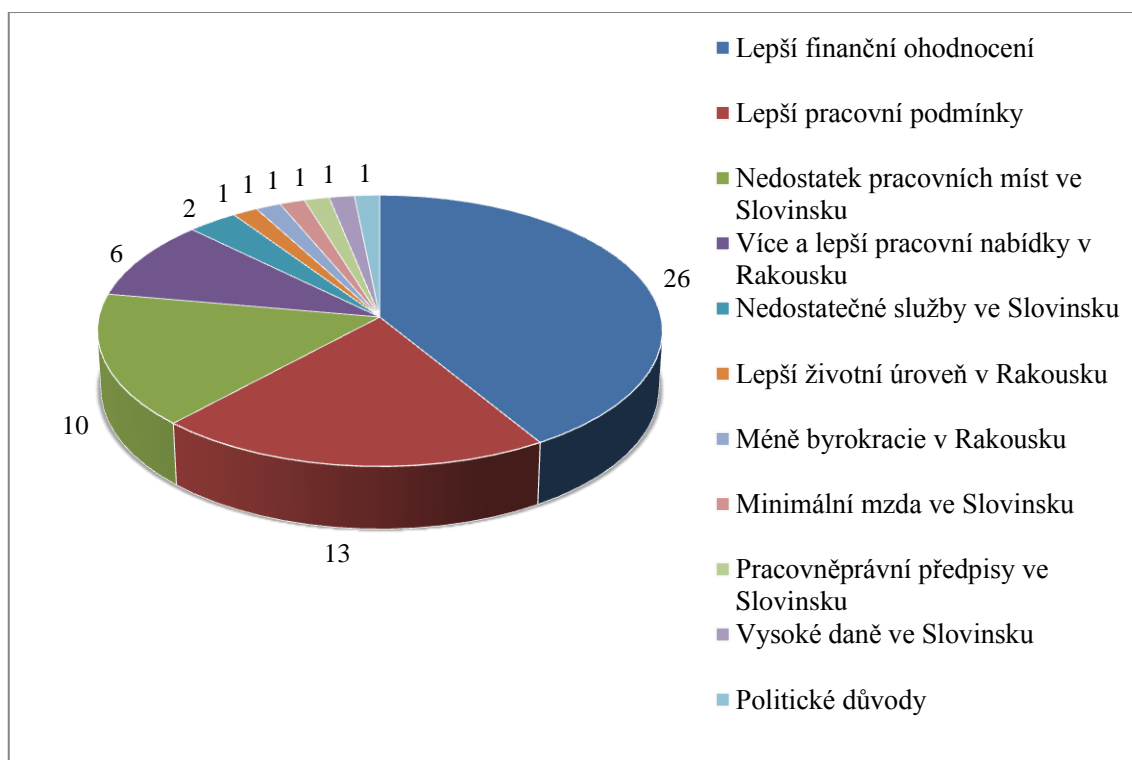
Jaké jsou hlavní důvody pro práci v Rakousku, ukazuje tabulka č. 3, která shrnuje odpovědi na danou otázku z dotazníků. Četnost, kolikrát byla daná odpověď uvedena, je znázorněna v koláčovém grafu č. 12. Jelikož se jednalo o otevřenou otázku, respondenti mohli napsat více odpovědí dle svého uvážení. Dotazovaní v řízeném rozhovoru zmiňovali stejné důvody jako ti z dotazníkového průzkumu. Nejvíce se i u nich opakovaly odpovědi jako vyšší plat a lepší dostupnost pracovních míst v Rakousku.

Tabulka č. 3: Důvody migrace za práci dle dotazníkového šetření

Lepší finanční ohodnocení
Lepší pracovní podmínky
Nedostatek pracovních míst ve Slovinsku
Více a lepší pracovní nabídky v Rakousku
Nedostatečné služby ve Slovinsku
Lepší životní úroveň v Rakousku
Méně byrokracie v Rakousku
Minimální mzda ve Slovinsku
Pracovněprávní předpisy ve Slovinsku
Vysoké daně ve Slovinsku
Politické důvody

Zdroj: Vlastní šetření.

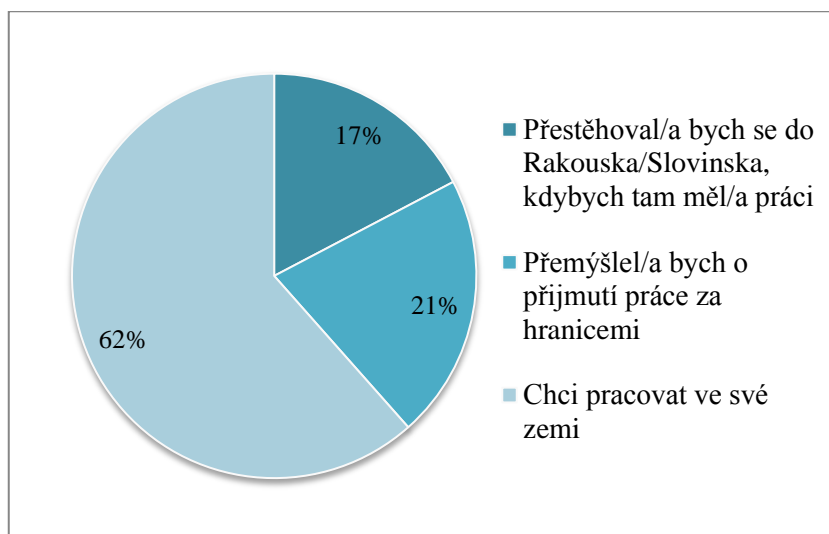
Graf č. 12: Četnosti zmíněných odpovědí dle výsledků z tabulky č. 3

Zdroj: Vlastní šetření.

Na následujícím grafu č. 13 je možné vidět rozdělení respondentů, kteří odpovídali na otázku, zda by se přestěhovali za hranice, Slovinska či Rakouska, kdyby se jim naskytl pracovní příležitost. Stejně jako u řízených rozhovorů, i zde převládá názor, že pokud by to bylo možné, raději by zůstali pracovat ve své zemi. Důvody, ve kterých se většina respondentů shoduje, shrnuje výpověď respondentka J (žena, pracující ve Slovinsku): „*Nechtěla bych pracovat jinde. Naštěstí já tady práci mám, takže pokud mi to vydrží, nemám důvod se stěhovat a ani nechci. Především tady mám rodinu a jsem tady zvyklá, vím, co tady můžu od lidí čekat, nemusím nikam dojíždět a je to prostě můj domov. Navíc neumím dobře německy a to by asi byl problém*“ Většinovým problémem u rakouských obyvatel byly mimo rodinu a pocit domova i peníze. Jak například uvedla respondentka L, která studuje i pracuje v Rakousku, ale nějakou dobu studovala i na Slovinsku. „*Platy jsou tam o dost horší, myslím, že by se mi to vůbec nevyplatilo. Podle toho, co jsem slyšela od přátel, tak tam je normální pracovat za tři eura na hodinu. V Rakousku by nikdo nešel pracovat pod deset.*“

Graf č. 13: Pokud by se Vám naskytla pracovní příležitost, přestěhovali byste se do sousední země (Rakouska/Slovinska)?

Zdroj: Vlastní šetření.

8.2. IDENTITA V PŘEHRANIČNÍM PROSTORU

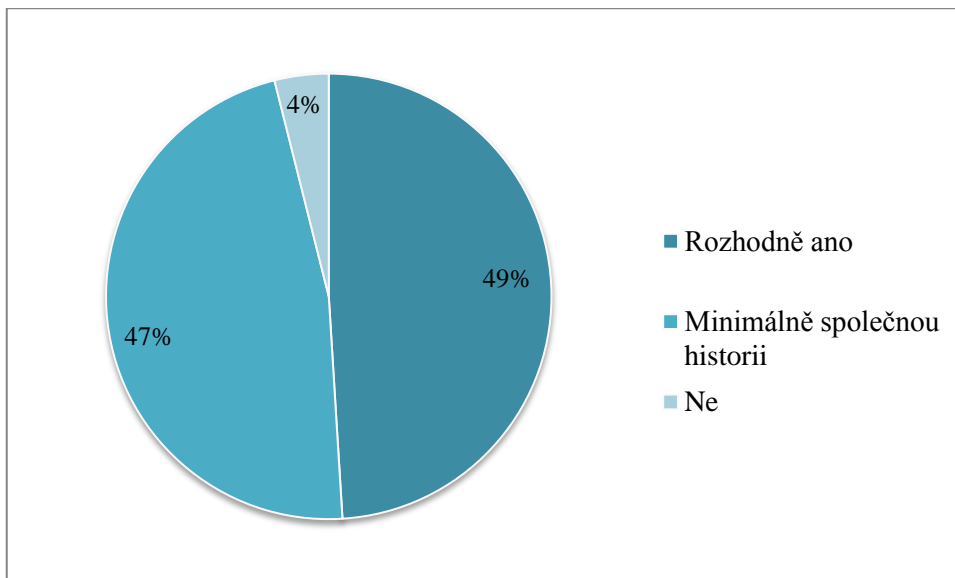
Okruh identita měl za úkol získat informace o národní, sociální, individuální a etnolingvistické identitě z pohledu občanů pohraničního území Rakouska a Slovinska, ale také jejich postavení k vlastnímu i sousednímu národu. Po opětovném spojení hranic v rámci Evropské unie byla vytvořeno propustné pohraniční území, které, jak již v práci bylo zmíněno, má svá jedinečná specifika. Výsledky výzkumu tak odpovídají pouze situaci rakousko-slovinského pohraničí.

V rámci zúčastněného pozorování, kdy autorka byla součástí kultury a každodenního života obou národů, byla vysledována similarita mezi chováním občanů. A to co se týče kulturní hrdosti na svůj národ. U Slovinců je při jejich pozorování patrné, že jsou na svůj národ a zemi velmi hrdí. Především pak na tradice, zvyky, národní i regionální slavnosti, ale i jazyk. Také se většinou distancují od zemí bývalé Jugoslávie, například Srbska, a sami sebe vidí blíže k vyspělejším státům Evropy, právě Rakousku. Někteří hrdí Slovinci jsou toho názoru, že Slovinsko je ve všech aspektech stejně vyspělé jako Rakousko. Pokud ale dojde k přímému dotazování na jejich názor a hrdost na vlastní zemi, objevují se i negativní názory, přestože na další otázky, zda mají rádi svou zemi, zda se jim líbí přírodní bohatství nebo jestli dodržují

tradice, odpovídají všichni pozitivně. Záporné emoce převládají především u témat spojených s vládou a politickou situací v zemi. V případě Rakušanů nebyl zaznamenán výrazně negativní postoj k vlastní zemi nebo národu. Obyvatelé pohraničí, kteří byli objektem sledování, se vyjadřovali ke své zemi s velkou hrdoostí, co se týče přítomnosti. Negativní emoce vzbuzovaly pouze historické události, mimo jiné i v rámci řízeného rozhovoru. Nepříjemné pocity ve většině Rakušanů vyvolává postoj Rakouska v době světových válek, k čemuž se vyjádřil respondent K (muž, Rakušan): „*Jsem hrdý na to, že jsem Rakušan díky dobrým věcem, které se staly a dobrým lidem, ale i ne, kvůli špatným věcem v minulosti a chybám, které jsme udělali.*“ Špatnými věcmi narážel na dění ve světových válkách a tehdejší pozici Rakouska.

Jak zmiňovala kapitola o historickém vývoji území, Slovinsko a Rakousko mělo společnou územní historii. Z toho důvodu byly položeny otázky v dotazníkovém šetření, zda respondenti vidí nějaké společné prvky v rakousko-slovinské pohraniční oblasti. Například v kultuře, zvycích nebo jazyce. Samotnému jazyku se pak věnovaly ještě další otázky, které se pokoušely zjistit vztah jedince k vlastní mateřštině z hlediska etnolingvistického. Výsledky otázky, o podobnostech v pohraničním území, je možné vidět na grafu č. 14. Skoro polovina dotazovaných vidí v této oblasti similarity, dalších 47 % minimálně společnou historii a pouhá 4 %, což odpovídá dvěma respondentům, žádné stejné prvky nevidí. Na podobnou otázku odpovídali i dotazovaní během řízeného rozhovoru. Jejich úkolem bylo popsat, co vidí jako stejné nebo podobné. Výsledky jejich odpovědi jsou zaznamenány v tabulce č. 4.

Graf č. 14: Vidíte v pohraniční oblasti Slovinska a Rakouska (např. Korutany, Štýrsko, Pomurí, Podráví) nějaké podobnosti?

Zdroj: Vlastní šetření.

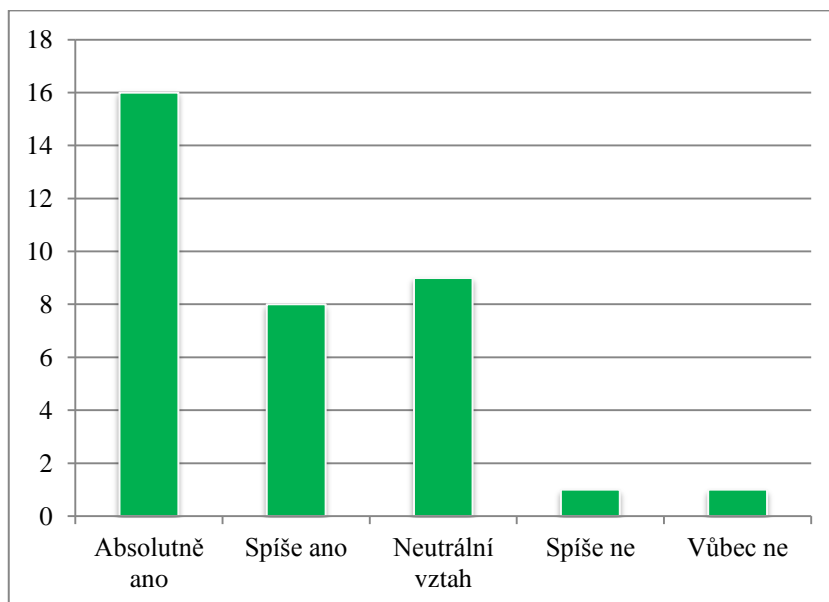
Tabulka č. 4: Výsledky řízeného rozhovoru na téma podobnosti pohraniční oblasti

Hudba
Jídlo – např. dýňový olej
Stejná podoba domů ve vesnicích
Tradice
Úroveň vzdělání
Formality týkající se businessu
Důležitost být dochvilný
Low-context komunikace
Pohostinnost
Chování lidí
Přátelskost
Pracovitost
Podobná slova v dialektu

Zdroj: Vlastní šetření.

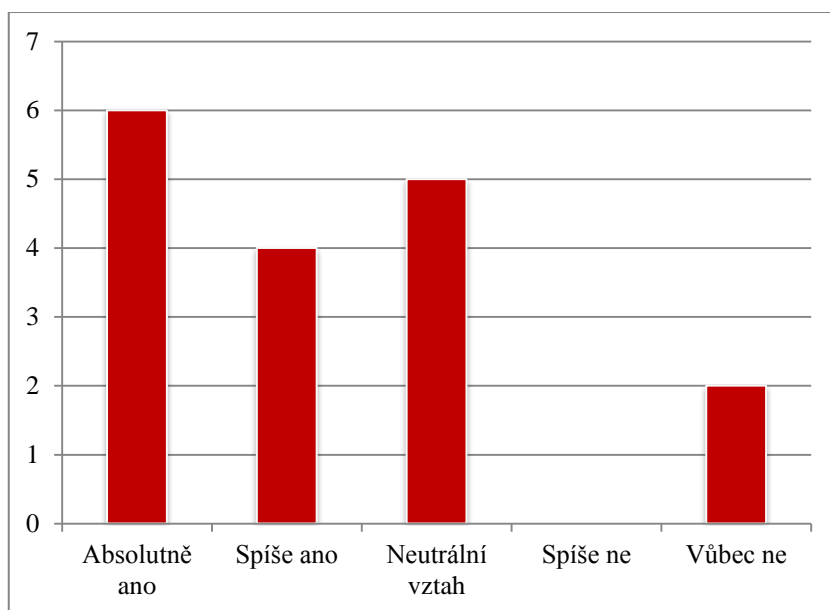
Mimo zmíněné výrazy, ve kterých účastníci interview vidí podobnost či shodnost, se sedm z nich vyjádřilo, že jde takřka o stejnou zemi a nevidí mnoho věcí, které by je rozdělovali. Například respondent B přímo uvedl, že spíše nevidí mnoho rozdílů mezi zeměmi i obyvateli. Další názory je možné vidět v následujících citacích z rozhovorů. Respondent F (žena): „*Slovinsko bylo dlouhou dobu pod nadvládou rakousko-maďarského režimu a Slovinci jsou tak často velmi podobní Rakušanům.*“ Respondent H (muž): „*Byla to jedna země, takže je jasné, že máme společné věci. Zvláště tady ten region u hranic. Třeba jídlo.*“ Respondent K (muž): „*Ano, kvůli dávné historii, byli jsme si tehdy bližší...*“ Zajímavý poznatek vynesl respondent C (muž): „*Jste si bližší, než jsme připraveni si připustit...*“ Narážel pak především na nacionalismus, tvořený ve státech a na sblížování a směšování národů, které je podle něj v budoucnu nevyhnutelné, a to i na úkor vymizení vlastních kulturních a národních specifik. S tím souvisí hrdost občanů na svoji národnost. Zde byly rozděleny národy na dvě skupiny, aby se je dalo objektivně posoudit. Slovinců v dotazníkovém šetření na tuto otázku odpovědělo 35, Rakušanů 17. U obou národů je možné vidět velký rozptyl v odpovědích. Přesto převažuje spíše pozitivní vztah k vlastní národnosti k poměru k negativnímu. Výsledky ukazují grafy č. 15 a č. 16.

Graf č. 15: Vyjádření hrdosti Slovinců na svoji národnost

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf č. 16: Vyjádření hrdosti Rakušanů na svoji národnost

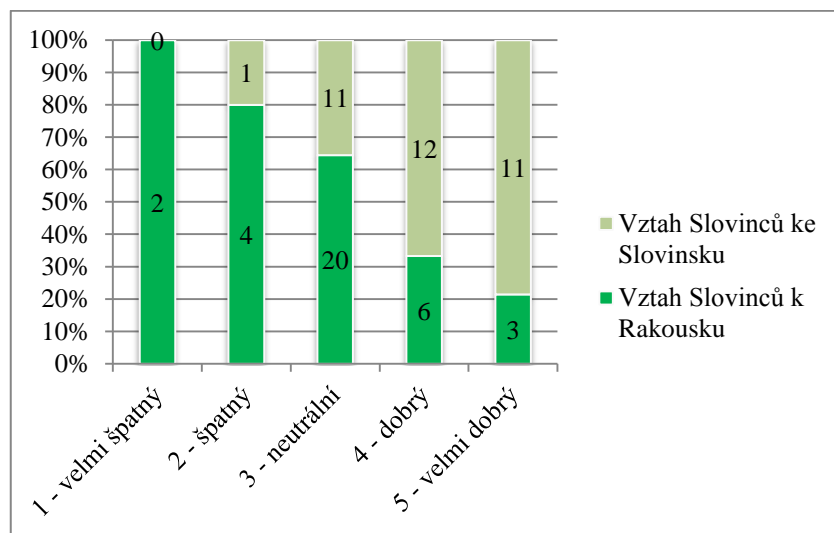

Zdroj: Vlastní šetření.

V řízeném rozhovoru se většina dotazovaných klonila k hrdosti na svou národnost. Osm z třinácti respondentů se shodlo, že jsou velmi pyšní na to, k jakému národu přísluší. Uvedené citace patří k otázce, zda jsou hrdí na to být Slovincem/Rakušanem. „*Ano, jsem velmi pyšný. Je to moje dědictví,*“ uvedl respondent B (muž, Slovinec). Respondent L (žena, Rakušanka): „*Jsem velmi hrdá! Jsem naprosto šťastná, že jsem Rakušanka!*“ Dva z respondentů měli spíše neutrální vztah, protože jejich národnost se mísila ještě s odlišnou od zkoumaných. U jednoho z dotazovaných nebyla odpověď jednoznačná: „*Jako slovinská národnost ano, to jsem hrdý, ale stydím se za to, jak funguje naše země...*“ vypověděl respondent A (muž, Slovinec). Dva poté vypověděli, že pyšní rozhodně nejsou. Následují jejich přímé výpovědi. Respondent H (muž, Slovinec): „*Ne, nemůžu být pyšný na něco, co musím být. Nemohl jsem si vybrat jinou možnost. Podle mě nacionalismus dělá lidi paranoidní a agresivní... má to své dobré i špatné stránky.*“ Respondent E (žena, Slovinka): „*Kvůli mnoha politickým a ekonomickým chybám, které byly udělány v rámci rozvoje Slovinska po jeho nezávislosti, a které se odráží teď v naší ekonomice a sociální sféře, tak momentálně nejsem pyšná. Zvláště, když nás srovnám s jinými, srovnatelnými, zeměmi.*“ I během pozorování bylo nejvíce patrné, že negativní postoje se nejvíce vztahují k politickému systému, a to především na Slovinsku, ne ke kulturní stránce národa nebo chování jeho obyvatel.

Na vzájemný vztah mezi rakouským a slovinským obyvatelstvem, odpovídali respondenti v dotazníku, na škále od 1 - velmi špatný do 5 - velmi dobrý. Následující grafy ukazují vztahy občanů k vlastní zemi, ale i k té sousední. Odpovědi respondentů dotazníkového průzkumu jsou vyobrazeny v 100% procentuálním skládaném návrhu grafu, což má sloužit k zvýraznění poměru odpovědí v daném případě.

Graf č. 17. : Poměr vztahu Slovinců k Rakousku a Slovinsku

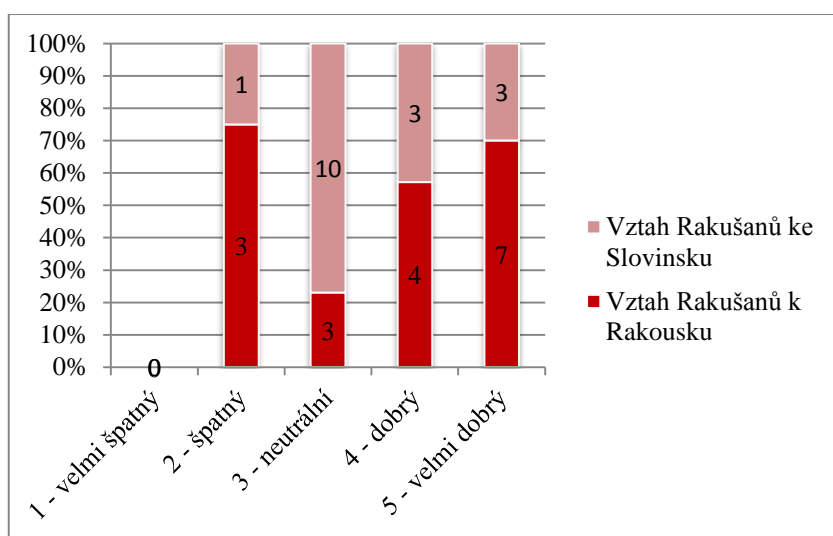

Zdroj: Vlastní šetření.

Co se týče vztahu Slovinců k vlastní zemi a sousednímu Rakousku, je z grafu č. 17 patrná rovnováha mezi dobrým vztahem k vlastní zemi a špatným k přeshraničnímu Rakousku. Zatímco dobrý nebo velmi dobrý vztah k vlastnímu národu má 23 respondentů, k sousednímu je to pouze 9. Naopak se mezi odpověďmi vyskytuje 6, které jsou označeny jako zcela negativní.

Graf č. 18: Poměr vztahu Rakušanů ke Slovinsku a Rakousku

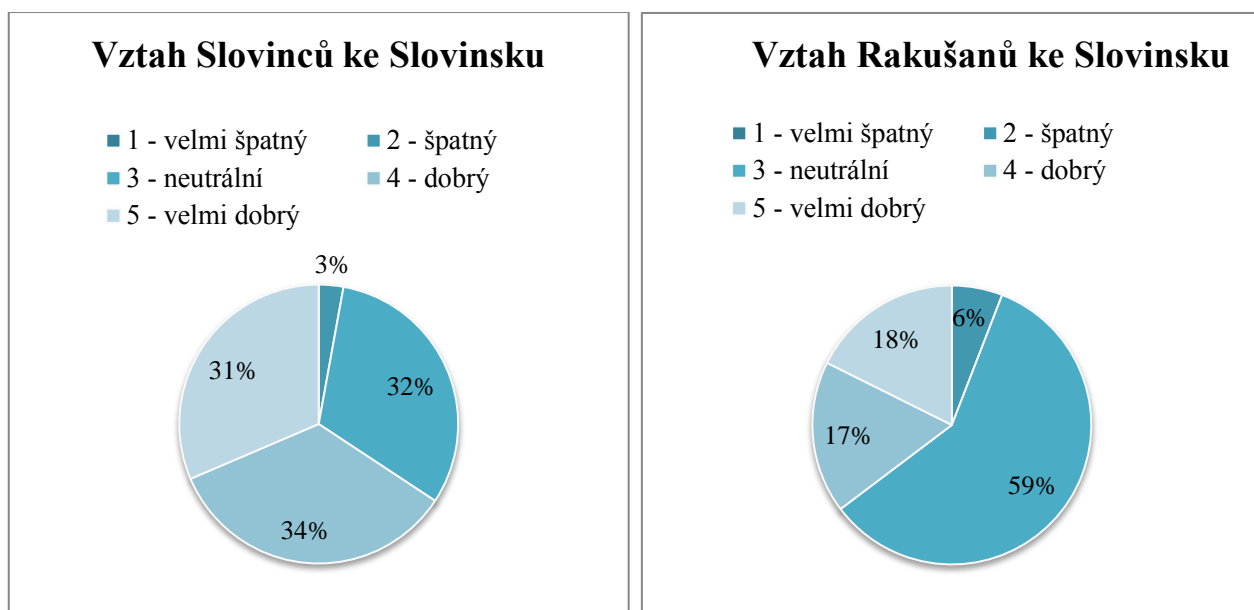

Zdroj: Vlastní šetření.

U Rakušanů také převládá kladný vztah k vlasti, stejně jako tomu bylo u předchozích Slovinců. Zde je ale z grafu č 18 patrná změna oproti negativnímu postoji k sousednímu státu. Jako odpověď „velmi špatný“ vztah neoznačil jediný z respondentů a „špatný“ pouze jeden. Většina, což stejně jako u grafu zobrazující výsledky Slovinska, definuje neutrální vztah. Jedenáct z nich pak uvádí vztah kladný, sedm dokonce „velmi dobrý“.

Celkový postoj obou národů ke svým a sousedním zemím navzájem je možné vidět v následujících grafech č. 19 a č. 20. Postoje respondentů jsou vyobrazeny v procentuálních grafech, aby bylo možné je celkově zhodnotit vzhledem k odlišnému počtu dotazovaných z jednotlivých zemí. Grafy 19A a 19B popisují srovnání celkového vztahu obou národů ke Slovinsku, zatímco grafy 20A a 20B se zabývají procentuálním srovnáním vztahu k Rakousku.

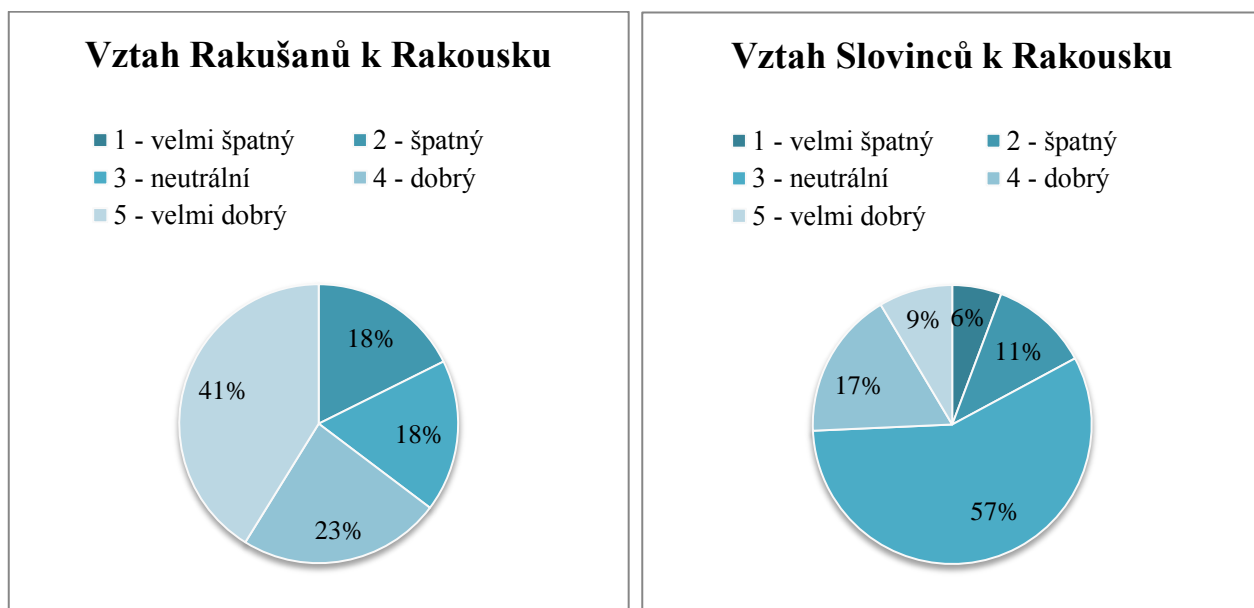
Grafy 19A+19B: Procentuální srovnání vztahu Slovinců a Rakušanů ke Slovinsku

Zdroj: Vlastní šetření.

Grafy 19A a 19B ukazují procentuální srovnání vztahu k Slovenské republice z pohledu dotazníkových respondentů. Jak je vidět, ani jeden národ nemá zcela negativní vztah ke Slovinsku, naopak převládá pozitivní či neutrální. Samozřejmě velmi kladný vztah většinově vystupuje u občanů dotazovaného národa.

Grafy 20A+20B: Procentuální srovnání vztahu Rakušanů a Slovinců k Rakousku

Zdroj: Vlastní šetření.

U srovnání druhých dvou grafů, 20A a 20B, vztahu občanů k Rakousku, se objevuje ve výseči i „velmi špatný“ vztah. Celkově je vztah k Rakouské republice znázorněn negativněji než vztah ke Slovinsku. Samozřejmě i zde je kladný vztah větší u obyvatel mateřské země, ale jak je možné vidět, rozdíl je v tomto případě markantní. Stejně tak u neutrálního postoje Slovinců k Rakousku. Z těchto grafů by bylo možné usoudit, že Slovinci mají celkově horší vztah k Rakušanům než je tomu naopak.

Účastníci řízeného interview odpovídali na podobnou otázku, tentokrát se ale jejich vztah týkal přímo obyvatel druhé země. Převládaly spíše pozitivní či neutrální postoje k sousedním obyvatelům, jak ze strany Slovinska, tak Rakouska. Pět z dotazovaných uvedlo, že nemají žádný speciální či bližší vztah k sousední zemi či obyvatelům. Dva ze slovinských respondentů se podělili i o negativní přístup ze strany Rakušanů, čili jejich vztah k nim nebyl kladný. Respondent J (žena, Slovinka) ale uvedla krom negativní zkušenosti i pozitiva, která vidí v rakouské kultuře a chování. Na otázku, jaký má ona osobně vztah k Rakousku a jeho obyvatelům odpověděla následovně: *„Nemám moc kontakt s Rakušany, ale dobré věci, které vidím...Slovinci bývali popisováni jako ti nejvíc pracovití, čestní, pilní, nejlepší...prostě byli jsme top v bývalé Jugoslávii a když se dívám na slovinskou kulturu teď, tak se sama sebe ptám, co se s tím stalo – s tou pracovitostí a čestností. Zdá se, že to všechno někam zmizelo z veřejné sféry. Ale z mluvení s ostatními lidmi odsud, Rakušané jsou prý pořád takoví. Jsou striktní, ale v dobrém slova smyslu, jsou čestnější, víc féroví.“* Na druhou stranu stejná dotazovaná uvedla i negativní zkušenost: *„Oni se na nás dívají jako na dno u hranice, na slovanskou kulturu, něco míň než jsou oni. Stalo se mi to v Rakousku párkrát. Například v hotelu, když jsem se přihlašovala k pobytu a ukázala na recepci slovinský pas. Ta recepční se na mě dívala hodně z vrchu, přestože já jsem profesorka a ona pracuje na recepci. Případá mi, že nás pořád vidí jako část Jugoslávie, jako lidi, kteří jsou dobří pro práci za malé mzdy. Ale nemůžu soudit národ podle několika jedinců...“* Respondent K z Rakouska na stejnou otázku uvedl: *„Nemám k Slovincům žádný speciální vztah. Ale myslím si, že Slovinci jsou o dost víc Evropané než Srbové nebo Albánci. Slovinci jsou o dost bliž k Rakušanům. Myslím, že společně bychom se toho mohli dost naučit a hodně věcí zlepšit.“* O negativním postoji ke Slovincům se zmínil respondent M (žena, Rakušanka): *„Blízko hranic v korutanské části, žijí lidé ze Slovinska, už dlouho. Tihle lidé měli velké problémy kvůli odlišnému jazyku a někteří*

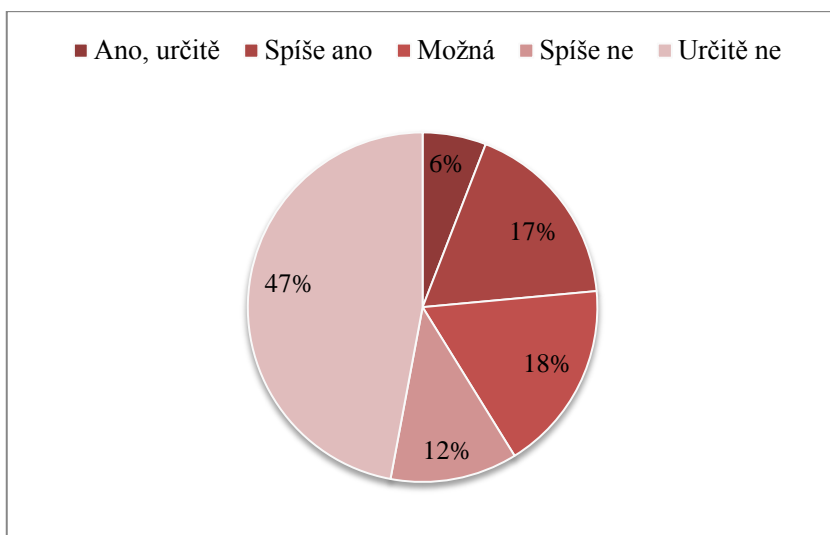
Rakušané je kvůli tomu nenávidí. Velký problém byla třeba diskuze označení ve dvou jazycích.“

Především pak v průběhu pozorování bylo patrné, že mnoho Slovinců se cítí být sociálně a ekonomicky níž než Rakušané, což ovlivňovalo jejich vztah k nim jako národu. Na druhou stranu ale z negativních aspektů, které vnímají ve své zemi, primárně vinili vládu a pokud si měli vybrat, ke kterému uskupení se cítí blíže, zda k Rakousku nebo k státům bývalé Jugoslávie, majorita se hlásila k Rakousku nebo přímo Evropské unii. Někteří to odůvodňovali i faktem, že jak Rakousko, tak Slovinsko používá stejnou platební měnu. Mnohokrát byly i zaznamenány připomínky o lepším životním standardu v Rakousku a s tím spojené nevraživé chování některých jedinců, kteří nebyli přesvědčeni o tom, že si to lidé, kteří žijí tak blízko, zaslouží více než oni. I přes viditelnou žárlivost v chování lidí, na způsob života v Rakousku, je většina Slovinců velmi hrdá na to, že jsou Slovinci. Především pak na sportovní ocenění, ale i překrásnou přírodu, národní parky a přístup k moři. Rádi se pyšní tím, že na rozdíl od jiných států v Evropě, mají přístup jak na vlastní lyžařská střediska, tak k moři.

Ze strany rakouských obyvatel spíše panovala nevědomost o jižních sousedech. Mnoho z nich se v rámci pozorování vyjádřilo, že samozřejmě ví o tom, že Slovinsko existuje, že je to jejich sousední země a shodují se i v tom, že byla dlouhé roky pod nadvládou komunismu. Na druhou stranu většina z nich ve Slovinsku nikdy nebyla a bližší informace o zemi nebo jejích obyvatelích nemají. To potvrzuje i respondent K, který v rámci rozhovoru uvedl následující: *„Slovinsko pro nás bylo po mnoho let uzavřené. Žijeme tak blízko, ale nic konkrétního jsme o nich nevěděli a ani nevíme.“* Pozitivní vztahy tedy nepřevládaly, spíše neutrální vzhledem k nedostatečné znalosti národa. Z těch negativních aspektů bylo vypořádáno, že především mladí lidé v Rakousku zastávají názor, že Slovinci přijíždí do Rakouska vydělávat peníze v zaměstnáních, o které u nich nikdo nestojí. Jde především o hůře placené práce, manuální práce, ale i letní brigády, například v různých obchodních řetězcích nebo na farmách. Tato skutečnost je ovšem pochopitelná, vzhledem k nedostatku práce na Slovinsku. Jak již bylo zmíněno dříve, většina mladých Rakušanů by nepracovala za nízké finanční ohodnocení, což ovšem pro studenty ze Slovinska je stále 3x více než by dostali za práci doma. Práce je tedy jedním z hlavních důvodů, proč se učí cizí jazyky, především pak německy.

Jazyk byl dalším ze sledovaných aspektů v rámci práce, protože se týká etnolingvistického pojetí identity. Slovinsko jako velmi malá země má svůj mateřský jazyk, kterým mluví v podstatě pouze jeho obyvatelstvo a tím se identifikuje do vlastní malé jazykové skupiny. Rakouským rodným jazykem je němčina, která je v Evropské unii nejpoužívanějším mateřským jazykem. To Rakušany identifikuje do markantně větší lingvistické skupiny, a tím i determinuje jejich identitu v rámci etnolingvistického pojetí. Jazyk, kterým se mluví pouze v jedné zemi a je tedy velmi specifický, může přinášet občanům, kteří jím mluví, pocit něčeho speciálního. Na druhou stranu se zde nachází negativní aspekt faktu, že takovýmto jazykem není možné se domluvit v jiných částech světa nebo i sousedních státech. Naopak státy, jejichž mateřský jazyk je považován za jazyk světový, což je například i němčina, mají tu výhodu, že se jím domluví i mimo svou rodnou zemi. Zde pak ale může upadat ten pocit jedinečnosti. V rámci zkoumání aspektů etnolingvistické identity, na území sledovaného pohraničí, byly položeny otázky v dotazníkovém šetření i řízeném rozhovoru, které jsou znázorněny v grafu č. 21.

Graf č. 21: Pokud byste si mohli vybrat, mluvili byste raději jiným mateřským jazykem? (odpovědi Rakušanů)

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf č. 22: Pokud byste si mohli vybrat, mluvili byste raději jiným mateřským jazykem? (odpovědi Slovinců)

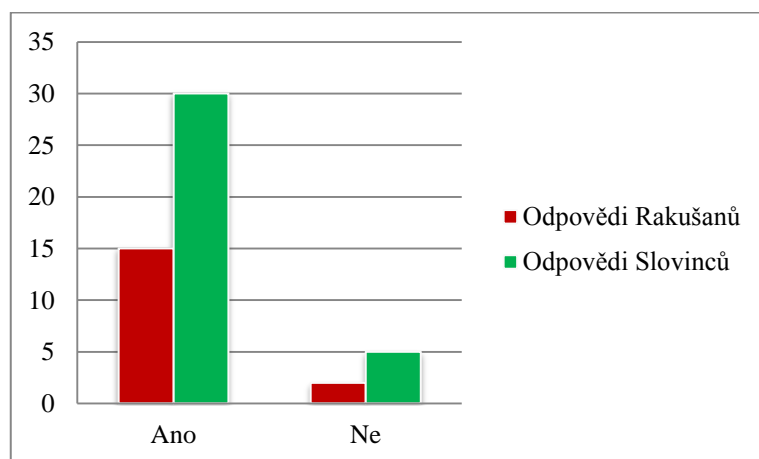

Zdroj: Vlastní šetření.

Grafy č. 21 a č. 22 ukazují odpovědi na otázku, zda by dotazovaní vyměnili svůj mateřský jazyk za jiný, například více globální, což by jim mohlo usnadnit komunikaci nebo by si raději ponechali svůj. Z grafů je patrné, že u Slovinců naprosto převažuje jistota o ponechání si své mateřštiny, přestože jí mluví zhruba jen dva miliony obyvatel. Zatímco u Rakušanů je vidět rozptýl mezi odpověďmi. Většina se sice kloní k ponechání rodného jazyka, němčiny, ale velké procento respondentů si není jisté nebo by ho raději vyměnilo za jiný jazyk. Zmíněným důvodem byla například absence národního jazyka v jejich kultuře a národní identitě, jelikož němčina je jazyk převzatý. V rozhovorech všichni dotazovaní odpověděli, že by svůj mateřský jazyk rozhodně nevyměnili, většina navíc vypověděla, že by podle jejich názoru bylo lepší se naučit další jazyk. K řešení problému, když jazyku rozumí jen malé procento lidí, se vyjádřila respondentka E (žena, Slovinka): „Nevyměnila bych ho, ale mohla by se prodiskutovat možnost uvedení jednoho mezinárodního jazyka jakožto oficiálního jazyk v tak malém území.“ Respondent K navíc uvedl, že podle něj je důležité, aby se lidé akceptovali takoví, jací jsou a to včetně jazyka, kterým mluví, protože, i když se někomu jeho rodný jazyk nehodí a preferoval by mluvit globálním jazykem, přeci jen je to jeho kulturní dědictví.

Další otázka, na kterou odpovídali respondenti dotazníku, se zabývala změnou mateřského jazyka. Mateřština je silným faktorem individuální, ale i kulturní a národní identity. Na druhou stranu by ale mohla být vnímána i negativně, pokud jí mluví pouhá menšina a tudíž se může jevit jako nevýhoda. Graf č. 23 zmiňuje, že 88 % dotazovaných mluví cizím jazykem, což napovídá, že se chtějí identifikovat k jiné skupině, než je jejich mateřská. Z etnolingvistického hlediska tak jde o zvyšování sebevědomí z pozice sociální identity, která se při užívání dalšího jazyka stává pozitivní, a jedinci mají lepší pocit sami ze sebe v rámci skupiny. Naučit se totiž jazyk uznávanější nebo dominantnější skupiny je nutností v případě asimilace k této skupině, což má pak za následek zvyšování pozitivní sociální identity člověka. Důvodem, proč by si velká část Slovinců ponechala rodný jazyk, mohla být právě jeho jedinečnost. To, že jím mluví jen malé procento populace. Na potvrzení této domněnky navazoval následný řízený rozhovor, ve kterém se dotazovaní vyjadřovali k speciálnosti rodného jazyka. Poté, co taktéž odpovídali na otázku, zda by raději mluvili jiným rodným jazykem, následovala otázka, zda si myslí, že je jejich jazyk dělá výjimečnými? Čtyři z respondentů přímo zmínili, že se díky svému jazyku cítí jedinečně, protože jazyk je součástí národní kultury a identity, proto je speciální. Naopak respondent E, pocházející ze Slovinska, v tom nic speciálního nespatřuje, a to z důvodu, že se jinde svým jazykem nedomluví. Podobný názor vyjádřil i další respondent G, který si není jistý jedinečností rodného jazyka. To byl ovšem menšinový názor z celkového počtu respondentů. Většinový názor shrnuje následující citace z rozhovoru respondenta J: „*Ano, každý jazyk dělá člověka speciálním, protože jazyk je blízce spjat s kulturou jeho národa.*“

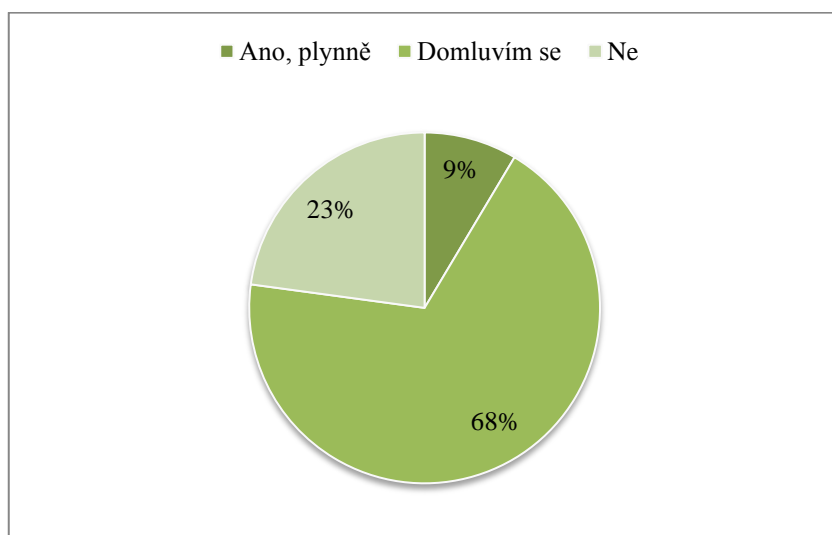
Graf č. 23: Mluvíte jiným cizím jazykem?

Zdroj: Vlastní šetření.

Dovednost mluvit jinými jazyky byla patrná i během zúčastněného pozorování, a to v obou zemích. Pro obě skupiny obyvatel, především mladší generaci, je nyní nutností učit se alespoň jeden cizí jazyk. Hlavním důvodem je, že to vyžaduje mezinárodní pracovní trh. K blízkosti jazyka sousedního státu byla položena otázka podle příslušnosti k národu. Rakušané odpovídali na otázku, zda rozumí slovinskému jazyku a Slovinci německému. Ta, jak je i patrné z grafu č. 24, je pro ně velmi důležitá. Zde je hlavní důvod právě sousedství s Rakouskem, kde se otvírá prostor pro obchod a zaměstnání, ale také historické souvislosti území, kdy byla slovinština velmi ovlivněna němčinou. Naopak v případě Rakouska není slovinština důležitým cizím jazykem. Málokdo jí rozumí, natož aby jí byli schopni plynně mluvit. To je patrné z grafu č. 25, který shrnuje odpovědi Rakušanů. Primárními jazyky, které se vyučují v rakouském pohraničí, jsou angličtina a italština. Ve slovinském pohraničí jsou celkově na stejné úrovni angličtina s němčinou, mezi starší generací pak spíše převažuje němčina. Dále je samozřejmě důležitá poloha bydliště a pracoviště občanů. Většina z těch, kteří se pohybují pouze ve své zemi nebo bydlí a pracují v malých městech či vesnicích, nemají potřebu se učit cizí jazyky. Oproti tomu obyvatelé žijící a pracující ve městech, nebo sub urbanizovaných částech, se jiným jazykem domluví. Tento případ platí pro obě zkoumané země.

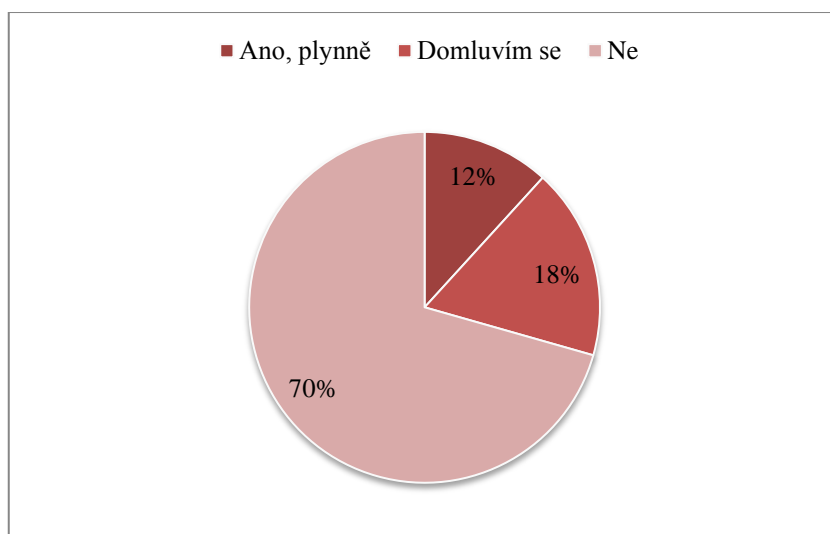
Graf č. 24: Mluvíte německy? (odpovědi Slovinců)

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf č. 25: Mluvíte slovinsky? (odpovědi Rakušanů)

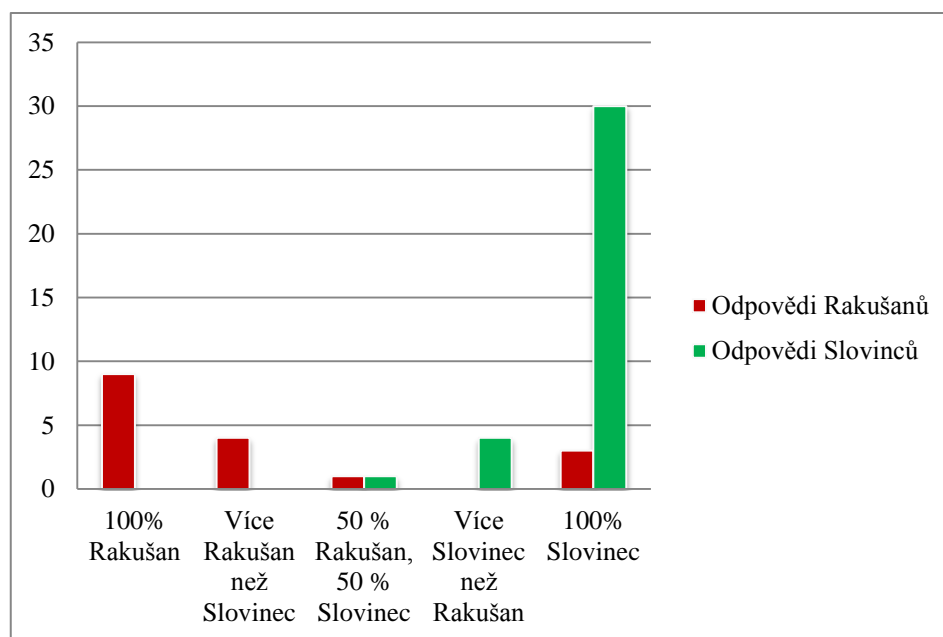
Zdroj: Vlastní šetření.

V případě pohraničního území je možné nalézt mnoho výrazů, které se podobají, přestože jsou oba jazyky velmi odlišné, dokonce spadající do jiné jazykové skupiny. Vzhledem k faktu, že Rakousko a Slovinsko historicky patřili do společného území, v pohraničních částech stále existují výrazy, které se dochovaly a jsou používány na obou stranách hranice. Především se jedná o německé výrazy používané ve slovinském jazyce. Respondenti z řízeného rozhovoru byli dotazováni, zda vidí nějaké podobnosti mezi německým a slovinským jazykem v pohraniční oblasti, ve které žijí. Tři z dotazovaných si nebyli nějakou podobností jistí nebo si ji neuvědomovali, všichni ostatní se shodli na velké podobnosti, což potvrzující následující vybrané citace z rozhovorů. Respondent F: „*Mluví se plynně německy a jazyky v oficiální formě podobné nejsou. Ale díky naší společné historii, v každodenní, hovorové slovinštině jsou dodnes používány některé německé výrazy.*“ Respondent J: „*Z historického hlediska, německý jazyk ovlivnil slovinštinu hodně, syntax i gramatiku, a jestli se bavíme přímo o tomto regionu, tak tady je samozřejmě hodně výrazů a slov podobných. Ne v oficiální řeči, ale slangově. A přímo tady v Mariboru a okolí, ano, hodně, hodně, hodně výrazů!*“ V rozhovorech často zaznívala právě souvislost s historickým děním na území, které pak ovlivnilo tvorbu jazyka. Dle většiny dotazovaných se v pohraničním prostoru, za což může velká propustnost rakousko-slovinské hranice, vyskytuje stále velká podobnost v každodenní mluvě tamních obyvatel. Což může být vnímáno i jako negativní jev, na který upozornila respondentka F, která uvedla, že je naprosto hrdá na svůj rodný jazyk

a cítí se díky němu výjimečná a to především z důvodu, že není zastáncem globalizace, a to v každém slova smyslu. Zde se projevil názor, na který je upozorňováno i v teoretické části, že globalizace a sjednocování hranic může vést k takovému potírání kulturních a národních rozdílů, že mohou zaniknout. Stejně tak to potvrzuje dřívější výsledky o vnímání jedinečnosti svého rodného jazyka.

Posledním tématem v rámci identity, které bylo zkoumáno, byla individuální identita občanů pohraničního území. Úkolem zde bylo zjistit, zda díky propustné hranici, která v době Unie reálně neexistuje, mají obyvatelé pocit smíšené identity nebo se stále identifikují pouze k té své, národní. Na tuto otázku „*Kým se cítíte být v rámci své identity?*“ odpovídali respondenti jak v dotazníkovém šetření, tak byla uzpůsobena pro dotazované v rozhovoru. V tomto případě byla otázka předělána přímo na jejich národnost, případně bylo možné doplnit, kým jiným se cítí být.

Graf č. 26: Vzhledem k Vaší individuální identitě, kým se cítíte být?

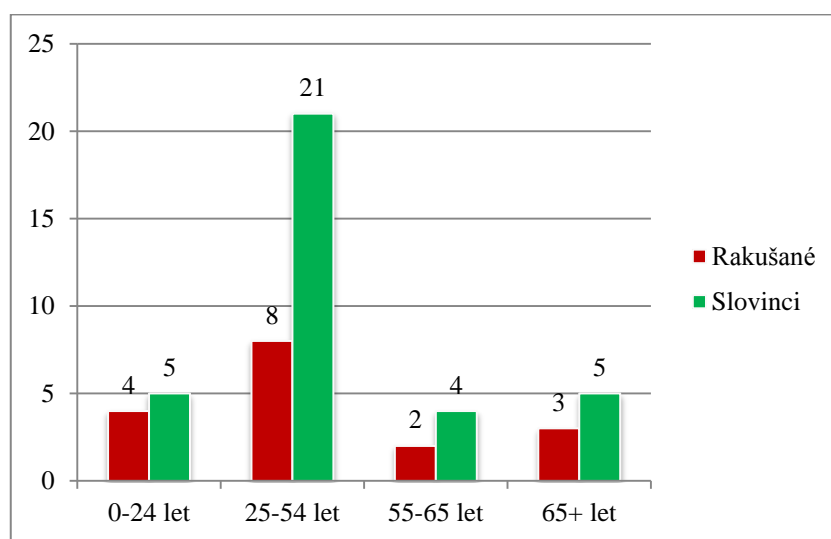
Zdroj: Vlastní šetření.

Graf č. 26 ukazuje malé procento lidí, přesněji jednoho Rakušana a jednoho Slovince, kteří by se sami posuzovali jako typ „pohraniční“ identity, tedy ti, co vybrali prostřední hodnotu na pětibodové škále. Naprostá většina se identifikuje ke své národní identitě, tedy posuzují sebe sama v rámci individuální identity jako občana své země a národa. Stejně tak tomu odpovídaly i realizované rozhovory. Jeden z dotazovaných

nebyl schopen identifikovat sám sebe v rámci jakékoliv národnosti. Zastával názor, že národnostní pojetí ho příliš svazuje a nic o něm nevypovídá. Podobný názor vyslovila i respondentka J, která uvedla, že identifikuje sebe sama pouze jako člověka. Přímou pak uvedla, že: „*Můžu mít nějaké kvality jako Slovinka, stejně tak jako třeba Chorvatka, ale moje identita závisí na mém dědictví.*“ Čím myslela dědictví kulturní, rodinné, ale i to, které jí bylo předáno společností a udělalo z ní člověka, jakým je teď.

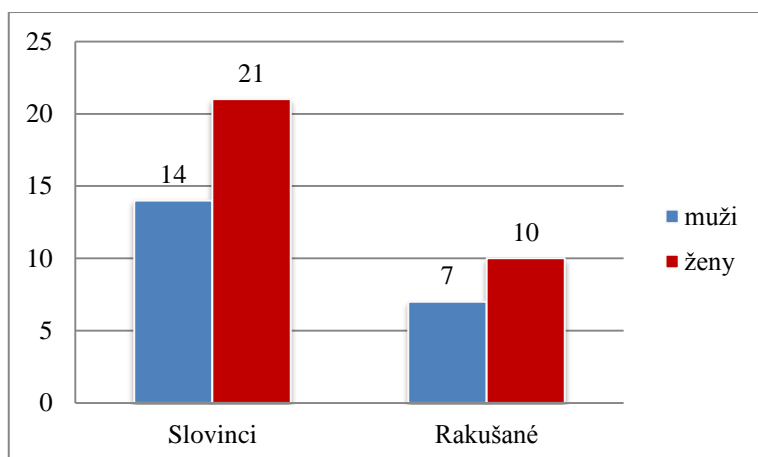
Posledním okruhem, který je důležité uvést, je demografické rozložení respondentů, které se kvůli reliabilitě výzkumu musí co nejvíce shodovat se strukturou zkoumaných států. Jednalo se o věk a pohlaví. Tyto struktury byly předem ověřovány, aby bylo možné strukturu co nejpřesněji dodržet. Jejich rozložení je možné vidět na grafech č. 27 a č. 28. Vzhledem k ne 100% návratnosti dotazníků, nebylo možné, aby se struktura naprosto shodovala. Přesto je poměrově shodná s rozložením jak věkové, tak pohlavní struktury v obou zemích. I v rámci řízených rozhovorů byli respondenti vybíráni tak, aby byl zkoumaný vzorek reprezentativní vzhledem k struktuře státu.

Graf č. 27: Věková struktura respondentů dotazníku

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf č. 28: Pohlavní struktura respondentů dotazníku

Zdroj: Vlastní šetření.

Dotazník tak celkem vyplnilo 31 žen, z toho 21 slovinské národnosti a 10 mužů, z toho 14 slovinské národnosti. Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou, jak je z grafu č. 27 patrné, je skupina 25 – 54 let, což označuje skupinu produktivní. Dle místa bydliště byl dotazník vyplněn 17 obyvateli Rakouska a 35 ze Slovinska, což se shodovalo i s národnostní skupinou. Jedinou výjimkou byl jeden obyvatel Slovinska, který uvedl, že má jinou národnost než uvedené.

Výsledky z obou tematických částí, přeshraniční spolupráce a identita, budou okomentovány v následující kapitole, kde budou rozebrány a srovnány s přístupy a poznatky z teoretické části práce.

9. DISKUSE VÝSLEDKŮ

V následující kapitole jsou shrnuty nejdůležitější výsledky, které byly zjištěny v praktické části práce a srovnány se získanou teorií. Autorka se zde snaží odůvodnit získané výsledky, které jsou prováděny na základě vlastního úsudku z informací získaných z realizovaného šetření a zúčastněného pozorování ve zkoumané oblasti, ale i na základě komunikace s pracovníky oddělení pro rozvoj a přeshraniční spolupráci v Mariboru. Výsledky jsou okomentovány a interpretovány s co největší objektivností, avšak je důležité zmínit, že v rámci pozorování mohou být vnímány i subjektivně, jelikož se jedná o přímo zúčastněné události.

9.1. PŘESHHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Prvním tématem, kterým se diplomová práce zabývá, je přeshraniční spolupráce na území Rakouska a Slovinska. Obě země jakožto členové Evropské unie podléhají i regionální politice Unie, jelikož se jedná o koordinovanou politiku. Výhodou pro státy je podpora z fondů EU, která je udělována každé programové období na projekty, které mají za úkol podpořit rozvoj států nebo jednotlivých regionů, ale i pomoci se přiblížit ke splnění vytyčených cílů Unie jako celku. Přeshraniční spolupráce spadá do programů rozvoje přeshraničních regionů v rámci regionální politiky. Pohraniční regiony jsou rozděleny hranicí států, ale díky společnému členství v EU mohou vzájemně efektivněji kooperovat.

Spolupráce v rakousko-slovinské pohraniční oblasti funguje již od roku 1995. První větší programový celek byl vytyčen na šestileté období od roku 2000. Tehdy byly primárními body průmysl, turismus nebo zemědělství. Po vstupu Slovinska do Evropské unie v roce 2004 začaly vznikat rozšířenější programy Interreg, které za podpory Kohezního fondu a Fondu pro regionální rozvoj, přispívají na projekty v pohraničních oblastech a snaží se tak docílit lepšího a efektivnějšího rozvoje na tomto území, které je méně rozvinuté oproti centrálním částem. Pohraniční území je totiž specifickou oblastí, které se chová naprosto odlišným způsobem od zbytku země. Je možné ho zařadit i do venkovského prostoru, jelikož se v něm nenachází velká města, která jsou primárním zdrojem rozvoje regionu. Také se zde stýkají minimálně dvě kultury a ve většině případů i formy jazyků, což dělá území jedinečným. V případě slovinsko-rakouské pohraniční oblasti dochází právě ke styku dvou národů, kultur a zcela odlišných jazyků, což může spolupráci ztěžovat. Z tohoto důvodu jsou například v procesech žádostí

projektů stanoveny oba jazyky jako oficiální, aby ani jeden ze států, potažmo žadatelů, nebyl znevýhodněn.

Pohraniční prostor je území, které nemusí podléhat stejným pravidlům jako zbytek státu. Dochází k tomu kvůli právě díky střetu kultur, které region ovlivňují. Může být vnímán jako bariéra nebo naopak prostor pro příležitosti spolupráce. V tomto případě velmi záleží na stavu hranice, na její propustnosti nebo uzavřenosti. Pokud je hranice uzavřená, prostor pro vytváření nových příležitostí, investic nebo jakéhokoliv druhu spolupráce je velmi složitá a takřka nemožná. Pak je pohraničí bariérou. Na druhé straně, pokud je hranice propustná, objevuje se s ní nové místo pro spolupráci. Vytváří se nové formy spolupráce, nová pracovní místa a území je více rozvíjeno. Právě migrace za prací, může mít za následek stěhování obyvatelstva blíže k hranicím. To opět napomáhá k rozvoji pohraničního území a s novým obyvatelstvem je postupně přinášena i potřebná infrastruktura a služby, které tento specifický region sekundárně rozvíjí. V případě slovinsko-rakouských hranic se tak rozhodně jedná o prostor s novými příležitostmi a možnostmi ke spolupráci, ne bariéru. Především pak z důvodu, že do otevření hranic a propojení tak obou zemí, bylo Rakousko a Slovinsko naprosto oddělené a jedno pro druhé uzavřené, což potvrzují i výpovědi respondentů v praktické části práce. To potvrzuje teze Jeřábka a spol. o otevřenosti hranic a jejich důležitosti při spolupráci. V rámci dotazníkového šetření se celých 58 % respondentů vyjádřilo, že otevřenost hranic napomáhá ke spolupráci a má na ni pozitivní vliv. Po vytvoření takto specifického prostoru, který můžeme nazývat i venkovským, se otevřely nové možnosti na jeho rozvoj, například příliv investic, ale i realizace programů Interreg, které by bez vzniku pohraničního prostoru nefungovaly tak efektivně, jak fungují nyní.

Programy Interreg se soustřeďují na podporu pohraničních území po celé Evropě. Díky nim vznikají příležitosti, které mají za úkol rozvinout region a pomoci mu snížit disparity mezi okrajovými regiony a centrálními, které bývají značné. To potvrzuje výrok Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Dle jejich názoru má každý region dostat šanci k využití potenciálu a tím zabezpečit svůj rozvoj a snížení nerovností, což je právě cíl programů Interreg. Jejich přínos pro rozvoj pohraničních regionů je patrný. Program Interreg Slovinsko – Rakousko byl uveden již pro období 2000 – 2006, přestože projekty byly realizované až od roku 2004 – vstupu Slovinska do EU.

Rozsah působnosti projektů je velmi široký. V období 2007 – 2013 byla podpořena například výstavba rodinného centra s cílem pomoci sirotkům, interaktivní slovinsko-rakouské archeologické centrum Inter-Arch Steiermark nebo množství projektů na ochranu životního prostředí v geoparcích, ale byly podpořeny i technologické a výzkumné projekty. Stejně tak pokračují i projekty na nyní běžící období do roku 2020, se schopností využitelnosti až do roku 2023. Prioritními body regionální politiky EU jsou nyní především investice do růstu zaměstnanosti a podpory evropské územní spolupráce, což se odrazí i v programech přeshraniční spolupráce jednotlivých států.

Přes úspěšné působení programů na rozvoj přeshraničního území, je o nich vedeno velmi malé povědomí mezi občany pohraničí. Dotazníkové šetření ukázalo, že více jak polovina dotazovaných, 59 % nemá tušení o nějaké přeshraniční spolupráci mezi Slovinskem a Rakouskem. Dalších 35 % o tom pouze slyšelo, ale větší informace také nemá. Přestože tyto výsledky nedopadly pozitivně pro informovanost o spolupráci v pohraničí, všichni dotazovaní v rámci řízeného rozhovoru vidí mnohé výhody ve spolupráci. Především šlo o spolupráci s regionálními partnery, ale důležité pro ně byla i výměna znalostí a zkušeností s druhou zemí. Naopak nevýhod zmiňovali velmi málo. Srovnání ukazuje tabulka č. 2 na straně 55. Pozitivním výsledkem, který výzkum přinesl, bylo zjištění, že všichni dotazovaní respondenti v rámci řízeného rozhovoru vidí v rakousko-slovinské pohraniční oblasti místo pro nové formy spolupráce a příležitosti, nepovažují ho za bariéru. Mnoho z nich také uvedlo, že tato skutečnost je odlišná díky vzniku EU, protože v době, kdy Slovinsko patřilo k Jugoslávii, možnosti pro jakoukoliv spolupráci se západními státy byly velmi omezené.

Krom nerovností v regionech zde nastává problém i v nerovnosti celých území. Rakousko je vyspělejší zemí, především ekonomicky, než Slovinsko, což se odráží ve sférách ovlivňující občany. Například výše mezd, sociální služby nebo nezaměstnanost. Z pozorování vyplynulo, že všeobecně se lidé, jak z Rakouska, tak i Slovinska shodují na tom, že v Rakousku je lepší životní úroveň i celkové podmínky. Toho značné množství Slovinců využívá a dojíždí za prací nebo studiem přes hranice do Rakouska. Což souhlasí s poznatky Jeřábka, který tvrdí, že pohraničí v takových případech může vykazovat míru nezávislosti na svém státním centru, ale bude se spíše upínat k rostoucí ekonomice státu druhého. Pohraniční oblast, která je začleněna do přeshraniční spolupráce Interreg, se rozhodně více upíná k rakouské části než k centrální slovinské.

Tento fakt je naprosto pochopitelný. Největšími problémy, které Slovinská republika řeší, jsou nezaměstnanost a výše mezd, která nedostatečně oceňuje zaměstnance. Tato situace, přestože je nejhorší právě v pohraničních oblastech, je negativní i v centrální části Slovinska. Proto je pro Slovinců výhodnější a užitečnější se upnout k rakouské ekonomice, kde i méně lukrativní, například manuální práce, jsou lépe placené než ve Slovinsku. Z pozorování i řízených rozhovorů byla právě vysoká nezaměstnanost, která ve Slovinsku vyšplhala v roce 2015 přes 12 %, i nízké platy primárně uváděným problémem a důvodem k migraci za prací. Dalším aspektem, který podporuje odliv zaměstnanců ze Slovinska je neexistence minimální mzdy v Rakousku. Přestože ve Slovinsku, na rozdíl od Rakouska, funguje systém, díky kterému je propláceno zaměstnancům cestovné do práce, stále je pro ně výhodnější se tohoto bonusu vzdát, jelikož za hranicemi si vydělají i 3x větší hodinovou mzdu, jak bylo zjištěno v rámci zúčastněného pozorování. V průběhu řízeného rozhovoru byly navíc uvedeny i příklady zaměstnanců, kteří na základě špatného zacházení, například pozdní placení mzdy nebo časté sloužení přesčasů, odešli pracovat do Rakouska, kde jim byly nabídnuty mnohem lepší pracovní podmínky, a to nejen platové, ale i sociální.

Přestože je pohraniční oblast a formy spolupráce v rámci programů posilujících území pozitivním bodem, který potvrzují i respondenti, výzkum ukázal i negativní stranu, která může ohrozit budoucí spolupráci. Právě kvůli již zmíněnému upínání k ekonomicky silnější zemi, mohou nastat i uměle vytvořené bariéry, které mohou nové příležitosti ohrozit. Jednou z nich je dvojí zdanění, které je nyní velmi diskutovaným tématem v pohraničním prostoru. V průběhu psaní diplomové práce bylo téma dvojího zdanění neoficiálním vyjádřením, které se spíše roznášelo mezi obyvateli Slovinska jako možný plán vlády do budoucna. Autorka se k této informaci dostala na začátku roku 2016 v rámci pozorování v pohraniční části Slovinska. Poté byla zařazena otázka ohledně dvojího zdaňování do dotazníkového šetření i řízeného rozhovoru. Cílem bylo zjistit, jaké je o této problematice povědomí mezi lidmi a jak ho vnímají. Ukázalo se, že 68 % obyvatel pohraniční oblasti mělo informace o chystané změně daňového systému. Ze zbylých 32 %, což zastupovalo 17 respondentů, 11 z nich bylo Rakušanů. Jejich neinformovanost je v tomto případě logická, jelikož se jich tato situace týká velmi okrajově. Z šetření vyplývá, že naprostá většina Slovinců byla obeznámena s touto problematikou, přestože nebyla oficiálně potvrzená. Slovinci, kteří byli součástí pozorování nebo rozhovorů se vyjadřovali ke dvojímu zdanění velmi negativně, někteří

až agresivně. Byli velmi rozčilení nad danou situací, a to především ti, kteří dojížděli pracovat do Rakouska. Jak uvedlo několik z pozorovaných Slovinců, dvojí zdanění berou jako trest od vlády, která potřebuje víc peněz do státní pokladny, ale přitom není schopná jim zajistit pracovní místa. Ačkoliv se může zdát dvojí zdanění opodstatněné, protože část Slovinců, která dojíždí pracovat přes hranice, stále bydlí ve Slovinsku a používá tak jejich infrastrukturu a služby, na druhou stranu tito lidé nemají jinou možnost, když v jejich zemi není možné práci sehnat. Migrace za prací a vytváření nových firem v rámci možné přeshraniční spolupráce je tak tímto krokem od slovinské vlády ohrožená, protože většina lidí se také vyjádřila, že v případě dvojího zdanění už pro ně nebude tak výhodné za prací dojíždět do jiné země. Objevily se i názory, že tato situace povede pouze k otevření šedé sféry, kdy budou zaměstnanci nuceni nepřiznávat pracovní místa v Rakousku, aby se vyhnuli dodatečnému zdanění, případně budou pracovat na černo, čímž připraví o daně obě země. Další zmíněnou možností bylo zůstat na nezaměstnanecké podpoře. Tato alternativa ovšem není výhodná ani pro stát, ani pro sociální začleňování obyvatel. Koncem března 2016 se informace o dvojitě zdanění stala oficiální a byla potvrzena slovinskou vládou, že se skutečně bude jednat o navýšení daňových sazeb pro pracující v Rakousku. V týdnu, kdy se tato informace potvrdila, se v hlavním městě Lublani shromáždila stávka nespokojených občanů protestujících proti jejímu zavedení. Mimo jiné, tato informace zaplnila všechna média s velmi negativním podtextem. Našlo se jen málo lidí, a to i v rámci autorčina pozorování, kteří tento plán schvalují. Byli to především starší občané, kteří měli dobře placené místo, neměli potřebu cestovat a stavěli se negativně i k těm, kteří pracují v Rakousku. Shrnutím jejich názoru na danou problematiku bylo, že pokud člověk pracuje v jiné zemi, má tam i žít a platit daně, ale ne pracovat a vydělávat peníze v jedné a platit daně v druhé.

K tématu o přeshraniční spolupráci Rakouska a Slovinska by se dalo říci, že pohraniční oblast vzniklá spojením regionů obou zemí je vnímána jako prostor, který může být využíván za získáním nových příležitostí. Například výměnou kontaktů, spolupráce, ale i využití společné historie a kulturních zvyklostí, které na území stále přebývají a cílem je jejich zachování pro další generace. Tomuto rozvoji napomáhá rozsáhlá spolupráce ve formě programů Interreg která ve zkoumaném pohraničním prostoru funguje již přes 20 let. Jelikož se ovšem jedná o dva různé státy, s odlišnou ekonomickou i sociální situací, dochází k negativním dopadům, které mohou vyústit

v bariéry spolupráce. Největší bariérou je chystané dvojí zdanění pro slovinské zaměstnance v Rakousku, což ovlivní nejen samotné jedince, ale i celý pohraniční region, který z časté migrace za prací a studiem těží. Navíc tato situace podněcuje negativní emoce jak mezi Slovinci samotnými, tak se může postupně odrážet ke vztahu k Rakušanům, což by mělo negativní následek pro soužití obyvatel v tak specifickém území, kterým pohraničí je.

9.2. IDENTITA

V části identita se autorka zaměřila na zjištění pocitu vlastní identity obyvatel v pohraničí. Jelikož se jedná o specifickou oblast, dle některých autorů je možné, že i kulturní a sociální znaky budou odlišné od těch, které převládají ve zbytku státu. Což potvrzuje výzkum Jeřábka o identitě pohraničí. Počátky společně sdíleného území sahají do vzdálené historie, jak popisuje kapitola o historickém společném území. Z těchto důvodů se autorka domnívá, že země, které byly posléze odděleny a připojeny k jiným státním celkům, mají stále společné rysy. Přestože Slovinsko bylo součástí Jugoslávie a tudíž se jeho národní identita spojovala spíše s balkánskými státy, jeho pohraniční oblast s Rakouskem měla vždy speciální spojitost, což bylo vyzorováno i v rámci výzkumu. Pozorování tak potvrdilo výzkum Plavšakové, která upozorňuje na orientaci Slovinska od států bývalé Jugoslávie a blíže k západu. Proto je pohraniční oblast s Rakouskem významným územím z hlediska národní identity, jelikož se v ní prolínají různé kultury i jazyky. Z toho důvodu se autorka domnívá, že identita obyvatel v pohraničních oblastech nemusí být nutně jednotná a předurčená k pocitu národní identity, ale může se prolínat, jelikož většina obyvatel nemusí vnímat hranice státu, stejně tak jako národa. Patrný je především vliv Rakouska na Slovinskou pohraniční kulturu a jazyk. Je důležité zmínit, že pohraniční oblasti mají jiný druh chování než ty centrální. Proto zmíněné výsledky nemohou být aplikovány na celé území, ale pouze na oblast rakousko-slovinského pohraničního prostoru, kde výzkum probíhal. Identita byla zkoumána z pohledu národního, individuálního a etnolingvistického.

V průběhu výzkumu v okruhu identita bylo zjišťováno mnoho aspektů, především v rámci národní identity. Pozorování ukázalo, že v pohraniční oblasti se vyskytuje odlišná skupina jedinců než ve zbytku státu. Jak v rakouské, tak slovinské části měli obyvatelé potřebu se identifikovat spíše k odlišné skupině než k centrálnímu území. V tomto případě dochází k potvrzení teorie Tajfela, která se zabývá vnímanými hodnotami lidí. Ve skupině, ke které se jedinci identifikují, vnímají pozitivní hodnoty,

zatímco ve skupině, od které se distancují, hledají negativní. To bylo patrné především ke skupinám obyvatel v hlavních městech obou států. Mezi sebou navzájem vnímali spíše kladné hodnoty. To potvrzuje i výzkum řízeného rozhovoru, ve kterém dotazovaní uváděli svůj vztah s druhým národem, který vyšel velmi pozitivně. Důvodem bude především fakt, že většina z nich uvedla, že mezi nimi nejsou velké rozdíly, identifikují se tak ke stejné, pohraniční, skupině. Celkový vztah mezi národy dle souhrnu všech typů výzkumů by byl vyjádřen jako neutrální až pozitivní. V rámci rozhovorů a jejich výsledků se jednalo primárně o pozitivní vztah, z dotazníkového šetření převazuje neutrální pocit. Pokud by měl být vybrán národ, ke kterému jsou vnímány více negativní vztahy, dle výsledků by to bylo Rakousko. Autorka se v tomto případě domnívá, především díky informacím z pozorování, že velkou roli hraje závist k ekonomicky vyspělejšímu státu, který je dle pozorovaných pod lepším politickým vedením. Individuální identita byla zkoumána mezi respondenty kvalitativním i kvantitativním výzkumem. Jednalo se o vyjádření pocitu každého jedince, kým se cítí být, což je definice identity podle Giddense. Zde autorka předpokládala, že by se většina respondentů mohla začleňovat do skupiny, která by nesla znaky obou národů vzhledem k pozici obývaného území. Dle Giddense jsou totiž kulturní hodnoty ovlivněny tím, v jaké kultuře žijeme, proto na území mísení dvou kultur by se mohla objevit identita, která bude patřit k oběma národům. Z šetření ovšem vyplynulo, že naprostá většina dotazovaných se identifikuje ke své národnosti a hrdě. Nevnímají sebe sami jako člena nějaké skupiny s pohraniční identitou, což potvrdilo Weberovu tezi, že pouze záleží na každém jedinci osobně, na jejich hodnotách, které příkládají skupinám. Přestože se tedy více identifikují k obyvatelům pohraničního prostoru než ke zbylému území svého státu, a vidí více similarit mezi těmito jedinci, stále se identifikují ke své původní národnosti. Mezi podobnosti, které byly zmiňovány i v rámci výzkumů s respondenty, byl mnohokrát začleněn jazyk. V řízeném rozhovoru bylo respondentkou J uvedeno, že podobnost v pohraničním území je velmi patrná. Důvodem je vliv německého jazyka na vznik slovinského. Byla tak ovlivněna gramatika i syntax, což přebývá i v oficiálním jazyce dodnes. Specifikem pohraniční oblasti jsou slova využívaná v hovorovém jazyce, kterých je velké množství a jdou dennodenně používány obyvateli Slovinska. Je ale důležité zmínit, že tyto výrazy jsou používány pouze právě v přeshraniční oblasti, v centrálních částech Slovinska se nevyskytují. Vliv německého jazyka z historických souvislostí je velmi patrný, přestože oba jazyky patří do jiné jazykové skupiny. Naopak v Rakousku vliv slovinštiny nenajdeme. Stejně tak to není jazyk, kterému by Rakušané

rozuměli. Ať už z pozorování nebo výsledků dotazníku procento Rakušanů, které by bylo schopné se slovensky domluvit je zanedbatelné. Právě díky mísení jazyku ve zkoumané oblasti byla zkoumána i etnolingvistická teorie identity. Giles, který teorii vytvořil, uvádí, že díky užívání jazyka z dominantnější skupiny jazyků zvyšuje sebevědomí jedince a tím i jeho pozitivní sociální identitu. Pokud je člověk členem skupiny nevýznamného jazyka z globálního hlediska, může svou sociální identitu a sebevědomí zvýšit jazykovou mobilitou, tedy naučit se jazyk dominantnější skupiny. Proto bylo v rámci výzkumu zkoumáno, zda by respondenti vyměnili svůj rodný jazyk, například za nějaký více globální. Otázka byla směřována především na slovenské obyvatele, jelikož jejich jazyková základna je velmi malá, kdežto němčina je nejpoužívanějším jazykem v Evropě. Autorka zde očekávala, že Slováci by raději mluvili jiným jazykem, aby tím zvýšili svou sociální identitu. Výzkum ovšem ukázal, že absolutní většina by svůj jazyk nevyměnila, jelikož ho shledává jedinečným a posiluje jejich individuální identitu, protože se díky němu cítí výjimečně. Upřednostňují se naučit další cizí jazyk, což je v pohraničí především němčina. Výsledky respondentů o znalosti němčiny jsou znázorněny v grafu na straně 78. Naopak v procentuálním vyjádření by více Rakušanů vyměnilo svůj jazyk. Důvodem, který byl například uveden, je právě absence této části národní identity, jelikož Rakousko bylo vytvořeno jako část Německa s převzatým jazykem. Z tohoto výzkumu vyplývá, že v pohraničním území je pro obyvatele důležitý pocit jedinečnosti víc než identifikace k dominantnější skupině. Což potvrzuje i velké množství dialektů, které byly v rakouské části pohraničí vytvořeny. Například němčina, kterou mluví obyvatelé Korutan je velmi odlišná od té oficiální.

Shrnutí a názory autorky k dosaženým výsledkům, včetně odpovědí na výzkumné otázky uvedené v cílech práce, budou uvedeny v kapitole závěr.

10. ZÁVĚR

Tato práce se zaměřila na problematiku přeshraniční spolupráce Slovinska a Rakouska, současnou situaci v jejich pohraniční oblasti a identitu, která je vnímána občany žijícími na tomto území. Zvolenou metodou k získání výsledků byla analýza realizovaných přeshraničních programů ve spojení se socioekonomickou situací, která měla za úkol zmapovat rakousko-slovinskou pohraniční situaci v rámci společné spolupráce. Dále pak její výhody, nevýhody či možné bariéry. K dosažení a doplnění výsledků byla navíc použita kvalitativní a kvantitativní metoda výzkumu ve formě dotazníkového šetření, řízeného rozhovoru a skrytého zúčastněného pozorování. Společně tyto metody napomohly k zodpovězení výzkumných otázek, které byly položeny na začátku diplomové práce.

- *Jak funguje přeshraniční spolupráce Rakouska a Slovinska?*

Dle autorčina výzkumu na téma přeshraniční spolupráce, která je uskutečňována na rakousko-slovinském pohraničním prostoru již od roku 1995, se autorka domnívá, že spolupráce nese velmi kladné výsledky. Jak výzkum ukázal, především po vstupu Slovinska do EU se rozšířila i působnost programů, především díky finančním podporám z ERDF nebo Kohezního fondu EU. Tato oblast se tak dostala do programů Interreg, které se primárně věnují přeshraniční spolupráci a snaží se o rozvoj pohraničních regionů a vzájemné spolupráce. Vzhledem k již třetímu programovému období, které je realizováno pod záštitou programu Interreg, momentálně běžícímu až do roku 2020, je patrné, že spolupráce je přínosná pro obě země. Jak ukázalo dotazníkové šetření i výsledky z řízených rozhovorů, přináší takováto spolupráce primárně výhody. Autorka vidí jako hlavní výhodu výměnu znalostí a zkušeností z nejrůznějších odvětví, jak výzkumu a inovací, tak i na poli vzdělání, jelikož takovéto formy spolupráce mohou přinést pozitivní výsledky, které ovlivní nejen region, ve kterém vznikly, ale mohou být aplikovány i na jiné státy či regiony v programech Interreg. Jediný problém, který autorka vnímá v rámci budoucnosti spolupráce, může být chystaná změna daňového systému, která by mohla působit jako bariéra pro teď otevřené území. Dvojí zdanění pro slovinské pracovníky v Rakousku může dle autorky vést k pozastavení migrace za prací, která má také vliv na přeshraniční spolupráci, případně k nepřiznávání pracovního poměru v Rakousku a práce na černo. Při velké

míře takovýchto pracovníků by mohlo dojít k restrikcím ze strany Rakouska, což by mohlo ovlivnit i budoucí vývoj vzájemné kooperace.

- *Jaká je informovanost o přeshraniční spolupráci v rámci občanů žijících v pohraniční oblasti?*

Informovanost o přeshraniční spolupráci je mezi obyvateli pohraničí velmi malá, jak ukázal výzkum. Většina dotazovaných nemá o kooperaci států žádné informace o to méně o programech Interreg, pokud v nich přímo nebyli zainteresováni. Autorka se domnívá, že tento fakt je logický, jelikož většina občanů nevnímá výsledky její spolupráce. V rámci analýzy programů a zúčastněného pozorování dospěla autorka k závěru, že projekty, které bývají realizovány pod záštitou programu Interreg, jsou většího nebo velmi specifického charakteru, a proto jsou pro běžného obyvatele nedosažitelné nebo nezajímavé. Informace o možnostech programu jsou také dostupné pouze na speciálních internetových stránkách, které většina lidí nenavštěvuje. Přestože tedy naprostá většina dotazovaných lidí vnímá jakoukoliv spolupráci v pohraniční oblasti jako výhodnou, o její realizaci ponětí nemá.

- *Jak je vnímána občany, kteří žijí v pohraniční oblasti, jejich vlastní identita?*

Autorka se na počátku práce domnívala, že identita v pohraniční oblasti bude mít svá specifika, která budou občany vnímána. Vzhledem k mísení dvou kultur, které žijí na jednom propojeném území, předpokládala, že většina respondentů bude vnímat svou individuální identitu jako smíšenou z dvou národů a kulturních celků, především díky historické situaci na nynějším území. To se v rámci výzkumu nepotvrdilo. Přestože se pohraniční území připíná spíše k hranici, tudíž sousednímu státu, než k centrální části svého státu, jeho obyvatelé si stojí za svou národní identitou. Naprostá většina dotazovaných se vyjádřila k hrdosti na svou vlastní identitu, kterou vnímají jako dědictví a část své kultury.

V rámci etnolingvistické identity se potvrdila domněnka autorky o podobnosti jazyka. Jedná se především o vliv německého jazyka na slovinský, a to z důvodu historických souvislostí. V pohraniční oblasti se tak objevují stejné či podobné výrazy, které se používají na obou stranách hranice v hovorové řeči. Jak byla autorka upozorněna, v ostatních částech země se tyto výrazy nepoužívají, jedná se tak o speciální pohraniční dialekt. Naopak se nepotvrdil autorčin předpoklad o negativním

sociálním sebevědomím, které by mohl přinášet Slovincům jejich jazyk, kterým hovoří tak malé množství obyvatel. Při dotazu o změně svého rodného jazyka absolutní většina z nich by ho nevyměnila ani za jakýkoliv globální jazyk. Důvodem byl pocit jedinečnosti, když jsou schopni mluvit tímto jazykem, což zvyšovalo jejich individuální identitu a sebevědomí natolik, že změna jazyka pro ně nepřípadala v úvahu.

Celkově je tedy identita občanů vnímána rozdílně. Většinový názor se přiklání k identitě svého vlastního národa. Dle autorky je tento aspekt pochopitelný, a to z důvodu, že občané pohraničí při dotazování, zda vnímají mezi sebou a jejich sousedy nějaké podobnosti či odlišnosti, odpovídali většinově, že vidí spoustu similarit. Podobné chování, zvyky i kulturní elementy. Identifikují se tak sami k sobě navzájem, přestože pak sami sebe vnímají jako člena vlastního národa. Z toho důvodu by autorka označila identitu v pohraniční oblasti za specifickou, ani rakouskou, ani slovinskou, ale s mnohými společnými prvky, které se odlišují od jiných regionů zemí.

- *Je možné považovat slovinsko–rakouskou pohraniční oblast za specifické území?*

Vzhledem k realizovanému výzkumu, především pak zúčastněnému pozorování, je dle autorky pohraniční oblast Rakouska a Slovinska rozhodně specifickým územím. Je možné v něm vidět společné prvky, které se objevují pouze v regionech u hranic nebo stejné kulturní znaky. Přestože se oba oficiální jazyky liší i jazykovou skupinou, ve zkoumané oblasti je vytvořen dialekt, který slučuje mnoho ustálených výrazů a slov používaných na obou stranách hranice. Stejně tak se odlišují v rámci národnostních skupin, přesto se občané pohraničí více identifikují chováním k sobě než k centrálním částem vlastních států. Autorka je toho názoru, že pro rakousko-slovinské pohraničí a jeho obyvatele není politická a geografická hranice vnímaná i jako hranice kulturní nebo sociální. Proto se jedná spíše o specifický region, který je hranicí politicky rozdělen na dvě části.

11. POUŽITÉ ZDROJE

LITERÁRNÍ ZDROJE

BAAR, Vladimír, Petr RUMPEL a Petr ŠINDLER. Politická geografie. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996, 91 s. ISBN 80-704-2737-X.

BAČOVÁ, Viera. In: VÝROST, Jozef (ed.). Sociální psychologie 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing as, 2008, 416 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

BAUER, Otto. Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 36-45. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-20-2.

BINEK, Jan. Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova. Vyd. 1. Brno: GaREP, 2009, 94 s. ISBN 978-80-904308-0-8.

Deklaracija ob neodvisnosti. In: 1/1991. Ljubljana: Skupščina Republike Slovenije, 1991, ročník 1, 001-2/91-12/3.

DOČKAL, Vít. Regionální politika EU a naplňování principu partnerství: případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 153 s. ISBN 80-210-4012-2.

GELLNER, Ernest André. Národy a nacionalismus. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993, 158 s. ISBN 80-901-3811-X.

GIDDENS, Anthony a Philip W. SUTTON. Sociologie. Praha: Argo, 2013, 1049 s. ISBN 978-80-257-0807-1.

HAJIANI, Ebrahim. Sociological Analysis of national identity in Iran and making some hypotheses. National Studies periodical, 2000, 193-228 s. ISSN: 2231– 6345.

HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko: stručná historie států. Praha: Libri, 2010. 190 s. ISBN 978-80-7277-463-0.

HROCH, Miroslav. Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů. Praha: SLON, 2009, 315 s. ISBN: 978-80-7419-010-0.

HROCH, Miroslav (ed.). Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, 451 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2920-2.

JENKINS, Richard. Social identity. 3. vyd. New York: Routledge, New York, 2008, 206 s. ISBN 978-020-3927-410.

JEŘÁBEK, Milan (ed.). Geografická analýza pohraničí České republiky. 2., nezměn. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999, 180 s. Sociological papers. ISBN 80-859-5091-X.

JEŘÁBEK, Milan, Jaroslav DOKOUPIL a Tomáš HAVLÍČEK. České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004, 304 s. ISBN 80-200-1051-3.

KESHAVARZ, Hamid. A Study of Individual Cultural Identity Differences from National Cultural Identity. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 2014, 4(6). ISSN 2249-7315.

KLÍMOVÁ, Viktorie a Vladimír ŽÍTEK. Inovační paradox v Česku: ekonomická teorie a politická realita. Politické ekonomie. Brno, 2015, (2), 147-166 s. ISBN 978-80-87472-46-0.

KNAPP, Andrew; WRIGHT, Vincent. The government and politics of France. Routledge, New York, 2006, 556 s. ISBN 978-04-15357-32-6.

LUTHAR, Oto. The land between: A history of Slovenia. Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008, 560 s. ISBN 978-3-631-57011-1.

NOVOTNÁ, Martina. Regionální politika EU. 1. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2007, 206 s. ISBN 978-80-248-1413-1.

PLAVŠAKOVÁ, Kristina In: Petr DRULÁK (ed.) National and european identities in EU enlargement: views from Central and Eastern Europe. 2. Prague: Institute of International Relations, 2001, 224 s. ISBN 80-86506-11-8.

Politiky Evropské unie: Regionální politika. 1. Brusel: Evropská komise, 2014, 16 s. ISBN 978-92-79-41284-4.

RENAN, Ernest, What is a Nation? In: Geoff Eley and Ronald Grigor Suny, ed. 1996. Becoming National: A Reader. New York and Oxford: Oxford University Press, 1996, 41-55 s. ISBN: 978-01-950-9661-3.

RYCHLÍK, Jan. Dějiny Slovinska. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 441 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-131-6.

TAJFEL, Henri. Social identity and intergroup relations. European studies in social psychology, 1982, 531 s. Cambridge University Press 2010. ISBN 978-0-521-24616-3.

VEBER, Václav. Mezi východem a západem. Dějiny Rakouska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 472-545. Dějiny států. ISBN 80-7106-491-2.

VLACHOVÁ, Klára a Blanka ŘEHÁKOVÁ. Česká národní identita po zániku Československa a před vstupem do Evropské unie. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 44 s. Sociologické studie. ISBN 80-733-0066-4.

VYSKOT, Ilja. Udržitelný rozvoj regionu: pracovní kolokvia. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 137 s. ISBN 978-80-7375-780-9.

WEBER, Max. 1922: Wirtschaft und Gesellschaft Grundriss der verstehenden Soziologie, Mohr, 1972, 954 s. ISBN 3-16147749-9.

ŽÍTEK, Vladimír a Viktorie KLÍMOVÁ. Regionální politika. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 106 s. ISBN 97-80-210-4761-7.

ŽÍTEK, Vladimír. Regionální ekonomie a politika I. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 146 s. ISBN 80-210-2767-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

40 let rozšiřování EU. In: Evropský parlament [online]. ČR: Evropský parlament, 2015 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://goo.gl/IfXWXt>

Austria Economic Forecasts 2016-2020. In: Trading economics [online]. New York, 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/austria/forecast>

Austria: Evolution of Wages during the Crisis. In: Eurofound [online]. Brusel: Eurofound, 2012 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://goo.gl/5P2OAZ>

Austria. In: The World Factbook [online]. Washington: CIA, 2015 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html>

Austrian national identity. In: Country studies [online]. US: U.S. Library of Congress, 2016 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://countrystudies.us/austria/61.htm>

Austria Wages. In: Ieconomics [online]. 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://ieconomics.com/austria-wages>

Average monthly gross earnings, statistical regions. In: Republic of Slovenia Statistical officers [online]. Ljubljana: Statistical office of the republic of Slovenia, 2015 [cit. 2016-05-07].

Dostupné z: <http://www.stat.si/statweb/en/show-news?id=5045&idp=15&headerbar=4>

BOHÁČOVÁ, Petra. Problematika sociální integrace a možnosti rozvoje kulturní identity v nízkoprahovém zařízení Darjav, O.S. [online]. Plzeň, 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://goo.gl/2XnzgA>

Cohesion policy and Austria. In: European Commission [online]. Brusel: EC, 2014 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://goo.gl/jdNj2J>

Cohesion policy and Slovenia. In: European Commission [online]. Brusel: EC, 2014 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://goo.gl/LZxmFk>

Community Initiative programme Interreg IIIA: Compilation of projects 2004-2006 [online]. In: Ljubljana, 2008 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://84.39.218.252/wp-content/uploads/2015/07/Zbornik%20Interreg%20IIIA_2.pdf

Cooperation programme Interreg V-A Slovenia-Austria [online]. Brusel: EU, Evropská komise, 2015, 122 s. [cit. 2016-01-30]. CCI: 2014TC16RFCB054. Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/SVRK-SI-AT-Cooperation-Programme-WEB.pdf>

Cooperation Programme Interreg V-A Slovenia-Austria: Citizens' Summary. In: SVRK SI-AT [online]. European Union, 2015 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: [http://84.39.218.252/en2/download/documents_for_the_website\(3\)/Citizens%20Summary.pdf](http://84.39.218.252/en2/download/documents_for_the_website(3)/Citizens%20Summary.pdf)

Economy of Austria. In: CIA Factbook [online]. Washington, 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html>

Economy of Slovenia. In: CIA Factbook [online]. Washington, 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html>

Europe: National Identity Prevails as Policy Tool. Oxford: [online]. Oxford Analytica Ltd., 2010 [cit. 2016-03-12]. ProQuest Central. Dostupné z: <http://goo.gl/KWMK3p>

FRIČOVÁ, Vítězslava. Hospodářská a měnová unie: Vznik měnové unie. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2015 [cit. 2016-02-14].

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/674/sekce/hospodarska-a-menova-unie/>

Interdisciplinary journal of contemporary research in business: Comparative Analysis Identity Components between an Eastern Society [online]. [cit. 2016-02-20].

Dostupné z: <http://journal-archieves15.webs.com/310-316.pdf>

KRUTÍLEK, Ondřej. Regionální politika. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2014 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9195/sekce/regionalni-politika/>

KRUTÍLEK, Ondřej. Regionální politika: Vývoj regionální politiky. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR [cit. 2016-02-16].

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9195/sekce/regionalni-politika/>

KRUTÍLEK, Ondřej. Vývoj rozhodování o legislativě. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2015 [cit. 2016-02-15].

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8896/sekce/vyvoj-rozhodovani-o-legislative/>

LNĚNIČKA, Libor. Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti eu na území jihomoravského kraje v období 2004–2006 [online]. Brno, 2012 [cit. 2016-02-16].
Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně.

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/272260/prif_d/DP_Lnenicka_final.pdf.

MACHOTKOVÁ, Šárka. Co je Schengen: Mezivládní spolupráce pod hlavičkou EU. In: Euroskop [online]. Česká republika: Ministerstvo vnitra ČR, 2015 [cit. 2016-02-14].

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>

MACHOTKOVÁ, Šárka. Co je Schengen: Rozšiřování Schengenu. In: Euroskop [online]. Česká republika: Ministerstvo vnitra ČR, 2015 [cit. 2016-02-14].

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>

Minimum wage statistics [online]. 2016 [cit. 2016-04-29]. ISSN 2443-8219. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics

Národní identita slovenských studentů na českých vysokých školách jako prediktor jejich následné repatriace. [online]. Brno, 2007 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/75561/ff_m/Narodni_identita_slovenskych_studentu_na_ceskych_vysokych_skolach_ve_vztahu_k_nasledne_repatriaci.pdf.

NOVÁK, Ondřej a Vítězslava FRIČOVÁ. Regionální politika: Vznik a vývoj politiky. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2014 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

NOVÁK, Ondřej. Regionální politika. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

Panorama inforegio: Politika soudržnosti 2014–2020. Brusel, 2011, (40). ISSN 1725-8197. [cit. 2016-02-16]. Dostupné také z: <http://goo.gl/cP8xDh>

Project applications. In: Interreg Slovenia-Austria [online]. Maribor: Government Office of the Republic of Slovenia, 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://84.39.218.252/en2/2016/04/08/32-out-of-52-project-applications-received-within-the-first-deadline-for-submission-are-administratively-eligible/>

Regional policy: Regional Policy is the EU's main investment policy. In: European Commission [online]. Brussels: European Commission, 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy/

Regionální politika EU 2014-2020. In: Euroskop [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9197/sekce/regionalni-politika-2014-2020/>

Regionální politika. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

Regionální politika. In: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [online]. Praha: MMR ČR, 2012 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika>

Rozšíření Eurozóny. In: Euroskop [online]. Praha: Vláda ČR, 2015 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9032/sekce/rozsireni-eurozony-2011/>

SHAHRAMNIA, Amir. Comparative Analysis Identity Components between an Eastern Society and Western Society [online]. Iran, 2010, 2(10) [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://journal-archieives15.webs.com/310-316.pdf>

Slovenia. In: The World Factbook [online]. Washington: CIA, 2015 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/si.html>

Slovenia Minimum Monthly Wage. In: Trading Economics [online]. New York, 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/slovenia/minimum-wages/forecast>

Slovenia unemployment rate. In: Trading economics [online]. New York, 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/slovenia/unemployment-rate/forecast>

Slovenia Wages. In: Ieconomics [online]. 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://ieconomics.com/slovenia-wages>

Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020 [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013 [cit. 2016-02-16] Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

SVĚCHOTOVÁ, Stanislava. Osobní identita a společenská realita – kolektivní identita v bezpečnostních sborech. E-psychologie [online], 2009, 3(4), 77-82 s. [cit. 2016-02-20]. Dostupný z: <http://e-psycholog.eu/pdf/svechotova1.pdf>. ISSN 1802-8853.

The Slovene lands. In: Britannica [online]. UK: Encyclopædia Britannica, 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Slovenia/Government-and-society#toc42907>

Total allocations of Cohesion Policy 2014-2020. In: European Commission [online]. Brusel: EC, 2015 [cit. 2016-02-29].

Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/en/dataset/Total-allocations-of-Cohesion-Policy-2014-2020-Bre/gjan-wzya>

Unemployment rate. In: Ieconomics [online]. 2016 [cit. 2016-05-05].

Dostupné z: <http://ieconomics.com/slovenia-unemployment-rate>

Unemployment rates. In: Eurostat statistics [online]. 2016 [cit. 2016-05-05]. ISSN 2443-821. Dostupné z: <http://goo.gl/DbKJwX>

ZAHRADNÍK, Petr. Regionální politika EU a její finanční nástroje. In: Česká spořitelna: Speciální analýzy EU [online]. Praha, 2004 [cit. 2016-02-27].

Dostupné z: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Regional_policy.pdf

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA I.: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Vážený respondente,

Jsem studentkou posledního magisterského ročníku na Mendelově univerzitě v Brně na Fakultě regionálního rozvoje a mezinárodních studií. Tento dotazník je součástí výzkumu mé diplomové práce, která se zabývá přeshraniční spoluprací Rakouska a Slovinska a identitou občanů v této oblasti. Vyplnění dotazníku trvá zhruba 5 minut a je zcela anonymní. Skládá se z 18 uzavřených otázek a jedné otevřené.

První sada otázek se týká přeshraniční spolupráce včetně okolností, které se týkají situace v pohraničí a Vašeho povědomí o nich. Druhá sada se zabývá pojmem identita, a jak v této souvislosti vidíte sami sebe. Třetí jsou pouze doplňující obecné otázky. Odpovídejte, prosím, na otázky, jak je skutečně vnímáte z Vašeho pohledu.

Předem Vám děkuji za Váš čas a ochotu při vyplňování dotazníku,

Veronika Batelková

OKRUH I. PŘESHHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE A NYNĚJŠÍ SITUACE V POHRANIČÍ

1. Máte nějaké informace o přeshraniční spolupráci nebo programech mezi Rakouskem a Slovinskem?
  - Ano, mám o tom bližší informace
  - Pouze jsem o tom slyšela/a
  - Nic o tom nevím
2. Myslíte si, že otevření hranic v rámci EU má pozitivní vliv na přeshraniční spolupráci?
  - Rozhodně ano
  - Možná
  - Ne

3. Jak vidíte budoucí vývoj přeshraniční spolupráce mezi Rakouskem a Slovinskem?
- Spolupráce bude stoupat
  - Spolupráce zůstane na stejném bodě jako nyní
  - Spolupráce bude klesat
  - Spolupráce bude zrušena
4. Slyšeli jste o zvyšování daní (dvojitým zdanění) pro Slovinci pracující v Rakousku?
- Ano, mám o to bližší informace
  - Ano, jen jsem o tom slyšel/a
  - Ne
5. Jaké jsou podle Vás důvody pro Slovinci pracovat v Rakousku? (otevřená otázka)
6. Pokud by se Vám naskytl pracovní příležitost, přestěhovali byste se do sousední země? (Rakouska/Slovinska)
- Přestěhoval/a bych se do Rakouska/Slovinska, kdybych tam měla práci
  - Přemýšlel/a bych o přijmutí práce za hranicemi
  - Chci pracovat ve své zemi

OKRUH II. IDENTITA V POHRANIČÍ

NÁRODNÍ IDENTITA

7. Myslíte si, že pohraniční oblast Slovinska a Rakouska (např. Korutany, Štýrsko, Pomúří, Podráví) mají společné, například kulturní, elementy?
- Rozhodně ano
  - Minimálně společnou historii
  - Ne
8. Jaký máte vztah k přeshraničnímu národu? (Slovinci k Rakousku/ Rakušané k Slovinsku)
- Velmi dobrý
  - Spíše dobrý
  - Neutrální
  - Spíše špatný
  - Velmi špatný

9. Jaký je Váš vztah k Rakousku?

- Velmi špatný
- Spíše špatný
- Neutrální
- Spíše dobrý
- Velmi dobrý

10. Jaký je Váš vztah ke Slovinsku?

- Velmi špatný
- Spíše špatný
- Neutrální
- Spíše dobrý
- Velmi dobrý

ETNOLINGVISTICKÁ IDENTITA

11. Pokud byste si mohli vybrat, mluvili byste raději jiným mateřským jazykem?

(např. abyste měli výhodu být členem větší jazykové skupiny)

- Ano, určitě
- Spíše ano
- Možná
- Spíše ne
- Určitě ne

12. Mluvíte jiným cizím jazykem?

- Ano
- Ne

13. Mluvíte slovinsky/německy?

- Ano, plyně
- Ano, domluvím se
- Ne

INDIVIDUÁLNÍ IDENTITA

14. Jste hrdí na svou národnost? (v případě, že jste Rakušan/Slovinec)

- Absolutně ano
- Spíše ano
- Mám k tomu neutrální vztah

- Spíše ne
- Vůbec ne

15. Vzhledem k Vaší individuální identitě, kým se cítíte být?

- 100% Rakušan
- Více Rakušan než Slovinec
- 50 % Rakušan, 50 % Slovinec
- Více Slovinec než Rakušan
- 100% Slovinec

OKRUH III. OBECNÉ INFORMACE

16. Jaké je Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž

17. Jaký je Váš věk?

- 0 – 24
- 25– 54
- 55 – 65
- 65+

18. Jaká je Vaše národnost?

- Rakouská
- Slovinská
- Jiná

19. V jaké zemi žijete?

- Slovinsko
- Rakousko
- Jinde

Děkuji Vám za Váš čas a pomoc!

PŘÍLOHA II.: OTÁZKY K ŘÍZENÉMU INTERVIEW

OKRUH I. – PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE A POHRANIČNÍ SITUACE

1. Slyšeli jste někdy o pohraniční spolupráci mezi Rakouskem a Slovinskem, například programu Interreg?
  - a. Máte o tom nějaké bližší informace?
  - b. Jaké jsou podle Vás výhody takovéto spolupráce?
  - c. Myslíte, že by mohly existovat i nějaké nevýhody? Pokud ano, jaké?
2. Vnímáte pohraniční prostor jako bariéru mezi sousedními státy nebo prostor pro vznik nových příležitostí ve spolupráci?
3. Slyšeli jste o dvojím zdanění pro Slovinci pracující v Rakousku? Pokud ano, jaký je Váš názor na tuto situaci?
4. Jaké jsou podle Vás hlavní důvody pro Slovinci pracovat v Rakousku?
5. Přemýšleli jste někdy nad tím se přestěhovat do sousedního státu kvůli nabídce práce? Co by Vás k tomu motivovalo nebo co Vás naopak odrazuje?

OKRUH II. – IDENTITA V POHRANIČÍ

6. Vidíte nějaké spojitosti mezi slovinskou a rakouskou kulturou či chováním?
7. Jaký je Váš vztah k Rakušanům/Slovincům?
8. Jste hrdý/á na to, že jste Slovinci/Rakušan?
9. Cítíte se, v pojetí Vaší identity, být Slovincem/Rakušanem?
10. Vidíte nějaké spojitosti mezi slovinským a německým jazykem? Především v této pohraniční části?
11. Pokud byste měli na výběr, změnili byste svůj rodný jazyk? Například za nějaký globální?
12. Myslíte si, že Vás Váš jazyk dělá jedinečnými ve smyslu Vaší identity?